

ΕΞ υπαρχής

Μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

Δεκέμβριος 2000

Τεύχος 18ο

Τιμή: £3.00

**Μεσανατολικό:
Και το ηφαιστειο
εξερράγη!!**

**Ο δρόμος
προς τον
εκσυγχρονισμό**

**Εθνικός /
κρατικός ύμνος**

**Η ευρωπαϊκή
διεύρυνση και
η Κύπρος**

**Εκσυγχρονισμός:
Απομυθοποίηση
και η Αριστερή
Προοπτική**

Οίκημα του ΕΞ Υπαρχής
Αρχ. Μακαρίου Γ' - 127
Καϊμακλί
Λευκωσία
Τηλ. 346061

Τρίτη 19 Δεκεμβρίου στις 7.00 μ.μ.

Επαναπροσέγγιση:

- πολιτική της νεκρής ζώνης;
- πολιτική που μπορεί να επηρεάσει και να δημιουργήσει νέα δεδομένα;
- υπάρχει χώρος για κοινή πολιτική Ε/Κ - Τ/Κ;
- ποιο το ειδικό καθήκον των αριστερών (αν υπάρχει);

Ανδρέας Χρίστου: Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος
του ΑΚΕΛ

Τάκης Χατζηδημητρίου: βουλευτής ΚΙΣΟΣ

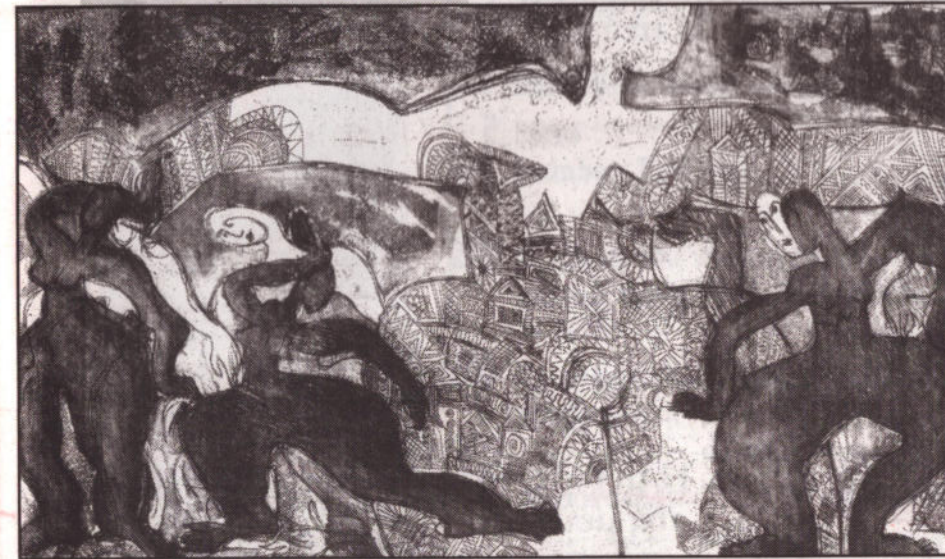
Συντονιστής: Κωστής Αχνιώτης

Η εκκλησιαστική κρίση ήλθε και απήλθε προσβάλλοντας την κυπριακή πολιτεία, χωρίς από ότι φαίνεται να προκαλέσει οποιαδήποτε νέα πολιτική πρόταση σε οποιοδήποτε πολιτικό φορέα.

Η εξέγερση των Τουρκοκυπρίων ήλθε και απήλθε χωρίς να προκαλέσει οποιαδήποτε νέα πολιτική πρόταση σε οποιοδήποτε ελληνοκυπριακό κόμμα.

Οι συνομιλίες ναυαγούν - με ευθύνη του Ντενκτάς (τι ανακούφιση στα δώματα της πολιτικής!) χωρίς να φαίνεται οποιαδήποτε εναλλακτική πρόταση για το «μετά».

Οι μπόρες του χειμώνα ήλθαν και θα φύγουν, όπως ορίζουν οι νόμοι της φύσης.

Εξώφυλλο:
Ευγενία Βασιλούδη

Η μεγάλη ληστεία στο χρηματιστηριακό παζάρι έγινε και ότι έγινε - έγινε.

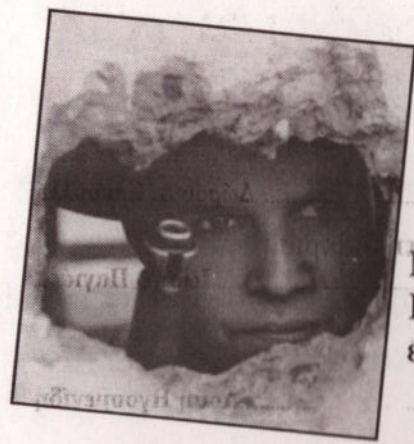
Κι... έρχονται οι εκλογές... Η μεραρχία ήλθε, οι S300 θωράκισαν ότι ήταν να θωρακίσουν... τι άραγε μας περιμένει, ποια μυθοπλασία θα συνεγείρει τη φαία ουσία των Κυπρίων;

Ποια κενολογία θα επιτρέψει και πάλι, ακόμα μια φορά, στο homo-cypriote να επιμένει ακίνητος στο στάτους - κβο, στην πατρίδα του, στη ζωή του, στην πολιτική του, στα όνειρά του;

Και Καλές Γιορτές!!

Κ.Α.

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

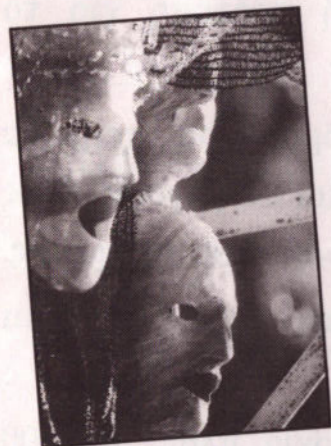
Μεσανατολικό:
Και το ηφαίστειο
εξερράγη!!
σελ. 32

Η ευρωπαϊκή
διεύρυνση και
η Κύπρος
σελ. 14

Ο δρόμος προς
τον
εκσυγχρονισμό
σελ. 20

Εθνικός /
Κρατικός
Ύμνος:
Η ανύπαρκτη
διάκριση
σελ. 5

Εκσυγχρονισμός:
Απομυθοποίηση
και η Αριστερή
Προοπτική
σελ. 48

Η μυθολογία
της μεταβιο-
μηχανικής
εποχής
σελ. 55

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....
Διεύθυνση:

Οδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....

Επαρχία.....

Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....

Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....

Επάγγελμα.....

Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Περιοδικό «εξ υπαρχής»
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Δεκέμβριος 2000 - Τεύχος 18ο
Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 346061 - 346160
Φαξ: 346162

e-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρας Κακουλλής

Εκδίδεται από την
Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
του τεύχους εργάστηκαν οι:
Ανθούλα Παπαδοπούλου,
Μαρία Σωκράτους,
Ιωσήφ Παγιάτας,
Λούης Ηγουμενίδης,
Σταύρος Τομπάζος,
Κωστής Αχνιώτης,
Ζήνωνας Ποφαίδης,

• για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

• παραγωγή έκδοσης
τεχνική επιμέλεια:
Dogographics Ltd
τηλ. 665116

• εκτύπωση:
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 482361

- 4 Συγχαρητήρια!!
..... Δώρου Λ. Κακουλλή
- 5 Εθνικός / Κρατικός Ύμνος: Η ανύπαρκτη διάκριση
..... Ιωσήφ Παγιάτας
- 10 Οι συνομιλίες στην κόψη του ξυραφιού.
Επαληθεύσεις και διλήμματα
..... Λούη Ηγουμενίδη
- 14 Η Ευρωπαϊκή Διεύρυνση και η Κύπρος
..... Ζήνωνας Ποφαίδη
- 15 Εξ υπαρχής Πράσινοι
..... Γιώργου Περγίδη
- 20 Ο Δρόμος προς τον Εκσυγχρονισμό:
Σκέψεις για την Πρόταση του ΑΚΕΛ
..... Γιάννη Παπαδάκη
- 22 Εκκλησία: διακονία (όχι βέβαια, εξουσία)
..... Κωστή Κυριακίδη
- 24 Rainbow Festival
.....
- 25 Η χάρτα του νεοφιλελευθερισμού
και της κοινωνικής οπισθοδρόμησης
..... Γιώργου Μητραλιά
- 30 Οι αμερικανικές εκλογές: αστεία, εξευτελισμός των θεσμών και
αβεβαιότητα
..... Ιωσήφ Παγιάτας
- 32 Μεσανατολικό: Και το ηφαίστειο εξερράγη!
..... Μαρίας Χρυσάνθου
- 34 Ισραήλ / Παλαιστίνη: Οκτώ βήματα προς την ειρήνη
..... Mubarak Awad και Abdul Aziz Said
- 39 Ξυπνάς μέσα μου το ζώο, του Αρκά
.....
- 40 Η κατάσταση στο βόρειο τμήμα της Κύπρου
.....
- 42 Η εθνική μας μελαγχολία
..... Μάριου Ονησιφόρου
- 44 Φαντάσου πίνεις
..... Φώτη
- 46 Καστράτο, του Αρκά
.....
- 47 Εντός των τειχών
.....
- 48 Εκσυγχρονισμός. Απομυθοποίηση και η Αριστερή Προοπτική
..... Νίκου Τριμικλιιώτη
- 55 Η μυθολογία της μεταβιομηχανικής εποχής
..... Θωμά Αντωνίου

Συγχαρητήρια!!

Δώρα Λ. Κακουλλή

Συγχαρητήρια αρμόζουν στους βουλευτές μας για την ψήφιση του νόμου που υποχρεώνει τις επενδυτικές εταιρείες να επενδύσουν το 80% των κεφαλαίων τους σε μετοχές δημόσιων εταιρειών. Ιδιαίτερο έπαινο δικαιούνται εκείνοι οι βουλευτές που δηλώνουν θιασώτες της ελεύθερης οικονομίας και πολέμοι των στρεβλώσεων και των κρατικών παρεμβάσεων.

Εκτιμώντας την προσπάθειά τους αισθάνομαι την ανάγκη να προσθέσω κι εγώ το λιθαράκι μου στη προσπάθεια εξυγίανσης της οικονομίας καταθέτοντας την πιο κάτω εισήγηση:

Να ψηφίσουν νόμο που να υποχρεώνει τις οινοβιομηχανίες να χρησιμοποιήσουν το 80% των κεφαλαίων τους για να αγοράσουν όλη την παραγωγή των αμπελουργιών μας και να λύσουν έτσι το καυτό αυτό πρόβλημα.

Σε όσους από σας θεωρείτε την ιδέα μου παράλογη, απαντώ πως ενέχει ακριβώς την ίδια λογική με τον νόμο για τις επενδυτικές. Όπως οι επενδυτικές ιδρύθηκαν για να αγοράζουν μετοχές και να τις πωλούν με κέρδος, έτσι και οι οινοβιομηχανίες δημιουργήθηκαν για ν' αγοράζουν σταφύλι να κάνουν κρασί και να το πωλούν με κέρδος. Θα μου πείτε πως αν οι βιομηχανίες πιστεύουν ότι τελικά θα μπορούν να πωλήσουν με κέρδος θ' αγοράσουν το σταφύλι και χωρίς να τους υποχρεώνει κανένας νόμος. Ε λοιπόν το ίδιο και οι επενδυτικές!

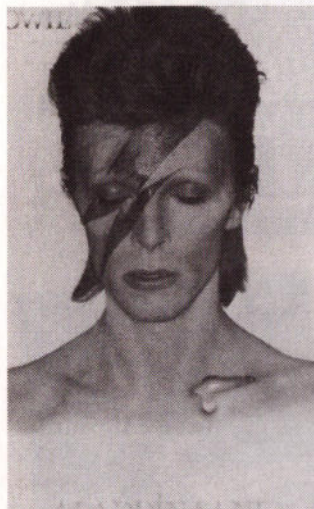
Συγχαρητήρια επίσης αρμόζουν στο συμβούλιο του ΧΑΚ για μια από τις μεθόδους που επινόησε για να περιορίσει την πτώση του δείκτη. Αναφέρομαι στην απόφαση να μην περιλαμβάνονται στον υπολογισμό του δείκτη οι νεοεισερχόμενες εταιρείες τις πρώτες μέρες της διαπραγμάτευσης τους ώστε η πτώση τους να μην καταγράφεται και να μην επηρεάζεται αρνητικά ο δείκτης του ΧΑΚ.

Θα ήθελα όμως να το πληροφορήσω ότι η ιδέα δεν είναι και τόσο πρωτότυπη. Παρόμοια μέθοδο εφάρμοσε και ο Τσαουσέσκου για να λύσει το πρόβλημα ψηλού ποσοστού βρεφικής θνησιμότητας στη χώρα. Αποφάσισε τα νεογέννητα να καταγράφονται μόνο αφού περνούσαν 14 μέρες από τη γέννησή τους. Έτσι όσα παιδάκια πέθαιναν τις πρώτες μέρες μετά τη γέννησή τους δεν λογαριάζονταν και ο «δείκτης» βρεφικής θνησιμότητας έγινε αυτόματα πολύ ικανοποιητικός.

Συγχαρητήρια οφείλονται και στον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο για τον τρόπο που χειρίστηκε την εκκλησιαστική κρίση και ιδιαίτερα για τις δηλώσεις που έκανε από την αρχή ότι ο Αθανάσιος είναι αθώος. Πρέπει να ομολογήσω ότι με ενοχλούσε που έλεγε συνεχώς πως οι μάρτυρες κατηγορίας ήταν εντελώς αναξιόπιστοι. Όταν όμως έμαθα πως ένας από τους μάρτυρες χρησιμοποιήθηκε και εναντίον του Παγκράτιου κατάλαβα ότι όταν ο Μακαριώτατος έλεγε πως πρόκειται για ψευδομάρτυρες είχε ίδια γνώση και η άποψη του ήταν βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα.

Συγχαρητήρια τέλος, επιτρέψτε μου να δώσω τόσο στους υποκλοπέες των τηλεφωνημάτων των ιεραρχών, όσο και στους αρμόδιους της ΑΤΗΚ για το πόρισμα που συνέταξαν. Έχουν λύσει όλες μου τις απορίες και αμφιβολίες όσον αφορά την ασφάλεια των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων. Ο βασιλιάς είναι τελικά γυμνός.

Κλείνοντας θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους ανέφερα πιο πάνω, αλλά και όσους τυχόν παρέλειψα που με τις ενέργειες και παραλήψεις τους ενισχύουν την πίστη μου στους θεσμούς.

Εθνικός / Κρατικός Ύμνος: Η ανύπαρκτη διάκριση

Ιωσήφ Παγιάτα

Σύγχυση και Συναισθη- ματισμός

Δεν είναι λίγες οι φορές που γίνεται η διαπίστωση ότι, παρόλο που δεχτήκαμε την ομοσπονδία πριν εικοσιτρία τόσα χρόνια, ο μέσος Ελληνοκύπριος κα-

θόλου δεν έχει συνειδητοποιήσει το περιεχόμενο, τις προεκτάσεις και τη συνεπαγωγή της. Ακόμα χειρότερα, παρόλο που φέτος είναι η επέτειος των σαράντα χρόνων της Κυπριακής Ανεξαρτησίας, λίγοι Ελληνοκύπριοι έχουμε συνειδητοποιήσει τι συνεπάγεται ο βίος μιας όχι οικωνεί αλλά πραγματικά ανεξάρτητης χώρας. Και δυστυχώς δε πρόκειται για λίγες ηθελημένες παραποιήσεις αλλά για άγνοια και καλοπροαίρετες αντικρύσεις των

πολλών. Αντικρύσεις, που σε τελευταία ανάλυση βεβαιώνουν ότι, παρά τα σαράντα χρόνια που πέρασαν, από την αποαποικιοποίηση της χώρας μας, παρά το ότι ο κάθε εχέφρων Ελληνοκύπριος ξέρει ότι το όραμα της Ένωσης έχει σβύσει για πάντα, η συνειδητοποίηση της κρατικής μας οντότητας και η έννοια του Κύπριου Πολίτη, εξακολουθούν να βρίσκονται σε χιμαιρικό επίπεδο. Και χωρίς τούτο να γίνεται αντιληπτό, καθημερινά υπονομεύεται η πολιτική μας ταυτότητα και φθείρεται η κρατική μας υπόλειψη.

Θέλω ευθύς εξαρχής να δηλώσω ότι αυτή τη στιγμή δε θα πρέπει τη Κυπριακή Δημοκρατία να απασχολήσει θέμα σύνθεσης εθνικού ύμνου. Κι αυτό γιατί για τον εθνικό ύμνο θα πρέπει να αποφασίσουν από κοινού οι δυο εταίροι του νέου μετεξελιγμένου Ομόσπονδου Κυπριακού Κράτους, όταν θα βρεθεί η λύση στο Κυπριακό. Ωστόσο δε πιστεύω ότι η υιοθέτηση από μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας του ελληνικού εθνικού ύμνου είναι ορθή και χωρίς αρνητικές επιπτώσεις.

Καταρχήν παρατηρώ ότι, όπως και σε πλείστες όσες περιπτώσεις, η συζήτηση του θέματος του εθνικού ύμνου σε μεγάλο βαθμό κατατρύχεται από τη συνηθισμένη σύγχυση μεταξύ πολιτικής και πολιτιστικής ταυτότητας, με αρκετή επίπαση συναισθηματισμού. Απουσιάζει η αντικειμενική γώση, ενώ τα επιχειρήματα που προβάλλονται και οι συγκρίσεις και οι παραλληλισμοί που γίνονται κατά καιρούς, είναι άκρως ανεδαφικοί.

Θέμα ουσίας παρά σημασιολογίας

Οι ύμνοι των διαφόρων χωρών λέγονται εθνικοί αλλά ποτέ δεν έχουν να κάμουν με τα έθνη αλλά κατ' αποκλειστικό τρόπο, με τα κράτη. Χαρακτηριστική περίπτωση εκείνη της Ελλάδας, που απέκτησε τον εθνικό της ύμνο επί Βασιλέως Γεωργίου του Α' το 1864, αφού προηγουμένως το 1827 είχε ανακηρυχθεί σε κράτος. Μια ματιά στη σχετική βιβλιογραφία, θα βεβαιώσει ότι αυτός είναι ο κανόνας για όλα τα κράτη.

Τα έθνη δεν έχουν ύμνο. Αλήθεια, ποιος είναι ο ύμνος του αραβικού έθνους που ξεκινά από το Ιράκ και φτάνει μέχρι τη Δυτική Σαχάρα στις ακτές του Ατλαντικού; Απλά **δεν υπάρχει.** Υπάρχουν ωστόσο οι εθνικοί ύμνοι των εικοσιδύο τόσων αραβικών κρατών που απαρτίζουν το αραβικό έθνος. Κατά τον ίδιο τρόπο που κάθε κράτος της ισπανόφωνης - με εξαίρεση τη Βραζιλία - Νότιας Αμερικής έχει το δικό του. Κατά τον ίδιο τρόπο που κάθε νησί των από τη Δυτική Αφρική ορμωμένων κατοίκων της Καραϊβικής έχει το δικό του, εφόσον βέβαια αποτελεί ανεξάρτητη κρατική οντότητα. Σε αντιδιαστολή, το Κουρδικό έθνος είναι υπαρκτό αλλά δεν διαθέτει αναγνωρισμένο εθνικό ύμνο, εφόσον αυτό το έθνος δε κατάφερε ακόμα να αποκτήσει δικό του κρατικό μόρφωμα και βρίσκεται κατακερματισμένο ανάμεσα σε τέσσερις χώρες.

Ίσως να ξενίζει το γεγονός, ότι πα-

ρόλη τους την ονομασία οι εθνικοί ύμνοι δεν έχουν σχέση με τα έθνη αλλά αποκλειστικά με τα κράτη. Τούτο έχει να κάνει με το ότι στη σύγχρονη ορολογία της κοινωνιολογίας και ευρύτερα των κοινωνικών επιστημών, ο όρος εθνικός τείνει να ταυτιστεί με τον όρο κρατικός. Έτσι κανείς δε διανοήθηκε ποτέ να επικρίνει τον Αμερικανό Πρόεδρο για τις συχνές του αναφορές στο έθνος - the Nation - τη στιγμή που η Αμερικανική Ομοσπονδία, που έχει ζωή λίγο πάνω από 200 χρόνια, αποτελείται από ένα εθνοτικό μωσαϊκό (Ιρλανδούς, Ιταλούς, Έλληνες, Σκανδιναβούς, Αφρικανούς, Βιετναμέζους κλπ). Τονίζεται ωστόσο ότι δε πρόκειται για θέμα σημασιολογίας αλλά ουσίας, **εθνικό ύμνο έχουν μόνο τα κράτη.**

Αλλά τι κάμνουν τα πολυεθνικά κράτη σ' αυτή τη περίπτωση; Το Βέλγιο για παράδειγμα, με τις δυο εθνοτικές ομάδες εκείνες των Φλαμανδών (55%) και των Βαλλόνων (33%) έχει το δικό του ύμνο, La Barbançonne ο οποίος ανακρούεται τόσο στα γαλλικά όσο και τα ολλανδικά (φλαμανδικά). Φυσικώ τω λόγω δεν έχει υιοθετήσει ούτε το γαλλικό ούτε τον ολλανδικό ύμνο. Ο Καναδάς με τις δυο του βασικές εθνοτικές, τους αγγλοκαναδούς και τους γαλλοκαναδούς, έχει επίσης το δικό του, το O'Canada, που ανακρούεται τόσο στα γαλλικά όσο και τα αγγλικά. Αφής στιγμής έγινε ανεξάρτητη χώρα, δεν υιοθέτησε ούτε τον αγγλικό ούτε το γαλλικό. Η Φιλανδία με μα σουηδική κοινότητα γύρω στο 6%, δεν έχει υιο-

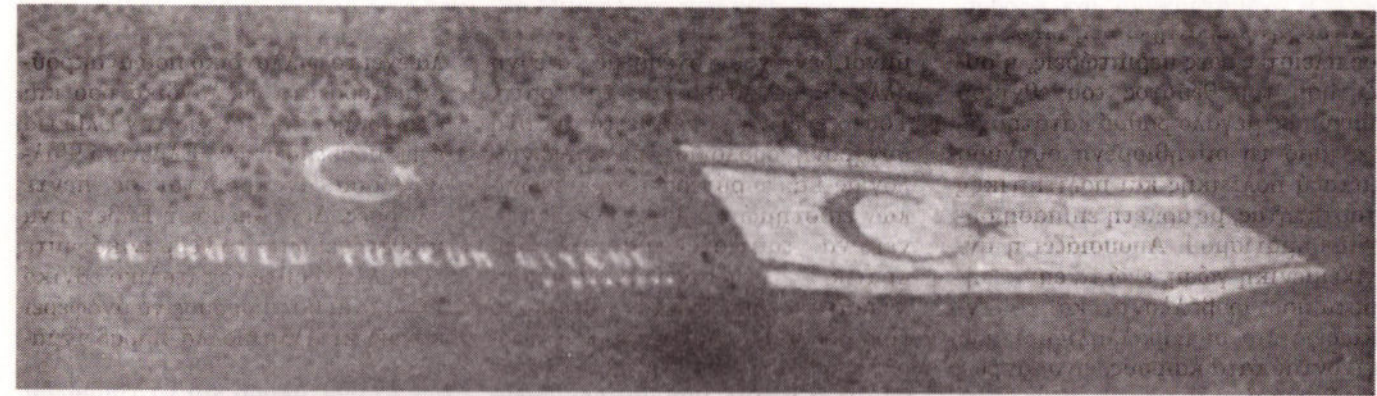
θετήσει και το σουηδικό ύμνο αλλά έχει το φιλανδικό που ανακρούεται τόσο στα φιλανδικά όσο και στα σουηδικά. Όσο για την Ελβετία έχει υιοθετήσει τον «Ελβετικό Ψαλμό» που ανακρούεται σε πέντε γλώσσες. Δεν έσπευσε η Ελβετία να υιοθετήσει ούτε το γερμανικό, ούτε το γαλλικό ούτε τον ιταλικό εθνικό ύμνο. Και θα μπορούσε να αναφέρει κανείς κι άλλα πολλά παραδείγματα.

Μια ανεδαφική επιχειρηματολογία

Στις επόμενες γραμμές γίνεται προσπάθεια σχολιασμού κάποιων επιχειρημάτων που χρησιμοποιούνται στη Κύπρο, για να δικαιολογήσουν την από μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας χρήση του Ελληνικού Έθνικού Ύμνου:

— Προβάλλεται το επιχείρημα ότι αυτή η χώρα είναι από αρχαιοτάτων χρόνων ελληνική. Είναι ορθόν ότι τις τρεις τελευταίες χιλιετίες της δεκαχιλιετούς ιστορίας της Κύπρου χαρακτηρίζει η ελληνική κουλτούρα. Επισημαίνεται ωστόσο ότι οι εθνικοί ύμνοι δεν έχουν να κάμουν με την αρχαιότητα, αφού ξεκάθαρα είναι απότοκο της σύστασης κρατών, που στη σημερινή τους μορφή έχουν τις ρίζες τους μόλις στο δέκατο έβδομο αιώνα. Ο ελληνικός Εθνικός Ύμνος δεν έχει να κάνει με τον Όμηρο ή τον Περικλή ή το έθνος των Ελλήνων που χάνεται στα βάθη των αιώνων αλλά απλά είναι αποτέλεσμα της ίδρυσης του ελληνικού κράτους το 1827.

— Ο ελληνικός Εθνικός Ύμνος υπήρξε ο εθνικός ύμνος της Κύπρου - των Ελληνοκυπρίων για την ακρίβεια - για ολόκληρη την εκατονταετία που προηγήθηκε της Ανεξαρτησίας. Πρόκειται για σωστή διαπίστωση. Όμως, στη διάρκεια ολόκληρης σχεδόν αυτής της εκατονταετίας, η Κύπρος δεν είχε δική της πολιτική υπόσταση, ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά αγωνιζόταν για την ένωση με την Ελλάδα.

Ταυτόχρονα η Τουρκία και η Τουρκοκυπριακή κοινότητα, μέχρι το '55 τουλάχιστον, βρίσκονταν σε κατάσταση πολιτικού λήθαργου. Η ειδοποιός διαφορά είναι, ότι από το '60 έκαμε η Κύπρος δικό της κράτος και απέκτησε δική της πολιτική ταυτότητα. Παρά τα προβλήματα της εξακολουθεί να είναι η Κύπρος μια κοινωνία εντεταγμένη σε πολιτεία, που λειτουργεί στα πλαίσια δικού της Συντάγματος και σίγουρα δεν αποτελεί συνονθύλευμα φυλών κάπου στην Αφρική... Είναι η άποψή μου ότι η απόκτηση της κρατικής οντότητας δεν εξυπακούει μόνο κάποια δικαιώματα αλλά και κάποιες υποχρεώσεις που απορρέουν από το Σύνταγμα και το δικονομικό του χαρακτήρα, το διεθνές δίκαιο και τη διεθνή πρακτική. Η μη τήρηση αυτών των υποχρεώσεων, στη καλύτερη περίπτωση διαβρώνει την αξιοπιστία μας vis-a-vis της διεθνούς κοινότητας.

— Προβάλλεται το επιχείρημα ότι οι Ελληνοκύπριοι αποτελούμε τη πλειοψηφία στη Κύπρο. Αλλά δεν λειτουργούν έτσι τα πράγματα διεθνώς. Δεν υιοθετήθηκε ο γερμανικός ύμνος στην Ελβετία επειδή οι γερμανόφωνοι Ελβετοί φτάνουν το 65% του συνολικού πληθυσμού, ούτε ο κινεζικός στη Σιγκαπούρη, όπου ο κινεζικός καταγωγής πληθυσμός φτάνει το 77%. Και βέβαια δεν υιοθετήθηκε στο Βέλγιο ο Ολλανδικός ύμνος έστω και αν οι Φλαμανδοί αποτελούν το 55% του πληθυσμού. Τα κράτη, ανεξάρτητα των εθνοτήτων που τα συνθέτουν, επιλέγουν πάντα το δικό τους εθνικό ύμνο, που είναι κοινός για όλους τους πολίτες τους και που ανακρούεται στη γλώσσα των επί μέρους εθνοτήτων τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο

ελβετικός ύμνος είναι γραμμένος και στη ρομανική γλώσσα, που μιλά λιγότερο από το 1% του πληθυσμού! — Ένας άλλος ισχυρισμός που προβάλλεται, είναι ότι ο αγώνας για απελευθέρωση έγινε με λάβαρο την ελληνική σημαία και με τον ελληνικό εθνικό ύμνο. Είναι ορθή αυτή η εκδοχή. Όμως δε μπορεί να διαφεύγει ότι ο αγώνας γινόταν από ένα αποικιοκρατούμενο, χωρίς πολιτική υπόσταση λαό, για την Ένωση με την Ελλάδα. Ένα αγώνα που αν ευδωλούνταν, οι Κύπριοι θα αποτελούσαμε μέρος της ελληνικής επικράτειας και εξ αντικειμένου θα είχαν ως εθνικό ύμνο τον ελληνικό. Ωστόσο δεν επετεύχθη η Ένωση και με μισή - ίσως και λιγότερη - καρδιά δεχτήκαμε την ανεξαρτησία. Η Κύπρος προσπαθεί σήμερα να απαλλαγεί από την τουρκική κατοχή και να ενοποιηθεί ξανά η χώρα. Δεν επιδιώκει να ενωθεί με την Ελλάδα αλλά να συνεχίσει τον ανεξάρτητο πολιτικό της βίο, υπό ομοσπονδιακό καθεστώς, όπου τα δυο συστατικά μέρη θα βρίσκονται σε θέση ισότητας.

— Υποστηρίχθηκε ακόμα ότι σε περίπτωση υποκατάστασης του ελληνικού ύμνου από ένα κυπριακό εθνικό ύμνο, κινδυνεύει η ελληνικότητά μας. Αλλά με τη μη ανάκρουση του γερμανικού εθνικού ύμνου στην Ελβετία, ούτε του γαλλικού ούτε του ιταλικού, καθόλου δεν κινδύνευσε για διακόσια τόσα χρόνια η ταυτότητα του 65% των γερμανοφώνων, του 18% των γαλλοφώνων ή του 10% των ιταλοφώνων Ελβετών. Ύστερα από τόσα χρόνια, ευκρινής είναι η ύπαρξη της ιταλικής κουλτούρας στο Ticino, της γαλλικής στη δυτική Ελβετία και στην υπόλοιπη της γερμανικής. Ωστόσο, ένας είναι

ο ύμνος για όλους, ο Ελβετικός. Η ελληνικότητα των Ελληνοκυπρίων άντεξε στο πέρασμα του χρόνου και δεν θα πρέπει να αναμένεται να τροφοδοτηθεί από την άρνηση της κρατικής μας οντότητας και της πολιτικής μας ταυτότητας. Άλλωστε άλλες είναι οι πηγές τροφοδότησης της κουλτούρας: η γλώσσα, η θρησκεία, οι παραδόσεις...

— Ακουστήκε ακόμα ότι, όσοι υποστηρίζουν την εγκατάλειψη του ελληνικού εθνικού ύμνου, το κάμνουν «για να αρέσουμε στους Τούρκους ή κάποιους άλλους». Αλλά η χρήση του ελληνικού ύμνου στα ελεύθερα εδάφη και κατεπείκτα του τουρκικού στα κατεχόμενα συμφέρει στους Τούρκους, γιατί εξυπηρετεί τα διχοτομικά τους σχέδια. Εκείνο που δεν τους συμφέρει και το απεύχονται, είναι ένας κυπριακός εθνικός ύμνος, κοινός και για τις δυο εθνοτικές. Οι λυσοαλέες προσπάθειες της Τουρκίας και του κ. Ντενκτάς για την αναγνώριση δυο κρατών στη Κύπρο, συνεπικουρούνται σημαντικά με τη πολιτική ταύτιση Ελλάδας / Ελληνοκυπρίων και Τουρκίας / Τουρκοκυπρίων. Άλλωστε δεν είναι λίγες οι φορές που εδήλωσε ο κ. Ντενκτάς ότι δεν υπάρχουν Κύπριοι, παρά μόνο Έλληνες και Τούρκοι.

Ερωτηματικά και απορία προκαλεί η επίσημη χρήση του ελληνικού εθνικού ύμνου στους Τουρκοκύπριους αλλά κυρίως στους ξένους διπλωμάτες, που αδυνατούν να αντιληφθούν την αντίφαση: Να τους ζητούμε να βοηθήσουν την πολιτική επιβίωση και τη στήριξη της κρατικής οντότητας της χώρας μας αλλά την ίδια στιγμή να απεμπολούμε τα σύμβολά της και να συμπεριφερόμαστε σαν κοινότητας, όπως θέλουν να μας

παρουσιάσουν η Τουρκία και ο κ. Ντενκτάς. Δεν έχουν να κερδίσουν τίποτε οι ξένοι αν ανακρούμε τον α ή τον β ύμνο. Απλώς αμφιβάλλουν αν πράγματι θέλουμε να έχουμε κράτος.

— Υποστηρίχθηκε ακόμα ότι θα μπορούμε να έχουμε για το μελλοντικό ομόσπονδο κράτος ένα «κρατικό» ύμνο, την ίδια στιγμή που τα δυο συνθετικά κρατίδια θα υιοθετήσουν το ένα τον ελληνικό και το άλλο το τουρκικό εθνικό ύμνο. Πρόκειται για μια εντελώς λανθασμένη αντίκρουση. Τα κρατίδια δε πρόκειται να έχουν διεθνή υπόσταση και δεν μπορούν έτσι να έχουν δικό τους εθνικό ύμνο. Αλλά αν επρόκειτο να έχουν κάποια σύμβολα, όπως στη περίπτωση της σημαίας, τα σύμβολα τους δεν μπορούν παρά να αποτελούν προεκτάσεις των ομοσπονδιακών συμβόλων και καθόλου δε θα νομιμοποιούνται να χρησιμοποιούν τα σύμβολα άλλων κρατών.

Επισημαίνεται ότι, η από το '60 υιοθέτηση σε κοινοτικό επίπεδο των ελληνικών και των τουρκικών συμβόλων καθώς και των ύμνων, εξηγεί σε μεγάλο βαθμό γιατί δεν έχει εμπεδωθεί η έννοια του Κυπρίου Πολίτη και εξακολουθούμε να παίζουμε το πολιτικό μας παιχνίδι ελληνικά και τουρκικά. Ο κύπριος πολίτης του νέου ομόσπονδου κράτους που θα δημιουργηθεί, θα πρέπει να καταλάβει ότι, ενώ θα διατηρεί αλώβητη την ελληνική και τουρκική **πολιτισμική** του ταυτότητα, δε θα μπορεί να χρησιμοποιεί τα ελληνικά και τουρκικά κρατικά σύμβολα, ούτε τους αντίστοιχους εθνικούς ύμνους, γιατί αυτά ξεκάθαρα έχουν να κάνουν με τη πολιτική ταυτότητα, που διάφορη είναι από τη ελληνική και τη τουρκική. Σε αντίθεση με τη πολιτισμική, όπου η ταύτιση Ελλήνων / Ελληνοκυπρίων και Τούρκων / Τουρκοκυπρίων είναι αδιαμφισβήτητη και αναντίλεκτη.

Κάποιες εκτιμήσεις

Θα έπρεπε να είχε ήδη γίνει κατανοητό, ότι η «εθνική» πτυχή του κυπριακού, λειτουργεί διαρκώς ανταγωνιστικά προς τη πολιτική,

εκείνη της κρατικής υπόστασης στη πολυεθνική της διάσταση. Κανείς δε προσπαθεί στη Κύπρο να δημιουργήσει ένα καινούργιο έθνος. Όμως οι προσπάθειες θα πρέπει να επικεντρωθούν στη δημιουργία ενός πλήρους - όχι λειψού - και συγκροτημένου κράτους και να πάψουμε να συμπεριφερόμαστε σαν κοινότητα. Επισημαίνεται ότι το σύγχρονο κέλκυφος των κοινωνιών δεν είναι το έθνος αλλά το κράτος, όπως μαρτυρεί η σύνθεση των περισσότερων κρατών σ' όλες τις ηπείρους. Στην περίπτωση της Κύπρου, η σε πολιτικό επίπεδο συσπείρωση γύρω από την έννοια του έθνους, δεδομένης της συνύπαρξης των δυο εθνικισμών αλλά και της ύπαρξης της Τουρκίας των 66 εκ. με τις στρατηγικές της προσβάσεις, θα οδηγήσουν στην καλύτερη περίπτωση στη μόνιμη διάσπαση της χώρας. Αντίθετα η συσπείρωση σ'ένα κυπριακό κρατικό κέλκυφος, θα μπορούσε να αποτελέσει ασπίδα στις εξώθεν επιβουλές. Αξίζει ίσως να μελετήσει κανείς τη κυπριακή πορεία των τελευταίων 50 χρόνων και το που οδήγησε ο εθνοκεντρισμός...

Θα ήταν καλά να εκουγχρονιστεί ο πολιτικός λόγος και να επεξηγηθεί επι τέλους στο λαό, ότι η ελληνική κουλτούρα για τους μεν και η τουρκική για τους δε, μπορούν χωρίς καμμία απολύτως δυσκολία, να συνυπάρξουν με την έννοια του συνειδητοποιημένου Κυπρίου πολίτη. Θα πρέπει να είχε προ πολλού γίνει κατανοητό, ότι δεν υπάρχει τρόπος ολόκληρη η Κύπρος να αποτελέσει μέρος της ελληνικής επικράτειας. Ούτε καν η δυνατότητα της διπλής ένωσης δεν υπάρχει, αφού για δικούς της λόγους δεν πρόκειται η Τουρκία να συγκατατεθεί σε κάτι τέτοιο. Η ιδέα δε της επιστροφής σ' ένα δεύτερο ελληνικό κράτος είναι καθαρή ουτοπία. Και θα πρέπει αυτοί που βρίσκονται ακόμα στο στάδιο του εφικτού, να συμφιλιωθούν με την λύση στα πλαίσια της κοινοτικής, διζωνικής ομοσπονδίας. Κι αν θέλουμε να διασφαλίσουμε τον αυτοσεβασμό μας, θα πρέπει να κάνουμε το κράτος μας όσο γίνεται λιγότερο διάτρητο και εξαρτώμενο.

Η σημαία και ο εθνικός ύμνος αποτελούν απαραίτητα στοιχεία - sine qua non - κάθε κράτους, όσο μικρό κι

ασήμαντο κι αν είναι. Αυτό συμβαίνει με την Μάλτα των 392.000 κατοίκων, την Ισλανδία των 276.000, το Μπαρμπίτος των 274.000, το Βανουάτου των 190.000, το Κιριμπάτι των 92.000, τις Σεϋχέλλες των 79.000. Ακόμα τη Ντομινίκα των 72.000, την Ανδόρα των 67.000, την Αντίγκουα των 66.000, το γαλλόφωνο Μονακό των 32.000, το γερμανόφωνο Λίχτενστάιν των επίσης 32.000, το ιταλόφωνο Σαν Μαρίνο των 27.000, ακόμα και το Τουβαλού των 11.000!

Αξίζει ίσως να αναφερθεί ότι μέχρι πρόσφατα, μόνη περίπτωση κράτους πλην της Κύπρου, που χρησιμοποιούσε τον ύμνο μιας άλλης χώρας, ήταν εκείνη των Νήσων του Πρασίνου Ακρωτηρίου με πληθυσμό 430.000 που είχε υιοθετήσει τον ύμνο της Γουϊνέας Μπισσάου. Ωστόσο από τίνος χρόνου οι Νήσοι του Πρασίνου Ακρωτηρίου απέκτησαν κι αυτές τον δικό τους εθνικό ύμνο, το Canticum Da Libertate, το Τραγούδι της Ελευθερίας.

Βέβαια έχουμε στο σπίτι μας το παράδειγμα του κ. Ντενκτάς και του «κράτους» του, με τις δυο σημαίες και το τουρκικό ύμνο. Ωστόσο του κ. Ντενκτάς η «επικράτεια», μόνο κατεπίφασιν αποτελεί κράτος, αφού στηρίζεται στο τουρκικό στρατό και τα τουρκικά χρήματα. Μήπως θάπρεπε να προβληματίσει την ελληνοκυπριακή πλευρά το γεγονός ότι έχει υιοθετήσει τις πρακτικές της λεγόμενης Τ.Δ.Β.Κ., ενός μη αναγνωρισμένου μορφώματος, αγνοώντας όλες ανεξαιρέτως τις πρακτικές των 200 τόσων αναγνωρισμένων κρατών, μελών των Ηνωμένων Εθνών;

Δεν διανοούνται οι «εθνικά φρονούντες», ότι δε μπορεί η Κύπρος διαρκώς να επικαλείται το διεθνές δίκαιο και πρακτικές αλλά μόνη αυτή να μη τις εφαρμόζει στις περιπτώσεις των εθνικών συμβόλων και του ύμνου; Πού βρίσκεται αυτή μας η παγκόσμια μοναδικότητα, που να δικαιολογεί αυτή τη παρέκκλιση; Το κριτήριο της πλειοψηφίας σε πολυεθνικές χώρες όπως είναι και η δική μας, δεν φαίνεται να έχει εφαρμογή. Αυτή και μόνο η διαπίστωση θα έπρεπε να προβληματίσει και αναπόφευκτα να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι κάθε ανεξάρτητο κράτος,

καταπόλυτο τρόπο, έχει το δικό του και μόνο εθνικό ύμνο, τη δική του και μόνο σημαία. Το αντίθετο δεν υποδεικνύει τίποτε άλλο από λειψή κυριαρχία, όπως δίπλα μας για 17 τώρα χρόνια, έμπρακτα επιβεβαιώνει η λεγόμενη Τ.Δ.Β.Κ. του κ. Ντενκτάς.

Η Κυπριακή Δημοκρατία οφείλει να είναι συνεπής με τις δικές της επίσημα διακηρυγμένες θέσεις: Ότι βρίσκεται πάντα εν ισχύ το κοινοτικό χαρακτήρα Σύνταγμα της χώρας. Ότι οι τουρκοκύπριοι πολίτες εξακολουθούν de jure να είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ότι η Κυπριακή Δημοκρατία πληρεί όλες τις προϋποθέσεις για να αποτελεί το μόνο αναγνωρισμένο κράτος στην Κύπρο.

Είναι αλήθεια ότι το '60, ο Πρόεδρος Μακάριος και ο Αντιπρόεδρος Κουτσιούκ δε συμφώνησαν για κυπριακό εθνικό ύμνο. Αντί τούτου συμφώνησαν να ανακρούεται προσωρινά ένα κομμάτι κλασσικής μουσικής, κατά μερικούς του Μπετόβεν - το πιο πιθανόν - κατάλλους του Händel. Όταν πρόσφατα ζητήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών να επιβεβαιώσει αυτό το κομμάτι, η απάντηση που δόθηκε ήταν ότι το θέμα ήταν εμπιστευτικό!! Χαρακτηριστικό του κλίματος που επικρατεί επί του θέματος... Εν πάση περιπτώσει, αυτό το κομμάτι ανακρούστηκε στη θέση εθνικού ύμνου στις επισκέψεις του Προέδρου Μακαρίου στη Δ. Γερμανία, τις ΗΠΑ, την Ελλάδα, την Ινδία, τη Τουρκία. Ο ελληνικός εθνικός ύμνος, ως ο επίσημος ύμνος της Κύπρου, ανακρούστηκε για πρώτη φορά στις 18.10.66 στον Παναμά, όταν ο Πρόεδρος Μακάριος επραγματοποίησε τη περιοδιά του στη Ν. Αμερική. Τότε δεν υπήρχε πα «η ενοχλητική παρουσία» των Τουρκοκυπρίων στη Κυβέρνηση, στη Κύπρο στάθμευε η ελληνική μεραρχία, επαναλαμβανόταν διαρκώς ότι οι συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου ήταν άκυρες εξ υπαρχής και είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι η Κύπρος βρισκόταν στα πρόθυρα της Ένωσης. Εξού και μόλις το '68 μίλησε ο Μακάριος για το εφικτό. Αναφέρεται ευκαιριακά ότι λίγο πριν τις διακοινοτικές ταραχές του 63-64 είχαν γίνει σκέψεις ανάθεσης της σύνθεσης κυπριακού εθνικού ύμνου στο γνωστό μουσουργό Σόλω-

να Μιχαηλίδη, που χάθηκαν ωστόσο στη χιονοστιβάδα της «ελληνοποίησης» που ακολούθησε. Αυτά χάριν της αλήθειας...

Συμπερασματικά παρατηρείται ότι δεν υπάρχουν κρατικοί και εθνικοί ύμνοι. **Τα έθνη δεν έχουν ύμνους, ύμνους έχουν αποκλειστικά και μόνο τα κράτη.** Η οποιαδήποτε προσπάθεια διάκρισης ανάμεσα στα δυο είναι ανεδαφική και βρίσκεται μόνο στη φαντασία μας. Αν θέλουμε να έχουμε σωστό, όχι λειψό,

σοβαρό και συγκροτημένο κράτος, θα πρέπει να έχουμε τα δικά μας και μόνο κρατικά σύμβολα και εθνικό ύμνο. Εξορισμού δε μπορούν τα κρατικά σύμβολα να έχουν πολιτισμική διάσταση, και να εκφράζουν την εθνική κουλτούρα, που άλλως πως βρίσκει την έκφρασή της. Άλλο η πολιτισμική και άλλο η πολιτική ταυτότητα, που δεν αποκλείεται, ασφαλώς, να συνυπάρχουν. Ωστόσο άλλως πως φαίνεται πως αποφάσισε η μοίρα και οι αντικειμενικές συνθήκες στη δική μας περίπτωση...

Οι συνομιλίες στην κόψη του ξυραφιού Επαληθεύσεις και διλήμματα

Με ποια πολιτική φτάνουμε στον έκτο γύρο των συνομιλιών

Λούη Ηγουμενίδη

Επαληθεύεται και για τους πιο δύσπιστους η διαπίστωση ότι η πολιτική που οδήγησε στο Ελσίνκι ήταν το σημείο στροφής για την Κύπρο και η αφετηρία για να πορευθεί προς τη διασφάλιση του μελλοντός της, ως ανεξάρτητου κράτους, χωρίς την Τουρκία να είναι σε θέση να υπαγορεύσει λύσεις που να ανταποκρίνονται στα επεκτατικά της συμφέροντα. Η Κύπρος, παρόλο που το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας επιλέγει τον απομονωτισμό και την απομάκρυνση της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας, μπορεί να αισθάνεται σιγουριά για τη δική της ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αρκεί να μην ανατρέψει η ίδια τις θετικές προϋποθέσεις που δημιούργησε.

Όταν ο πρόεδρος Κληρίδης με την συναίνεση και ίσως ακόμα την προτροπή της κυβέρνησης Σημίτη προσαρμοξε την πολιτική του στο κυπριακό στην αναγκαιότητα να διασφαλιστεί η ευρωπαϊκή μας πορεία, σαν προϋπόθεση για μια συμφωνημένη λύση διζωνικής-δικοινοτικής ομοσπονδίας, κατηγορήθηκε από την αντιπολίτευση ότι μας δεσμεύει με την προοπτική ενός αρνητικού για μας συμβιβασμού, που θα μας τον επιβάλουν οι Ευρωπαίοι σε συνεργασία με τις Η.Π.Α. Τον Κώστα Σημίτη και τον Γιώργο Παπανδρέου, εμμέσως πλην σαφώς, τους κατηγορήσαν ότι με τα ανοίγματα τους προς την Τουρκία υποθήκευσαν το μέλλον της Κύπρου στο βωμό των στενών οικονομικών τους συμφερόντων και της πολιτικής τους προς την Ο.Ν.Ε.

Ας θυμηθούμε μόνο πώς χαρακτηριζόταν η απόφαση του Ελσίνκι και πόση κινδυνολογία ακούστηκε σε Κύπρο και Ελλάδα γιατί τάχατες άνοιξε ο δρόμος της Τουρκίας προς την Ευρώπη και ο τάφος της Κύπρου και των εθνικών συμφερόντων της Ελλάδας. Έκλειναν όλοι τ' αυτιά στο επιχειρήμα ότι η Τουρκία δεν θα μπορούσε πια να εκβιάζει την Κύπρο χωρίς να έρχεται αντιμέτωπη με την Ευρώπη και τους θεσμούς του σύγχρονου κόσμου. Υποτιμούσαν τη σημασία της Ευρώπης για την Τουρκία γιατί αφενός έβλεπαν στατικά τις πολιτικές πραγματικότητες της Τουρκίας και τον ρόλο του στρατού της και αφετέρου, δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσουν τον διεθνή αντίκτυπο που θα

είχε η ενδεχόμενη άρνηση της Τουρκίας να βαδίσει σύμφωνα με τον οδικό χάρτη που της έθεσε η Ευρώπη. Κατά κύριο λόγο, όμως υποτιμήθηκε από την αντιπολίτευση η δέσμευση της Ε.Ε. με την απόφαση του Ελσίνκι, να κάνει δεκτή την Κύπρο σαν πλήρες μέλος αποδεσμευόντάς την από την υποχρέωση να έχει λυμένο το πολιτικό της πρόβλημα, αρκεί να ενεργούσε με συνέπεια και σταθερότητα προς την κατεύθυνση της αναζήτησης λύσης μέσω των συνομιλιών και υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε.

Οι συνομιλίες

Μ' αυτές τις προσεγγίσεις και αυτά τα δεδομένα προχωρήσαμε μετ' εμποδίων, αντιδράσεων και υπονομιεύσεων στις εκ του σύνεγγυς συνομιλίες ανταποκρινόμενοι στην πρόσκληση του Γ.Γ. και με τον πρόεδρο να εμφανίζει διάθεση θετική και εποικοδομητική προς την κατεύθυνση της αναζήτησης συμβιβαστικής λύσης. Μέχρι τώρα, όπως είναι γνωστό, έγιναν πέντε γύροι και ήδη η πλευρά μας ανταποκρίνεται θετικά προς τον έκτο που κλήθηκε για τον Γενάρη του 2001. Σ' αυτούς τους γύρους έγινε ουσιαστική διαπραγμάτευση με τον αντιπρόσωπο του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. επί όλων των πτυχών του κυπριακού και η κάθε πλευρά είναι πλήρως ενήμερη για τις αξιώσεις, τις θέσεις, τις αρνήσεις και

τις απορρίψεις στις οποίες καταλήγει η άλλη.

Σ' αυτή την πορεία των εκ του σύνεγγυς συνομιλιών η Γραμματεία του Ο.Η.Ε. βολιδοσκόπησε άτυπα αλλά συγκεκριμένα και τις δυο πλευρές επί όλων των ενδεχομένων σημείων που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν μια ολοκληρωμένη πρόταση επί της οποίας θα γίνει και η άμεση και ουσιαστική διαπραγμάτευση μέχρι την εξεύρεση λύσης. Σε κάθε φάση δε αυτής της διαδικασίας και ανάλογα με το αν η βολιδοσκόπηση απευθυνόταν περισσότερο προς τους Ε/Κ ή τους Τ/Κ, είχαμε και τις ανάλογες αντιδράσεις που έφταναν και φτάνουν μέχρι την απειλή ρήξης και αποχώρησης. Κατά τον τέταρτο γύρο η ε/κ αντιπολίτευση διαπίστωνε διο-

λισηθίσεις, υποχωρήσεις, υποθέσεις και απειλές για συνομοσπονδία και δύο κράτη, ενώ μετά τον πέμπτο γύρο και τις ιδέες Ανάν, η μεν πλευρά μας αισθάνεται περισσότερο ασφαλής γιατί αποφεύγει την εκτροπή, ο δε κ. Ντενκτάς χαρακτηρίζει τις ιδέες Ανάν απαράδεκτες και ετοιμάζεται να εγκαταλείψει τις συνομιλίες με τη στήριξη του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας και του πρωθυπουργού της Μπουλέντ Ετζεβίτ.

Αυτές οι εξελίξεις μας προσφέρουν για εκτίμηση και προβληματισμό τα εξής, κατά τη γνώμη μου, θετικά αλλά και αρνητικά δεδομένα:

Τα αρνητικά δεδομένα εστιάζονται στην αδιάλλακτη αρνητική στάση που τηρεί ο κ. Ντενκτάς και που κλιμακώνεται εξαιτίας του κειμένου της απόφασης για την εταιρική σχέση Τουρκίας - Ε.Ε.

Τα θετικά είναι η ξεκάθαρη προσήλωση των μεσολαβητικών προσπάθειών του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. στο πνεύμα των αποφάσεων του Διεθνούς Οργανισμού για διζωνική - δικοινοτική ομοσπονδία και η παρεμβολή της Ε.Ε. που ζητά σεβασμό του ευρωπαϊκού κεκτημένου στη λύση του κυπριακού, γεγονός που φάνηκε ότι υιοθετεί πλήρως και η Γενική Γραμματεία του Ο.Η.Ε.

Πώς προχωρούμε;

Τα ενδεχόμενα που θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε βαδίζοντας προς τον έκτο γύρο των συνομιλιών είναι τρία. Ή ο κ. Ντενκτάς με την υποστήριξη της Άγκυρας και την ανοχή των Η.Π.Α. θα αρνηθεί να προσέλθει στις συνομιλίες εμμένοντας στην απαίτησή του για αναγνώριση του κράτους του και για έναν εξ' υπαρχής ισότιμο συνεταιρισμό, δηλ. συνομοσπονδία, ή η πλευρά μας θα δεχθεί ένα καινούρ-

γιο στρίμωγμα με κάποιο αρνητικό ψήφισμα για την ανανέωση της θητείας της UNFICYP, ή οι διεθνείς μεσολαβητές θα έχουν κατορθώσει να οδηγήσουν και τους ηγέτες και των δυο πλευρών, εκόντες άκοντες, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων του Γενάρη, κρατώντας ζωντανή τη διαδικασία και με την ελπίδα να βρεθεί στο μέλλον η χρυσή τομή μεταξύ των απόψεων των δύο πλευρών.

Έχω την πεποίθηση ότι η πολιτική και η τακτική της πλευράς μας θα πρέπει να είναι η ίδια και δημόσια διακηρυγμένη, όποιο από τα τρία ενδεχόμενα εμφανιστεί μπροστά μας. Εμάς μας ενδιαφέρουν ως βασικές προτεραιότητες τρία πράγματα. Πρώτο, να μην ανακοπεί η πορεία μας προς την Ε.Ε. Δεύτερο, να μην οριστικοποιηθεί η διχοτόμηση με ενσωμάτωση της βόρειας Κύπρου στην Τουρκία και τρίτο, να αποφυγούμε την αναγνώριση του ψευδοκράτους που θα οδηγήσει σε συνομοσπονδία δύο ανεξάρτητων κρατών.

Για να επιτύχουμε αυτούς τους τρεις υπέρτατους στόχους πρέπει να πείσουμε τη διεθνή κοινότητα ότι επιθυμούμε διακαώς λύση και ότι είμαστε έτοιμοι για κάθε συμβιβασμό μέσα στα πλαίσια των διεθνών αποδεκτών αρχών και ότι ανταποκρινόμαστε πλήρως στις απαιτήσεις της Ε.Ε. σε όλους τους τομείς της εναρμόνισης προς το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Θα πρέπει ακόμα να μην παρασυρθούμε σε θέσεις προκατάληψης αναφορικά προς την αρχή της πολιτικής ισότητας των δύο κοινοτήτων και να δείξουμε ότι είμαστε διατεθημένοι να βοηθήσουμε με καλή θέληση και σε όλους τους τομείς την άλλη πλευρά να επιτύχει ταχεία εναρμόνισή της προς το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αν και εφόσον αποφασίσει να συγκατανεύσει σε κοινή πορεία προς την Ευρώπη.

Σε καμιά περίπτωση δε θα πρέπει να δώσουμε την εντύπωση ότι στοχεύουμε στη μη υπέρβαση λύσης για να μπορούμε μόνοι μας στην Ευρώπη, επικαλούμενοι την απόφαση του Ελσίνκι. Εμείς θα πρέπει να δείξουμε ετοιμότητα και εμμονή για συνέχιση της διαδικασίας των συνομιλιών, ακόμα και στην περίπτωση που θα αισθανθούμε μειωμένοι από τη στάση

του διεθνούς παράγοντα. Στην περίπτωση που ο κ. Ντενκτάς αρνηθεί να προσέλθει στις συνομιλίες του Γενάρη, εμείς τότε θα πρέπει όχι μόνο να μην πανηγυρίσουμε που μας «απαλλάσει» από την παρουσία του, αλλά θα πρέπει να εμφανιστούμε ακόμα πιο έτοιμοι για καλό ποτούς συμβιβασμούς και υποχωρήσεις μέσα στα πλαίσια των αρχών της διζωνικής - δικοινοτικής ομοσπονδίας που τις ευνοούν και ο Ο.Η.Ε. και οι Η.Π.Α. και η Ενωμένη Ευρώπη. Μόνο τότε θα μπορούμε να αναμένουμε εύλογα οι πέσεις να στραφούν προς την Άγκυρα και τον Ντενκτάς χωρίς να τίθεται και κανένα εμπόδιο στην πορεία προς πραγματοποίηση της ένταξής μας στην Ε.Ε.

Στη δυσάρεστη περίπτωση που η απόφαση για ανανέωση της θητείας της UNFICYP θα μας πωγουρίσει σε θέσεις απαράδεκτες για την πλευρά μας, ενώ θα πρέπει να καταγγέλλουμε αυτή τη στροφή του Διεθνούς Οργανισμού να δηλώνουμε ταυτόχρονα την ετοιμότητά μας στον έκτο γύρο των συνομιλιών, όπου και θα υπερασπίσουμε τις αρχές λύσης που θεωρούμε δίκαιες και δεσμευτικές για το Συμβούλιο Ασφαλείας και τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. Μόνο μ' αυτή την τακτική θα εξουδετερώσουμε τις αντιδράσεις όσων θέλουν να βάλουν προσκόμματα στην ενταξιακή μας πορεία και θα διευκολύνουμε την Ελλάδα να ασκήσει τη δική της επιρροή και εξουσία προς υποστήριξη μας.

Τέλος, στην περίπτωση που θα επιτευχθεί απρόσκοπτη σύγκληση του έκτου γύρου με τη συμμετοχή και των δύο πλευρών δεν θα πρέπει να ερμηνεύσουμε την εξέλιξη αυτή ως νίκη των δικών μας θέσεων και να σκληρύνουμε τις διαπραγματευτικές μας θέσεις, αλλά θα πρέπει να επιδείξουμε ακόμα μεγαλύτερη διάθεση συνδιαλλαγής γιατί πραγματικός μας στόχος παραμένει η εξεύρεση λύσης, αμοιβαία αποδεκτής και βιώσιμης πριν το 2003 που υπολογίζεται ως το χρονικό σημείο έναρξης της νέας διεύρυνσης της Ε.Ε. Η Κύπρος δεν θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να απουσιάζει από τις πρώτες χώρες της διεύρυνσης γιατί κάθε παραπέρα αναβολή της ένταξής μας θα μας καθιστά δέσμιους της πορείας της Τουρκίας προς την Ενωμένη Ευρώπη.

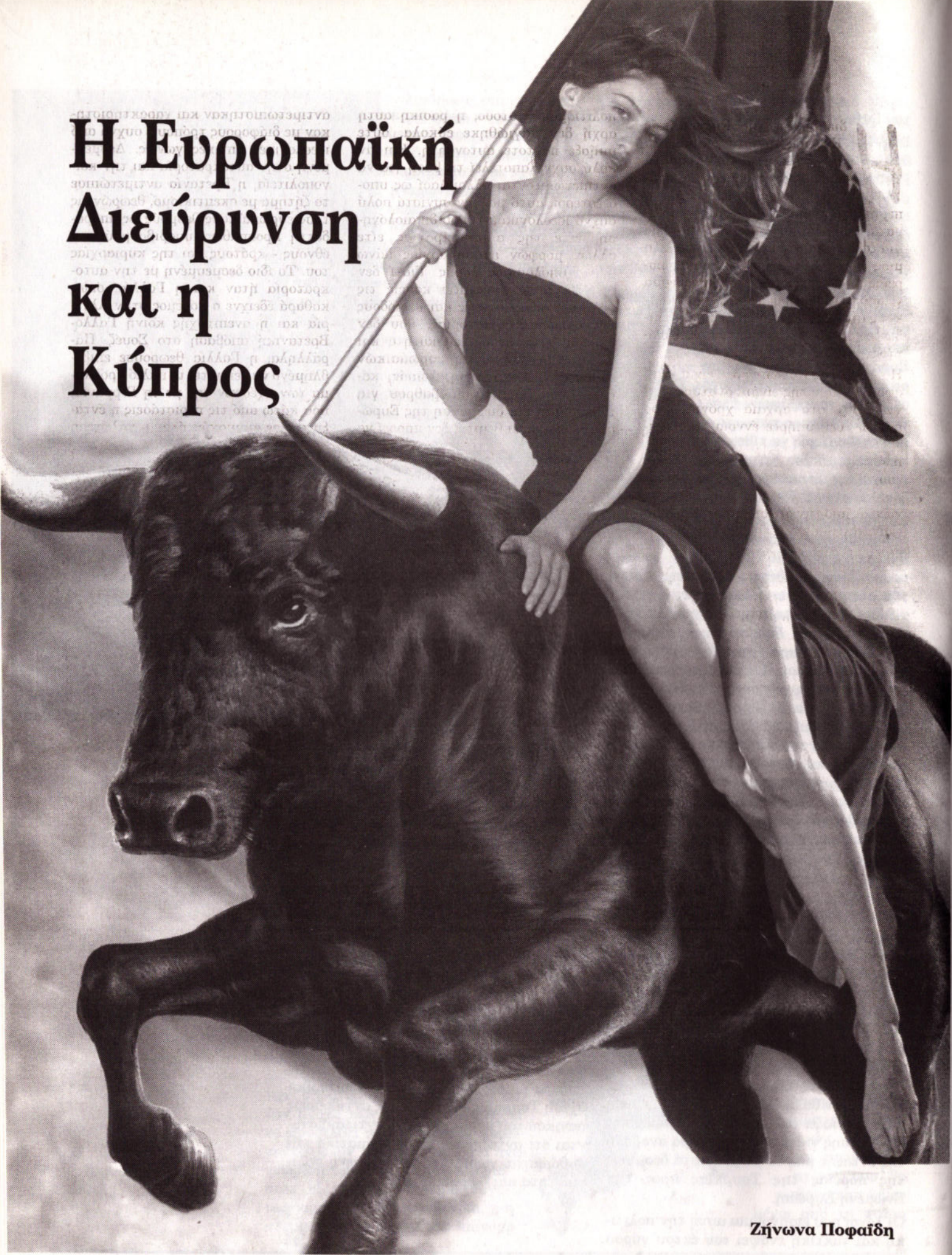
Οι λόγοι που εισήγουμε αυτή την πολιτική και τακτική ενόψει του έκτου γύρου

των συνομιλιών είναι βασικά οι ακόλουθοι: Καταρχήν γιατί πιστεύω ότι η πεμπτοσύμμοσ μιας βιώσιμης, δίκαιης και ασφαλούς λύσης του κυπριακού είναι η ένταξη της Κύπρου στην Ενωμένη Ευρώπη. Με αυτή την εξέλιξη πιστεύω ότι αλλάζει περιεχόμενο αυτό καθεαυτό το κυπριακό πρόβλημα. Δεν μπορώ να διανοηθώ πώς

θα λειτουργούν οι σημερινές αντιπαραθέσεις, σε οποιοδήποτε επίπεδο, μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ όταν και εφόσον όλοι θα είμαστε πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης. Ακόμα δεν μπορώ να διανοηθώ πώς η Τουρκία θα εξακολουθεί να συμπεριφέρεται με τον ίδιο τρόπο απέναντι στην Κύπρο όταν έστω και μόνο η σημερινή Κυπριακή Δημοκρατία θα είναι ισότιμο μέλος της Ενωμένης Ευρώπης. Ως συνακόλουθο αυτής της πολιτικής και τακτικής θεωρώ ότι θα είναι η αποτροπή της οριστικής διχοτόμησης και της αναγνώρισης του κράτους του κ. Ντενκτάς. Μπορεί η Άγκυρα με τις δυνάμεις εξουσίας που καθοδηγούν σήμερα τη χώρα να εμφανίζεται αδιάφορη για τη διασφάλιση του δικού της ευρωπαϊκού μέλλοντος, όμως ούτε οι πολιτικές καταστάσεις στην Τουρκία είναι στατικές, ούτε οι σύμμαχοι και προστάτες της την θέλουν ες αεί να τηρεί αυτή τη στάση αυτοαπομόνωσης και αναχρονιστικής συμπεριφοράς. Στην Τουρκία σήμερα λειτουργούν και πολιτικές δυνάμεις που αγωνίζονται για την κοινότητα των πολιτών και οικονομικά συμφέροντα που θεωρούν τη σύνδεσή τους με την ευρωπαϊκή αγορά εκ των ων ουκ άνευ του μέλλοντος της τουρκικής οικονομίας. Αλλά και η Ευρώπη σήμερα δεν θα είναι δυνατό να ανεχθεί τις αναχρονιστικές καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του λαού και των μειονοτήτων της χώρας. Η πολιτική του Ελσίνκι των κυβερνήσεων Ελλάδας και Κύπρου δίνει τώρα τους καρπούς της και πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως. Εκείνοι που πίστευαν ότι με το Ελσίνκι έπαιρνε η Τουρκία ό,τι ήθελε, ενώ η Κύπρος και η Ελλάδα έχαναν και τ' αυγά και το καλάθι, ελπίζω σήμερα με τις εξελίξεις για την εταιρική σχέση Τουρκίας - Ε.Ε. και τις αντιδράσεις πανικού του κ. Ντενκτάς να αντιλαμβάνονται ότι αντέδρασαν συναισθηματικά και αυθόρμητα, χωρίς την απαιτούμενη πολιτικότητα και διορατικότητα.

Η Ευρωπαϊκή Διεύρυνση και η Κύπρος

Ζήνωνα Ποφαΐδη

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά ένα από τα πιο ενδιαφέροντα ζητήματα της σύγχρονης διεθνούς πραγματικότητας. Μοιάζει μ' ένα περίπλοκο κόμπο από διαφορετικά νήματα, καθ' ένα από τα οποία αποτελεί μια ζωτική διάσταση στην όλη εξέλιξη μιας κοπώδους μέχρι σισύφειας πορείας - οραματισμό, μακροπρόθεσμα γεωπολιτικά συμφέροντα, οικονομικούς στόχους, εγωιστικές εθνικές επιδιώξεις, προκαταλήψεις του παρελθόντος, ρητορική δημοκοπία κ.α.

Η έννοια της Ευρώπης δεν είναι νέα, αφού οι ρίζες της είναι δυνατό ν' ανιχνευθούν στα αρχαία χρόνια. Προ πάντων δεν υπήρξε έννοια ξεκαθαρισμένη και σταθερή, αλλά μάλλον εύπλαστη και κινητή, ανάλογα με τις εποχές και μπορεί να πει κανείς ακόμα και τις πολιτικές σκοπιμότητες. Ξεκινώντας από την αρχαιότητα η Ευρώπη φαίνεται ν' αποκτά περιεχόμενο, όχι απλώς γεωγραφικό, με τη μεγάλη σύγκρουση των Περσικών πολέμων, οπότε η αυτοκρατορία των Μήδων δαιμονοποιείται και νοείται όχι μόνο ως κάτι το διαφορετικό, αλλά επίσης ως δημιουργήμα ενός κατώτερου πολιτισμού. Η σύγκρουση μέσα στην ιστορία καθορίζει όρια και διαχωριστικές γραμμές στο γεωγραφικό χώρο, με μεγαλύτερη σαφήνεια απ' ό,τι η ειρηνική ζωή, αποτυπώνοντας τον οριοθετημένο χώρο μέσα στις συνειδήσεις των ανθρώπων και προσδίδοντας του διαστάσεις άλλες, ψυχολογικές και ιδεολογικές. Ωστόσο ο Ηρόδοτος, ο ιστορικός των Περσικών πολέμων παραδέχεται ότι κανένας δεν γνωρίζει τα πραγματικά σύνορα της Ευρώπης, παρατηρώντας, στο βιβλίο IV των Ιστοριών, ότι τα σύνορα της Ευρώπης είναι μάλλον άγνωστα χωρίς κανένας να γνωρίζει πού τελειώνουν. Εκείνο που είναι βέβαιο, συνεχίζει ο Ηρόδοτος, είναι ότι η Ευρώπη, ερωμένη του Δία, ήταν Ασιάτισσα και δεν πάτησε ποτέ το πόδι της στη γη που οι σύγχρονοί του αποκαλούσαν με το όνομά της.

Όσο, λοιπόν, είναι δύσκολο να οριοθετήσει κανείς γεωγραφικά την Ευρώπη, εξ ίσου δύσκολος θα ήταν ο προσδιορισμός πολιτιστικών συνόρων. Η διακυβέρνηση στη βάση καθορισμένων νόμων, που αποτελούν την έκφραση του ορθού λόγου, δεν ήταν απλώς πλατωνική διατύπωση, αλλά μια κατάκτηση του κλασικού κόσμου, στον αγώνα ενάντια στην αυθαιρεσία και αποτελεί έκτοτε ένα από τους βασικότερους πυλώνες του ευρωπαϊκού

πολιτισμού. Ωστόσο, η βασική αυτή αρχή δεν παγιώθηκε εύκολα, ούτε υπήρξε πάντοτε αυτονόητη. Και αν πολύ συχνά αποτελεί τη βάση για να αντιμετωπίζονται άλλοι λαοί ως υποδεέστεροι, αυτό μάλλον συνιστά πολύ συχνά ιδεολογικού τύπου δικαιολόγηση, είτε της αποικιοκρατίας είτε άλλων μορφών επικυριαρχίας πάνω στους υπόλοιπους λαούς. Γιατί δεν πρέπει να παραγνωρίζει κανείς τις πολύ σκοτεινές πτυχές και περιόδους της ευρωπαϊκής ιστορίας, που δεν υπολείπονταν σε αυταρχικότητα και αυθαιρεσία άλλων μη ευρωπαϊκών εμπειριών. Η επίκληση, λοιπόν, κάποιου πολιτιστικού ορόσημου για την ύπαρξη και διεύρυνση της Ευρώπης αν και είναι θεμιτή, δεν μπορεί να τίθεται στη βάση της αποκλειστικότητας ούτε της μοναδικότητας, γιατί οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η Ευρώπη μορφοποιήθηκαν μέσα από μια οδυνηρή και καθόλου νομοτελειακή εξέλιξη, που με κανένα τρόπο δικαιολογεί υπερροπτική θέαση των πραγμάτων. Ο συμβολισμός εξάλλου της μυθολογίας γύρω από την γεωγραφία, όπως τόσο προσφυώς την αναφέρει ο Ηρόδοτος, παραπέμπει στην Ασιατική προέλευση της Ευρώπης, δείχνοντας την αλληλεπίδραση των πολιτισμών, τόσο ιστορικά όσο και παροντικά.

Πολύ σοφά, λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μέχρι σήμερα αποφύγει να οριοθετήσει γεωγραφικά τα μελλοντικά της σύνορα. Και εξ ίσου σοφά δεν έχει τοποθετήσει πολιτισμικά κριτήρια, όπως είναι για παράδειγμα η θρησκεία.

Τι είναι όμως η Ευρώπη, και πιο συγκεκριμένα η σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η προσφορότερη ίσως μέθοδος για ν' απαντηθεί το ερώτημα συνίσταται στην παρακολούθηση των συνθηκών μέσα στις οποίες γεννήθηκε, καθώς και της παραπέρα εξέλιξής της, μέχρι τη σημερινή εποχή με τα δικά της διλήμματα και προκλήσεις. Λίγοι θα διαφώνουσαν ότι οι καταβολές της βρίσκονται στο 2ο παγκόσμιο πόλεμο και στην κατάσταση που η δυτική Ευρώπη βρισκόταν τότε. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Χάλυβα και Άνθρακα, η μετέπειτα Ε.Ο.Κ., και η σημερινή Ε.Ε.

αντιμετώπιστηκαν και χαρακτηρίστηκαν με διάφορους τρόπους, συχνά από ιδεολογικές οπτικές γωνίες. Δεσμευμένη στην αυτοκρατορία και την κοινοπολιτεία, η Βρετανία αντιμετώπισε το ζήτημα με σκεπτικισμό, θεωρώντας τους ευρωπαϊκούς θεσμούς ως απαράδεκτη προσπάθεια υποβιβασμού του έθνους - κράτους και της κυριαρχίας του. Το ίδιο δεσμευμένη με την αυτοκρατορία ήταν και η Γαλλία, όπως καθαρά έδειχνε ο πόλεμος στην Αλγερία και η ανεπιτυχής κοινή Γαλλο-Βρετανική απόβαση στο Σουέζ. Παράλληλα, η Γαλλία θεωρούσε επιβλημένο να χειριστεί το παλιό πρόβλημα των σχέσεών της με τη Γερμανία, που κάτω από τις περιστάσεις η ένταξη της σε συμμαχίες ήταν η καλύτερη εγγύηση απέναντι σ' ένα μονομερή

επανεξοπλισμό, που εν πάση περιπτώσει επιθυμούσαν οι Η.Π.Α. με το φούντωμα του ψυχρού πολέμου. Τα οικονομικά δεδομένα της κατεστραμμένης από τον πόλεμο Ευρώπης συνηγορούσαν στη δημιουργία μιας κοινής αγοράς που θα έδιδε ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη και θα βοηθούσε στην αποφυγή συνθηκών αστάθειας, μέσα στις τότε συνθήκες του ψυχρού πολέμου. Η επιδίωξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είχε βέβαια την υποστήριξη των Η.Π.Α., που τότε αντιμετώπιζαν τη Δυτική Ευρώπη ως το πλέον σημαντικό προγεφύρωμα ενάντια στο τι θεωρούσαν ως Σοβιετική επιδρομικότητα. Η Γερμανία από την άλλη, πέρα από την ανάγκη αναστύλωσης της βιομηχανίας της, ήθελε ν' αποφύγει το διεθνή έλεγχο του Ρήνου και να εξασφαλίσει όλη τη δυνατή στήριξη για μια μελλοντική επανένωση της χώρας. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συντέλεσαν στην υπογραφή της συνθήκης της Ρώ-

ένας καθόλα αναχρονιστικός ηγέτης, ο Ντενκτάς, που επιμένει σε αρχές και πρακτικές που είναι από καιρού παρωχημένες. Το ίδιο εμπόδιο συναντά, βέβαια, και η ίδια η Τουρκία, όπου το Κεμαλικό καθεστώς επιμένει στα δικά του προνόμια και τη δική του ιδεολογική χαρτογράφηση του κόσμου, σύμφωνα με την οποία θεωρεί για παράδειγμα θεμιτό ν' αρνείται στους Κούρδους το δικαίωμα να διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα.

Το κοινοτικό κεκτημένο είναι μεγάλης σημασίας για την Κύπρο, όχι γιατί απλώς και μόνο περιλαμβάνει δημοκρατικές αρχές που υποβοηθούν την υπερπήδηση των προβλημάτων του κυπριακού. Τέτοιες ή παρόμοιες αρχές διέπουν αρκετούς άλλους οργανισμούς στους οποίους συμμετέχει η Κύπρος. Το κοινοτικό κεκτημένο αποκτά μια ποιοτικά αναβαθμισμένη σημασία, ακριβώς γιατί η ένταξη προϋποθέτει την εφαρμογή του, ή με άλλα λόγια επειδή δεν συνιστά απλές διακηρύξεις αλλά δυναμικά εφαρμόσιμο νόμο. Το κοινοτικό κεκτημένο δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο διαπραγματεύσεως γιατί αποτελεί τα θεμέλια πάνω στα οποία βασίζεται και χάρη στα οποία λειτουργεί η Ε.Ε.. Είναι προϊόν συχνά πολύπλοκων διαπραγματεύσεων και συμβιβασμών, που σκοπό έχουν να εκφράσουν και να διατηρήσουν λείπτες ισορροπίες ανάμεσα στα μέλη, που δεν είναι δυνατό ν' αποδεχτούν αποκλίσεις, απλούστατα γιατί θα επιτρέψουν μ' αυτό τον τρόπο τη διάλυση της ίδιας της Ε.Ε.. Εκείνο που μπορεί να επιτραπεί είναι κοινά αποδεκτές αποκλίσεις και εξαιρέσεις για να διευκολυνθεί η επίλυση του κυπριακού, και αυτό όσον αφορά μόνο αυστηρά καθορισμένα ζητήματα με αυστηρά καθορισμένη ημερομηνία λήξης. Θα πρόκειται δηλαδή για μεταβατικές ρυθμίσεις με καθαρά βραχύ χρονικό ορίζοντα.

Πόσο όμως κοντά βρίσκεται η επόμενη διεύρυνση και όταν γίνει θα συμπεριλάβει κατ' ανάγκη και την Κύπρο, ιδιαίτερα αν από τουρκική υπαιτιότητα το κυπριακό πρόβλημα παραμείνει ανοικτό;

Το επόμενο κύμα διεύρυνσης προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη δεν βρίσκεται μακριά, γιατί το όλο ζήτημα άπτεται της ασφάλειας της Ευρώπης. Οι υποσχέσεις που δόθηκαν σ' αυτές τις χώρες καλλιέργησαν προσδοκίες, που αν δεν ικανοποιηθούν ενδέχεται να προκαλέσουν εκρηκτικές καταστάσεις, γιατί πείστηκαν από την Ε.Ε. να αναδιαρθρώσουν τις οικονομίες τους με ρυθμούς που επέφεραν μεγάλο κοινωνικό κόστος. Και κανένας στην Ευρώ-

πη επιθυμεί μια νέα ανάφλεξη στα σύνορά της, με συνέπειες επικίνδυνες που ενδεχομένως θα επανέφεραν τη Ρωσία ξανά στο γεωπολιτικό παγνίδι της περιοχής. Παρόλο που δεν υπάρχουν εγγυήσεις, και στο βαθμό που οι μεταρρυθμίσεις της ίδιας της Ε.Ε. ευοδοθούν, μια πρώτη ομάδα χωρών θα πρέπει ν' αναμένει βάσιμα την ένταξή της.

Η Κύπρος έχει πρόσφατα αποκτήσει αξιόλογα ερείσματα στην πορεία της προς την Ευρώπη. Από την πρώτη γνωμοδότηση της Επιτροπής, οπότε κατέστη επιλέξιμη, η πορεία, αν και όχι χωρίς εμπόδια υπήρξε θετική, με αποκορύφωμα τις αποφάσεις της συνόδου του Ελσίνκι, που αποσυνδέουν σε μεγάλο βαθμό την ένταξη από την επίλυση του κυπριακού. Αρνούμενοι φυσικά οι Τούρκοι την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου, ως βασικού πυλώνα της λύσης του κυπριακού, επι-

διώκουν ακριβώς την παρεμπόδιση της ένταξης όχι μόνο της Κύπρου σα σύνολο, αλλά ακόμα και την ένταξη της ελληνικής πλευράς εστώ με το κυπριακό άλυτο. Μ' αυτή την έννοια η αναγνώριση στο άτυπο έγγραφο Ανάν της ανάγκης να συνάδει η λύση με το κοινοτικό κεκτημένο, φέρει την Τουρκία σε δύσκολη θέση, γιατί προφανώς καταστρατηγείται το υπόβαθρο της στρατηγικής της στο κυπριακό. Δεν γνωρίζουμε σε ποιες ενέργειες θα προβεί η Τουρκία στο προσεχές μέλλον. Η αρνητική της θέση στο κυπριακό καθώς και η νέα διεκδικητική της με την Ε.Ε. μάλλον διευκολύνουν την πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Ευρώπη, νοουμένου πάντα ότι η Κ.Δ. εξακολουθεί να δρα μέσα στα πλαίσια που έχει καθορίσει η διεθνής κοινότητα και η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση.

U

Εξ υπαρχής Πράσινοι

Γιώργου Περδίκη

«πόσο καλύτερος θα ήταν ο κόσμος αν δίναμε την εξουσία σε αυτούς που δεν τη θέλουν»

Μπαίνουμε στην προεκλογική περίοδο. Οι Πράσινοι της Κύπρου, δηλαδή το Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών, ετοιμάζεται να δρασκελίσει το κατώφλι της Κυπριακής Βουλής. Ένα αντιεξουσιαστικό κίνημα βρίσκεται μπροστά στο ιστορικό του πρόκριμα.

Εξ υπαρχής Πράσινοι

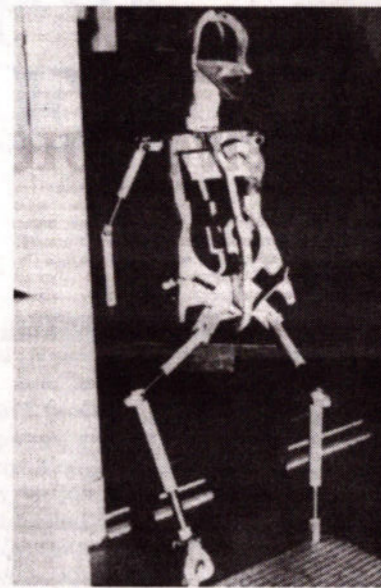
Μέσα σε συνθήκες άγριας πολεμικής από τα κατεστημένα κόμματα, που βλέπουν στο Κίνημα Οικολόγων το πιο καθαρόαιμο κύτταρο ανατροπής των πολιτικών αγκυλώσεων, οι Πράσινοι της Κύπρου κατάφεραν να επιβιώσουν - και να δημιουργήσουν - με συνέπεια και σταθερότητα τα τέσσερα τελευταία χρόνια. Μεταφέρουν ξεκάθαρα τίμια και καθαρά μηνύματα. Είναι ένα γνήσιο κίνημα πολιτών. Σε αντιδιαστολή με τα αρχηγικά κόμματα, τα κόμματα εξουσίας ή τεχνοκρατών που κυριαρχούν στον κυπριακό πολιτικό χώρο. Η γνησιότητα των προθέσεων, οι αναντίρρητες περγαμηνές περιβαλλοντικής δράσης, αλλά κυρίως η πλήρης ανεξαρτησία αυτού του Κινήματος από μηχανισμούς εξουσίας, άλλα κόμματα ή την κυβέρνηση, οδήγησαν τα Πράσινα Κόμματα της Ευρώπης να δεχθούν σχεδόν αμέσως το Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών στις τάξεις τους. Οι Πράσινοι της Κύπρου, σε χρόνο ρεκόρ, κατάφεραν να κερδίσουν την εκτίμηση και τον σεβασμό των Πρασίνων της Ευρώπης. Από το 1998, το Κίνημα Οικολόγων της Κύπρου είναι πλήρες μέ-

λος της Ομοσπονδίας Πρασίνων Κομμάτων της Ευρώπης. Αποτελεί άθλια γελοιότητα να αμφισβητείται η διακριτική ικανότητα τριάντα ευρωπαϊκών κομμάτων Πρασίνων από τον οποιονδήποτε «μελετητή» από την Κύπρο. Οι ίδιοι οι Ευρωπαίοι Πράσινοι έχουν καταλήξει με πλήρη και καταληκτική βεβαιότητα ότι το Κίνημα Οικολόγων Κύπρου αποτελεί ένα «εξ υπαρχής» Πράσινο πολιτικό κίνημα.

Λιγότερα συνθήματα ή πιο πολλή δουλειά

Αυτή η μεγάλη επιτυχία, η οποία βέβαια αντανακλά θετικά σε ολόκληρο τον κυπριακό λαό, έχει ενοχλήσει μερικούς. Πρόκειται βέβαια για πρόσωπα μικρόθυμα που διαπνέονται από μια αλαζονεία καθόλου άσχετη με τη συγγενεία τους με τα διάφορα κέντρα εξουσίας της Κύπρου, από τα οποία φροντίζουν πάντα να μην απομακρύνονται. Τους ενοχλεί η άνθηση των Πρασίνων της Κύπρου. Να ένα Κίνημα φρέσκο, παρά τα τέσσερα χρόνια ζωής του, που επιβιώνει σε ένα δυναμικό προτσές ανέλιξης! Να μια ομάδα ανθρώπων, που κατάφεραν να αποφύγουν την παγίδα της εγκαθίδρυσης εξουσιαστικών δομών οργάνωσης! Να μια πολιτική πρόταση που είναι εναλλακτική χωρίς να αυτοπεριορίζεται σε ρόλο περιθωριακής ελίτ! Να μια αποτελεσματική ιδεολογική σχεδία για κάθε προοδευτικό πολίτη!

Δεν χρειάστηκε να διαφημίσει

τον αριστερό της χαρακτήρα. Δεν κατέφυγε στη ξύλινη γλώσσα των αριστερών συνθημάτων. Προτιμήθηκε η αριστερή πρακτική. Ακριβώς αυτή η ακολουθούμενη πρακτική από τους Πρασίνους της Κύπρου παρήγαγε σχέσεις σταθερής συνεργασίας και συγγένειας με κόμματα και φορείς στην Ελλάδα και την Τουρκία που βρίσκονται στον χώρο της Αριστεράς (π.χ. Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου, Τουρκικό Κόμμα για την Ενότητα και την Αλληλεγγύη κ.α.). Βέβαια, οι εν Κύπρω «μελετητές» μπορούν αν θέλουν και πάλι να ισχυριστούν ότι και οι «σύντροφοι» Έλληνες και Τούρκοι αριστεροί δεν αντελήφθησαν - όπως και όλοι οι Πράσινοι της Ευρώπης - τον «ακραίο εθνικισμό», τις «εθνικοκεντρικές απόψεις» και τον «αντιτουρκισμό» των Πρασίνων της Κύπρου. Όλοι αυτοί έχουν προφανώς παραπλανηθεί από τους «συντηρητικούς» Πρασίνους της Κύπρου.

Οι εκλογές φυσικά δεν κερδίζονται από τους «μελετητές». Ούτε οι μάχες με τα αποικιοκρατικά στρατεύματα που ασκούσαν στον Ακάμα. Αλλά ούτε η κοινωνική μεταρρύθμιση επέρχεται δια των «μελετητών». Ευτυχώς μας είναι ακόμα, αν και ενοχλητικοί, εντελώς αχρεάστοι. Ας παραμείνουν στη ζεστή αγκαλιά του Προεδρικού...

U

Ο Δρόμος προς Σκέψεις για την

τον Εκσυγχρονισμό: Πρόταση του ΑΚΕΛ

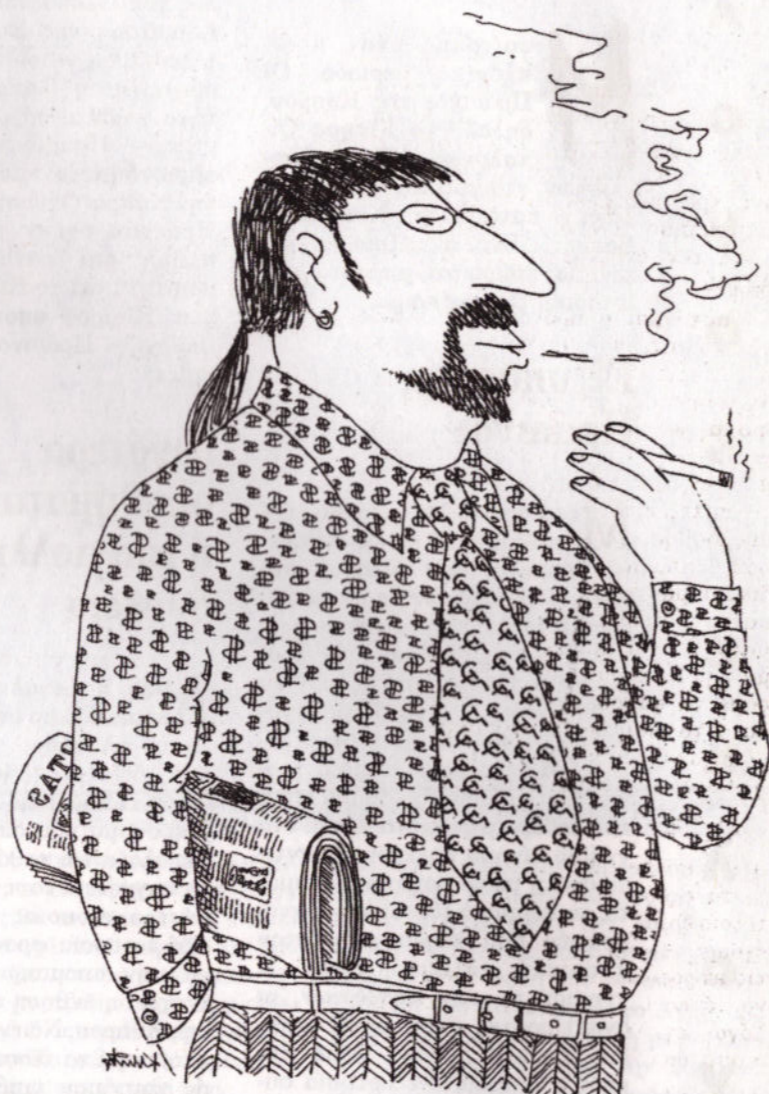
Γιάννη Παπαδάκη

Θρή η πρόταση του ΑΚΕΛ υποστηρίζει ότι στην έννοια «εκσυγχρονισμός» ο καθένας δίνει το δικό του νόημα. Έχει νόημα όμως ο όρος; Ας δοκιμάσουμε να απαντήσουμε μέσω μιας άλλης οδού, από το νόημα του στη δική μας γλώσσα. Γιατί δεν υπάρχει στα Αγγλικά, Γαλλικά ή Γερμανικά; Μήπως γιατί δεν υπάρχει ανάγκη για ένα τέτοιο όρο σε κοινωνίες που είναι αυτονόητο ότι είναι σύγχρονες; Οι άλλοι, όπως και εμείς, που θέλουν να εκσυγχρονιστούν, σε ποιο χρόνο βρίσκονται; Οι άλλοι δεν βρίσκονται σε άλλο, σε διαφορετικό χρόνο ή τροχιά, αλλά βρίσκονται απλά πίσω στο χρόνο, στη βάση της θεώρησης που υποστηρίζει ότι όλοι ακολουθούμε τον ίδιο δρόμο αλλά κάποιοι είναι μπροστά και οι άλλοι πίσω.

Γι' αυτό θεωρώ τον όρο κάπως προβληματικό και επικίνδυνο. Ο λόγος περί εκσυγχρονισμού είναι ένας απορρέων λόγος του εξελικτισμού. Της έννοιας ότι κάποιοι βρίσκονται πιο μπροστά ενώ άλλοι πιο πίσω, καθώς όλοι ακολουθούν τελεολογικά την ίδια τροχιά, τον ίδιο δρόμο. Και γνωρίζουμε ότι ο πατέρας του εξελικτισμού ήταν ο Δαρβίνος, που είχε μιλήσει για τη φύση ενώ αργότερα, ενάντια στην ίδια του τη θέληση, η έννοια αυτή εφαρμόστηκε στην κοινωνία ως κοινωνικός Δαρβινισμός. Ο ανταγω-

νισμός παρουσιάζεται ως απόλυτα φυσικός. Δεν είναι μόνο θεμιτός αλλά και κοινωνικά ευεργετικός, ο καλύτερος θα στεφθεί νικητής και θεωρείται πιο αυτονόητο ότι ο νικητής ήταν ο καλύτερος. Ο ισχυρότερος ορίζεται μέσω αυτής της ρητορικής αληθείας και ως ο καλύτερος και ως ο φορέας κοινωνικής προόδου. Ο νόμος της ζούγκλας νομιμοποιείται έτσι ως ο υπέρτατος νόμος της κοινωνίας,

παρουσιάζεται δηλαδή ως φυσικός, απόλυτος και δεδομένος - το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό, το μεγάλο κεφάλαιο τρώει το μικρό... Σε αυτές τις αρχές στηρίζεται ο καπιταλισμός για να νομιμοποιήσει την αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού και μια σειρά από άλλους ευφημισμούς - ελεύθερη αγορά, ελεύθερο εμπόριο, φιλελευθερισμός κ.λπ. Συνειρμικά, η συνθλιβή του αδύνατου

θεωρείται αναπόφευκτη συνέπεια του απόλυτου αυτού νόμου, και μάλιστα ως κοινωνικά ευεργετική αφού συνεισφέρει στη γενικότερη κοινωνική πρόοδο. Αυτό σημαίνει «φονταμενταλισμός της ελεύθερης αγοράς» όπως αναφέρει ο Anthony Giddens, ή «απολυτοποίηση των νόμων της αγοράς» όπως τον ονομάζει η πρόταση του ΑΚΕΛ.

Γι' αυτό και η πρόταση του ΑΚΕΛ είναι ιδιαίτερα σημαντική ως κριτική της Αριστεράς στον πιο πάνω λόγο. Ας δεχτούμε ότι δεν υπάρχουν κάποιοι πιο μπροστά και άλλοι ουραγοί, ας θεωρήσουμε ότι όλοι έχουν ίσο δικαίωμα στο παρόν και κυρίως το δικαίωμα να επλέξουν το δρόμο που θέλουν να ακολουθήσουν. Ας δούμε όμως πρώτα που βρισκόμαστε εμείς στο παρόν. Αν δικαιούμαστε ως κοινωνικοί επιστήμονες να μιλούμε για οικονομικά θαύματα, τα πραγματικά οικονομικά θαύματα της Κύπρου είναι το πώς καταφέραμε να φτάσουμε τόσο σύντομα σε αυτό το επίπεδο οικονομικής ευημερίας χωρίς να δημιουργηθούν τα αγεφύρωτα οικονομικά χάσματα και ανισότητες που παρουσιάζονται σε άλλες κοινωνίες. Εξ ίσου σημαντικό είναι και το κοινωνικό θαύμα (το οποίο ελάχιστα σχολιάζεται) - πώς δηλαδή με τέτοιο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης έχουμε σε σημαντικό βαθμό αποφύγει τις εκφράσεις κοινωνικής βίας (άστεγοι, άνεργοι, καθημερινή ανασφάλεια λόγω εγκληματικότητας) που δημιουργούν η ανισότητα και αδικία. Η συνεισφορά της κυπριακής Αριστεράς μέσω της προώθησης κοινωνικής δικαιοσύνης, ιδιαίτερα της προστασίας των δικαιωμάτων των εργατών, θα πρέπει να θεωρηθεί ως πολύ σημαντική.

Ποιοι είναι οι δρόμοι που ανοίγονται μπροστά μας ως ενδεικτικές επιλογές ή βάσεις προβληματισμού, παρά ως μοντέλα για μίμηση; Υπάρχουν διάφοροι, αλλά πιο σημαντικοί φαίνονται να είναι ο νεοφιλελευθερισμός, ή παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία (πλησιέστερη στην πρόταση του ΑΚΕΛ - κοινω-

νική δικαιοσύνη, κοινωνικό κράτος, κράτος προνοίας, μεικτό σύστημα), το Σκανδιναβικό Μοντέλο που συχνά παραγνωρίζεται (χαρακτηρίζεται από ψηλές και καθολικές κοινωνικές παροχές, ισχυρό κράτος προνοίας και υψηλή φορολογία στα πλουσιότερα στρώματα), και ο περιβόητος Τρίτος Δρόμος, όπως τον αποκαλεί ο Giddens, ή νέα σοσιαλδημοκρατία (π.χ. Blair). Ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον κοινωνικό σχήμα που συνδυάζει πολλά από τα χαρακτηριστικά που προτείνει το ΑΚΕΛ είναι όπως προαναφέρθηκε το Σκανδιναβικό Μοντέλο που χαρακτηρίζεται (ή καλύτερα χαρακτηριζόταν) από κρατική παρεμβατικότητα και ισχυρό κράτος προνοίας, τα οποία καταφέρνει να συνδυάσει, παρά τα υπάρχοντα προβλήματα, με αρκετά ριζοσπαστικές τάσεις ελευθερίας ατομικής έκφρασης και κοινωνικού πλουραλισμού. Κάτι που δύναται να καταδείξει ότι αυτοί οι δυο πόλοι δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενοι, αλλά ότι ένα ισχυρό κράτος από πλευράς προνοίας μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για κοινωνική ελευθερία, κοινωνική ειρήνη και ελευθερία της έκφρασης.

Τα δυσκολότερα ερωτήματα όσον αφορά στη γενική φιλοσοφία της πρότασης του ΑΚΕΛ για το δρόμο προς τον εκσυγχρονισμό εκφράζονται όμως από τους προβληματισμούς που οδήγησαν στον Τρίτο Δρόμο:

- Ο ισχυρός κοινωνικός ρόλος του κράτους σε συνάρτηση με την αποδυνάμωση του ρόλου του κράτους εκ των κάτω (τοπική αυτοδιοίκηση, μη κυβερνητικοί οργανισμοί) και εκ των άνω (παγκοσμιοποίηση, συμμετοχή σε ευρύτερα σχήματα όπως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα).

- Η μαζική συμμετοχή και πειθαρχία στην Αριστερά ως προϋπόθεση αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη (την οποία άτομα ή περιορισμένες ομάδες δεν μπορούν να διεκδικήσουν αποτελεσματικά) σε συνάρτηση με την κοινωνία των πολιτών (μια έννοια που απουσιάζει από τις προτάσεις του ΑΚΕΛ) που επιτρέπει διαφορετικές

και επιμέρους διεκδικήσεις.

- Η άνοδος σε οικονομικά ευημερούσες κοινωνίες των «μεταύλιστικών αξιών» (καθώς η ευημερία αυξάνεται, η προσωπική έκφραση του ατόμου και η ικανοποίηση στην απασχόληση αρχίζουν να μετρούν περισσότερο από τη μεγιστοποίηση, απολαβών) που συνδυάζονται με σκεπτικισμό έναντι στην εξουσία (κρατική και κομματική).

Τι γίνεται όμως με το Κυπριακό; Ένα από τα θετικότερα στοιχεία της πρότασης του ΑΚΕΛ είναι ότι λέει πολύ λίγα γι' αυτό. Έχουμε συνηθίσει να νομιμοποιούμε το κάθε τι, ασήμαντο ή σημαντικό (από τη στάση μας προς τα αμπελοπούλια ως τη στάση μας προς τους ομοφυλοφιλά), μέσω του Κυπριακού, και δεν νοεΐται σχεδόν καμιά συζήτηση χωρίς αναφορά σε αυτό. Αυτός είναι ένας από τους πιο βασικούς λόγους για την έλλειψη «εκσυγχρονισμού» ή την έλλειψη κοινωνικής εκδημοκρατικοποίησης, για να το θέσω με έναν όρο που θα προτιμούσα. Το έλλειμμα μας όσον αφορά στην εκδημοκρατικοποίηση οφείλεται στο ότι το Κυπριακό χρησιμοποιείται ως άλλοθι για την έκφραση ή διαίωση πλειστων μορφών αυταρχισμού: δεν πρέπει να συζητηθεί το θέμα της εκκλησίας γιατί «διερχόμαστε δύσκολους καιρούς», ανεχόμαστε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό χωρίς συζήτηση γιατί τέτοια συζήτηση θα αποβούσε αρνητική για το Κυπριακό, μιλούμε για κονδύλια άμυνας ή διαφώτισης αντί πολιτισμού γιατί ο πολιτισμός είναι «δευτερεύων», αρνούμαστε να συζητήσουμε θέματα όπως η θέση της γυναίκας γιατί μας παρεκτρέπει αυτή η συζήτηση από το «εθνικό θέμα». Με άλλα λόγια αρνούμαστε να συζητήσουμε πολλά καίρια κοινωνικά θέματα πάνω στη βάση αρχών χρησιμοποιώντας ως άλλοθι το Κυπριακό, το οποίο φυσικά θέτουμε ως θέμα που πρέπει να συζητείται μόνο πάνω στη βάση αρχών και σε τελική ανάλυση ως το μόνο που πρέπει να συζητείται πάνω στη βάση αρχών.

Εκκλησία: διακονία (όχι βέβαια, εξουσία)

Κωστή Κυριακίδη

Από τότε που έμαθα ολίγα ελληνικά γράμματα, εξανίσταμαι οσάκις ακούγεται η λεκτική ξυνωρίδα (τελευταία, ευτυχώς σπανιότερα) «εξοχότατος υπουργός»*. Ο λόγος είναι γιατί η έννοια του ορθότατου για τη συγκεκριμένη χρήση όρου υπουργός αποκλείει παντάπασιν την ιδιότητα του εξοχου, πόσο μάλλον του εξοχότατου. Έξοχος είναι κάποιος που προβάλλει πάνω από τους άλλους, κάποιος που επιβάλλεται στους άλλους, ενώ υπουργός είναι αυτός που προσφέρει υπηρεσίες, που εκτελεί την αγγαρεία χάριν κάποιου άλλου. Οι υπουργοί μιας κυβέρνησης και ο καλύτερός τους, ο πρώτος, ο πρωθυπουργός, αναλαμβάνουν να υπηρετούν τον κατά το πολίτευμα φορέα της εξουσίας, στις δημοκρατίες τον αφέντη λαό. Εξοχότατοι υπηρέτες; Όχι, φυσικά. Ευπειθέστατοι, μάλιστα!

Οι αρμοδιότητες εκάστου υπηρέτη και η αποφασιστική δυνατότητα που του παρέχεται από το πολίτευμα για να μπορεί να διεκπεραιώνει το έργο που του ανατίθεται ουδόλως συνιστούν «εξοχή». Τυχόν αυτού του είδους αντίληψη θα υποδηλώνει σφετερισμό και ιδιοτελεία. Δεν ισχυρίζομαι ότι κάτι τέτοιο δε

συμβαίνει ποτέ. Αντίθετα. Είναι ιστορικά σχεδόν σύνηθες άνθρωποι στους οποίους ανατίθεται η διεκπεραίωση κυβερνητικού έργου, με την ιδιότητα, προφανώς, του υπηρέτη του αναθέτοντος, να οικειοποιούνται, στο μέτρο των αδυναμιών τους, την εξουσία του αφέντη προκαλώντας, ενίοτε και ανεπανόρθωτες, καταστροφές. Ο Ιωσήφ Στάλιν περέσχε, ίσως, το γνωστότερο χαρακτηριστικό παράδειγμα αρνητικών συνεπειών ενός τέτοιου σφετερισμού. Κατέστρεψε την ωραιότερη, μετά το 1789, προοπτική αναδιαμόρφωσης των ανθρώπινων σχέσεων, αυτήν που γέννησε η Οκτωβριανή Επανάσταση.

Μάλλον σας δημιουργήθηκε η εντύπωση πως έγινε λάθος στη σελίδωση αυτού του κειμένου και μήκτε ξένος τίτλος και άσχετη εικονογράφηση. Όχι. Για διακονία μιλούμε. Απλά, ξεκινήσαμε από το ελασσόν για να αντέξουμε το μείζον.

Αν αυτά ισχύουν, δηλαδή, στην Πολιτεία, στην εγκοσμιότητα, είναι ευλόγως αναμενόμενο ότι θα ισχύουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στην Εκκλησία, όπου η σχετική προμετωπίδα είναι «ο μείζων υμών έσται υμών διάκονος». Το βράδυ πριν τη σύλληψη του από τη ρωμαϊκή φρουρά και τους εγκάθε-

τους του ιουδαϊκού κατεστημένου ο Ιδρυτής της Εκκλησίας, σε μια σημερινή ώρα διδασκαλίας προς τους ακόλουθούς του, ενήργησε και επεξήγησε, δηλαδή εφάρμοσε την επιθυμία του όσοι θα ηγηθούν στον αγώνα για το άπλωμα του μηνύματός του, να το πράξουν με τον τρόπο της διακονίας - όχι με τον τρόπο της εξουσίας. Αυτό σημαίνει ότι ο επίσκοπος είναι ο επικεφαλής της διακονίας, ο πρώτος και καλύτερος υπηρέτης του πληρώματος, αυτός που ζωσμένος την ποδιά της αγγαρείας υπηρετεί τους αδελφούς του για να τους μεταδώσει το ευαγγέλιο της απελευθέρωσης από το θάνατο.

Τώρα, πώς το λέντιον εξελίχθηκε στις απομιμήσεις των βαρύτερων ενδυμάτων του ρωμαίου αυτοκράτορα και η ταπεινή υπηρεσία σε απαιτητική υπηρέτηση, είναι υπόθεση ιστορικών περιστάσεων, αλλά, κυρίως, ανθρώπινων αδυναμιών.

Αν με μια... μικρή παραχάραξη ο υπηρέτης έχει την ευκαιρία να μετέρχεται τρόπους και να απολαμβάνει προνομίες αφεντικού, δύσκολα θα καταφέρει να μην το αποπειραθεί, ιδίως αν η περιρρέουσα πραγματικότητα το ευνοεί.

Κάθε μορφής εξουσιαστική συμπεριφορά είναι ξένη προς την ιεροσύνη. Πλην, είναι αλήθεια ότι πολλοί ιερωμένοι - και δεν αναφέρομαι, βέβαια, στους ταπεινούς εφημέριους - φέρονται ως πολυπράγμονες αυθέντες, βοσκοί πραγματικού ποιμνίου καθόλου συμβολικών προβάτων, και σφετερίζονται ισχύ που κανείς δεν τους έχει εκχωρήσει. Ο ίδιος ο Χριστός, σύμφωνα με τη σχετική ευαγγελική διήγηση αποποιήθηκε με οργή την προσφορά μιας τέτοιας εξουσίας, κοσμικού χαρακτήρα. Οι Απόστολοι και οι πρωτοχριστιανικοί Πατέρες την απέρριψαν καταπανάληψη με βδελυγμία. Δυστυχώς

την ορέγονται και, αν τα καταφέρουν, την απολαμβάνουν ουκ ολίγοι εκκλησιαστικοί άνδρες, όχι μόνο σήμερα, αλλά από αιώνες. Ο παπισμός, η παραχάραξη του χριστιανισμού με την εισβολή του εξουσιασμού, φαίνεται εξαιρετικά ελκυστικός σε πλήθος υψηλόβαθμους κληρικούς και στην καθημέρα ορθόδοξη Ανατολή. Όσα δραματίζονται στις μέρες μας στην Εκκλησία της Ελλάδας δείχνουν, αλίμονο, την κατεύθυνση που πήραν τα πράγματα. Συμπαρομαρτούσης της ατμόσφαιρας (κομματικές σκοπιμότητες, αναξιοπιστία της πολιτικής ηγεσίας κ.λπ.), ο αρχιεπίσκοπος έπαυσε να αναγνωρίζει όρια στην (ανυπόστατη, έτσι ή αλλιώς) εξουσία του και πλησιέστερος επιζητεί την καθυπόταξη πάσης αρχής στις επιλογές του.

Αν, επιπλέον, προσφέρεται και γερή δόση πρώτης ύλης, ήτοι άφθονου χρήματος με ανεμπόδιση και αναπολόγητη εκταμίευση, για κατασκευή αυλικών, κολάκων και παντός είδους ακολούθων, τότε το πράγμα παραγίνεται. Στην περίπτωση της εκκλησιαστικής ηγεσίας της Κύπρου, όχι μόνο συντρέχει και αυτό το αρνητικό, αλλά εκδηλώνεται στην πιο ακραία μορφή του. Πώς, λοιπόν, να συμμαζέψει ο άνθρωπος τα πάθη του!

Ας επανέλθουμε, όμως, στα... επίθετα οπόθεν εκκινήσαμε. Ονειρεύεστε, χριστιανοί, μιαν εποχή που παναγιότατοι και μακαριότατοι και σεβασμιότατοι, και εξοχότατοι και εκλαμπρότατοι, βεβαίως, θα αποβάλλουν και τους μακρόσυρτους κωμικούς υπερθετικούς και όσα τους ακολουθούν, χρυσαφένια κι αδαμαντοκόλλητα, και θα κατέβουν από τα νέφη των αυλοκολάκων για να διακονήσουν το λαό. Τότε ίσως να μην είναι και τόσο περιζήτητες οι θέσεις - υπηρετών -, οπότε θα αποφεύγονται και τα παρατάγουδα. Μη μου λέτε πως τέτοια δε γίνονται. Δεν απελπίζομαι!

* Το «έντιμος» υπουργός που συνηθίζεται παρηνίμν εσχάτως, μήπως αφήνει απρεπή υπονοούμενα;

Η χάρτα του νεοφιλελευθερισμού και της κοινωνικής οπισθοδρόμησης

Γιώργου Μητραλιά

Η Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι παίξε γέλασε. Όπως το διατυμπανίζουν οι συντάκτες της και οι κυβερνήτες μας που ετοιμάζονται να την υιοθετήσουν στη διάσκεψη της Νίκαιας, αυτή η Χάρτα θα διαμορφώσει το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα είμαστε υποχρεωμένοι να ζήσουμε, να εργαστούμε και να αγωνιστούμε όχι μόνο ως πολίτες και ως εργαζόμενοι, αλλά και ως κοινωνία, εργατικό κίνημα και Αριστερά στις επόμενες δεκαετίες!

Και όμως, το τραγικό είναι ότι ένα γεγονός τόσο καθοριστικό για το μέλλον μας, όσο είναι η σύνταξη και η αυριανή κύρωση αυτής της Χάρτας, δεν προκαλεί την παραμικρή συζήτηση, ζύμωση και αντίδραση στην χώρα μας. Ο λόγος απλός: ούτε τα συνδικάτα, ούτε τα κοινωνικά κινήματα, ούτε τα κόμματα της Αριστεράς ούτε η κοινωνία πολιτών, ούτε κανείς, πλην αυτών που μας κυβερνούν, αντιλήφθηκε τη σημασία της, αν βέβαια έκανε τον κόπο να πληροφορηθεί κι αυτήν ακόμα την ύπαρξή της!

Αντίθετα, στην υπόλοιπη Ευρώπη το λιγότερο που μπορούμε να πούμε είναι ότι η Χάρτα δεν πέρασε απαρατήρητη. Κοινωνικά κινήματα, εργα-

τικά συνδικάτα, κόμματα της Αριστεράς και μη κυβερνητικές οργανώσεις έκρουσαν έγκαιρα τον κώδωνα του κινδύνου, έκαναν ό,τι μπορούσαν για να πληροφορήσουν την κοινή γνώμη, και τελικά συνασπίστηκαν σε μετωπικές επιτροπές δράσης για να αποτρέψουν το χειρότερο: τον εγκλωβισμό των κοινωνιών, των πολιτών και των εργαζομένων σε ένα νεοφιλελεύθερο καταναγκαστικό πλαίσιο που αναιρεί, απαξιώνει ή και αρνείται δικαιώματα και ελευθερίες που κατακτήθηκαν με αίμα και αγώνες αιώνων.

Το πρώτο πράγμα που χτυπάει αμέσως στο μάτι είναι ότι για μία ακόμα φορά, τα πάντα άρχισαν, συνεχίστηκαν και θα καταλήξουν χωρίς να τηρούνται ούτε τα πιο στοιχειώδη δημοκρατικά προσχήματα. Κυριολεκτικά, πίσω από την πλάτη των Ευρωπαίων πολιτών! Και όχι μόνο αυτό. **Η νεοφιλελεύθερη Χάρτα-ζουρλομανδύας των δικαιωμάτων μας θα γίνει εθνικό δίκαιο, υποβαθμίζοντας, εξαφανίζοντας ή καταργώντας δικαιώματα και ελευθερίες που, μερικές φορές, παραπέμπουν ακόμα και στη Γαλλική Επανάσταση του 1789. Σήμερα, ο αγώνας του Λουδοβίκου του 16ου δικαιώνεται και η κοινωνική αντεπανάσταση παίρνει την εκδίκησή της!..**

Το δεύτερο γενικό χαρακτηριστικό

δ
ι
ε
θ
ν
η

Με αφορμή το Rainbow Festival 2000, που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 12 Νοεμβρίου, παραθέτουμε κάποιες φωτογραφίες αλλοδαπών που ζουν και εργάζονται στην Κύπρο, του φωτογράφου Ανδρέα Μανώλη.

Το Rainbow Festival δεν αποτελεί μόνο μια προσπάθεια στήριξης των αλλοδαπών αλλά και μια ευκαιρία να συναντήσει κανείς παλιούς φίλους και να συζητήσει μαζί τους διάφορα θέματα που τον απασχολούν.

της διαβόητης Χάρτας είναι ότι ορίζεται από την ...απουσία δικαιωμάτων. Πράγματι, οι αρχές της είναι συνήθως κενές περιεχομένου, τόσο αόριστες και συγκεχυμένες όσο χρειάζεται για να ακυρωθούν στην πράξη στοιχειώδη δικαιώματα και ελευθερίες που είχαν καταλήξει να διατυπωθούν με τον πιο ξεκάθαρο και κατηγορηματικό τρόπο.

Το τρίτο της βασικό γνώρισμα είναι ότι, ευθύς εξαρχής, κάνει τη διάκριση μεταξύ Ευρωπαίων πολιτών και «ξένων» που διαβιούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υιοθετώντας τον όρο «μέτοικος» (!) για τους «ξένους» που ζουν και εργάζονται νόμιμα στην Ε.Ε., η Χάρτα ξεκαθαρίζει ρητά ότι αυτοί οι «μέτοικοι» δεν τυγχάνουν «ίσων» αλλά μόνον «ανάλογων» δικαιωμάτων με τους Ευρωπαίους πολίτες. Η Ευρώπη των δύο ταχυτήτων, η Ευρώπη-φρούριο (του Σένγκεν) σε όλο το απάνθρωπο μεγαλείο της! Τα προβλήματα της μετανάστευσης συνοψίζονται σε ζητήματα αστυνόμευσης, το άσυλο δεν αναγνωρίζεται (ακόμα και στους «καθαρόαιμους» Ευρωπαίους πολίτες!) και φυσικά αποσιωπάται (δηλαδή, απορρίπτεται) το δικαίωμα των «ξένων» να ψηφίζουν, υπέρ του οποίου είχε ταχθεί πριν από μερικά χρόνια κι αυτό ακόμα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το τέταρτο χαρακτηριστικό της Χάρτας είναι ότι αντιμετωπίζει τις γυναίκες σαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Ούτε λόγος για το δικαίωμά τους στην αντισύλληψη και στην έκτρωση (που κατακτήθηκε στα τελευταία 30 χρόνια με τόσο σκληρούς αγώνες), καμιά μνεία του δικαιώματος των γυναικών στην ίση πρόσβαση στην εργασία, τίποτα σχετικά με τη βία που υφίστανται οι γυναίκες. Προφανώς, οι νεοφιλελεύθεροι ζηλωτές της πατριαρχίας ούτε άκουσαν ούτε είδαν τη μεγάλη Παγκόσμια Πορεία των 50.000 γυναικών από όλο τον κόσμο που καταδίκασε αυτήν ακριβώς τη βία μπροστά στο μέγαρό τους στις Βρυξέλλες, μόλις πριν από μερικές βδομάδες...

Το πέμπτο -και σίγουρα κυριότερο- χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της Χάρτας είναι ότι αγνοεί προκλητικά την ύπαρξη 18 εκατομμυρίων ανέργων και 62 εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση. Με άλλα λόγια, η Χάρτα επικεντρώνει το νεοφιλελεύθερο μένος της στην κατεδάφιση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Με το επιχείρημα ότι πρόκειται για «πολιτικούς στόχους» και με το πρόσχημα ότι πρόκειται για «υποσχέσεις που δεν θα μπορούσαμε να τηρήσουμε στο μέλλον», η Χάρτα εκτιμεί

πως αυτά τα κοινωνικά δικαιώματα δεν είναι της αρμοδιότητάς της! Γι' αυτό και δεν υπάρχει πουθενά ο όρος «κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα». Αντί λοιπόν για δικαιώματα, υπάρχει η ...φιλανθρωπία, η «γενναιοδωρία» του εργοδότη προς τον «απασχολήσιμο» και «ευέλικτο» υποτακτικό του.

Η αρχή γίνεται με το δικαίωμα στην εργασία (απασχόληση) που φηγοιούρει στη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στα περισσότερα εθνικά Συντάγματα και νομοθεσίες. Ε λοιπόν, αυτό το δικαίωμα δεν υπάρχει πια! Αντικαθίσταται από το «δικαίωμα να εργάζεσαι και να ασκείς ένα επάγγελμα που διάλεξες ή αποδέχτηκες ελεύθερα, στην ελευθερία να βρεις ένα επάγγελμα». Η οπισθοδρόμηση σε σχέση με τα ισχύοντα δικαιώματα είναι κραυγαλέα: οι εργοδότες και τα κράτη δεν έχουν πια καμιά υποχρέωση πέρα από το να αφήσουν τον καθένα μας «ελεύθερο» να εργαστεί ή να μείνει άνεργος! Όσο μάλιστα για τους άνεργους, αυτοί δεν έχουν άλλο «δικαίωμα» πέρα από το «να έχουν πρόσβαση σε μια δωρεάν υπηρεσία τοποθέτησης (σε θέση απασχόλησης)! Ο δρόμος είναι πια ανοικτός, και με τη βούλα της Χάρτας, για όλες τις εργοδοτικές απορρυθμίσεις της αγοράς εργασίας. Καμιά αναφορά στα

Η χάρτα του νεοφιλελευθερισμού

επδόματα ανεργίας, στην ελάχιστη αμοιβή, στη μείωση του χρόνου εργασίας, αλλά ακόμα και στο δικαίωμα στη σύνταξη, που συρρικνώνεται στο αόριστο -και γι' αυτό άκρως κυνικό-δικαίωμα των ηλικιωμένων να διάγουν ένα βίο αξιοπρεπή και ανεξάρτητο...

Αντί λοιπόν για το κατοχυρωμένο (στις εθνικές νομοθεσίες και Συντάγματα) δικαίωμα των ηλικιωμένων (ή των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των φτωχών, των αποκλεισμένων) να λαμβάνουν από το κράτος και την κοινωνία τα μέσα, δηλαδή σύνταξη, κοινωνική πρόνοια, παροχές κ.λπ., που τους εξασφαλίζουν μια διαβίωση που σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η Χάρτα κάνει λόγο μόνο για ένα γενικό και αόριστο δικαίωμα που δεν συνοδεύεται από καμιά συγκεκριμένη υποχρέωση απέναντί τους. Δηλαδή, τίποτα! Το «κόλπο» είναι πολύ χοντρό για να περάσει απαρατήρητο, ειδικά μάλιστα όταν η ίδια Χάρτα ξέρει να ορίζει σαφέστατα και στις παραμικρές λεπτομέρειες όλα τα δικαιώματα των καπιταλιστών, από την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων μέχρι την ελευθερία της επιχειρηματικής δραστηριότητας. **Η Χάρτα «εξχνάει» λοιπόν να μην ομιλήσει ό,τι θέλει να καταργήσει. Και δεν είναι βέβαια τυχαίο ότι ακόμα κι αυτό το δικαίωμα στην απεργία καθώς και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα είχαν «εξχαστεί» στα πρώτα σχέδια της Χάρτας, και μπόρεσαν να περιληφθούν σ' αυτήν μόνον μετά από τις έντονες αντιδράσεις συνδικατών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινωνικών κινήσεων.**

Η Συλλογικότητα για τη Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCDF), που ιδρύθηκε στις 8 του Μάρτη 2000 με πρωτοβουλία της Γαλλικής Ένωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, αποτελείται από περισσότερες από 60 κοινωνικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις που περιλαμβάνουν στους στόχους τους την υπεράσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και οι οποίες ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τα ευρωπαϊκά ζητήματα, καλεί σήμερα όλη την κοινωνία των πολιτών, στη Γαλλία και στην Ευρώπη, να κινητοποιηθεί στις επόμενες βδομάδες.

Για μια αληθινή χάρτα, για αληθινά δικαιώματα... για μίαν άλλη κοινωνική Ευρώπη των Δικαιωμάτων της γαλλικής Συλλογικότητας για τη Χάρτα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να αποκτήσει μια Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μας είπαν πως η Ευρώπη πρέπει να είναι των πολιτών και των δικαιωμάτων, και όχι μόνο των αγορών, των τραπεζών και του ενιαίου νομίσματος. Κατά συνέπεια, αυτή η Χάρτα πρέπει να εγγυηθεί πραγματικά όλα τα δικαιώματα (τα πολιτικά, αλλά εξίσου και τα κοινωνικά, τα οικονομικά και τα πολιτιστικά) και τα δικαιώματα όλων (συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των ξένων που διαμένουν στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και να μην είναι μια διακήρυξη χωρίς πρακτικό αντίκρισμα. Σήμερα, απέχουμε πάρα πολύ από όλα αυτά. Εναπόκειται σ' εμάς τους πολίτες να κάνουμε να ακουστεί η φωνή μας, ειδικά στη Γαλλία, μια και την ευθύνη την έχει η γαλλική προεδρία της Ένωσης. (...)

Η Συλλογικότητα για τη Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCDF), που ιδρύθηκε στις 8 του Μάρτη 2000 με πρωτοβουλία της Γαλλικής Ένωσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, αποτελείται από περισσότερες από 60 κοινωνικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις που περιλαμβάνουν στους στόχους τους την υπεράσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και οι οποίες ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τα ευρωπαϊκά ζητήματα, καλεί σήμερα όλη την κοινωνία των πολιτών, στη Γαλλία και στην Ευρώπη, να κινητοποιηθεί στις επόμενες βδομάδες.

Στην Ευρώπη αρμόζει καλύτερο! Η μέθοδος: να τολμήσουμε τη Δημοκρατία

Το σχέδιο της Χάρτας επικυρώθηκε από εξήντα περίπου κοινοβουλευτικούς και εμπειρογνώμονες που συνεδρίασαν σε Συνέλευση για μερικούς μήνες. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έτυχαν σωστής πληροφόρησης για τις εργασίες της Συνέλευσης και μπόρεσαν να προτείνουν τροποποιήσεις, αλλά δεν είχαν παρά ...πέντε λεπτά η κάθε μία για να τις υπερασπιστούν! Αυτό συνιστά πρόοδο σε σχέση με πριν, αλλά δεν είναι παρά μια πολύ αμυδρή δημοκρατική διαδικασία. Η διαφάνεια είναι καλή, αλλά η συζήτηση είναι καλύτερη επειδή είναι απαραίτητη.

Η Χάρτα βρίσκεται στην καρδιά της Ευρώπης των δικαιωμάτων. Πώς είναι δυνατόν να δεχτούμε πως συντάχθηκε σ' ένα στενό κύκλο εμπειρογνομένων και κρατικών εκπροσώπων πριν επικυρωθεί από ...15 Ευρωπαίους όλους και όλους (τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων που μετέχουν στις ευρωπαϊκές διασκέψεις κορυφής); Πρέπει να συζητηθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στα εθνικά Κοινοβούλια. Όταν πρόκειται για τα δικαιώματα και για τους πολίτες, δεν είναι δυνατόν να παρακάμπουμε τη δημοκρατία.

Το πεδίο εφαρμογής: Ίσα δικαιώματα!

Το σχέδιο της Χάρτας παρέχει πολλά δικαιώματα μόνο «στους πολίτες της Ένωσης», αποκλείοντας τους κατοίκους της που κατάγονται από τρίτες χώρες...

Πώς είναι δυνατόν να μιλάμε για ενσωμάτωση σε εκείνες και εκείνους στους οποίους αρνούμαστε τα ίσα δικαιώματα; Εδώ δεν διακυβεύεται μόνο η δικαιοσύνη, αλλά και η κοινωνική ειρήνη...

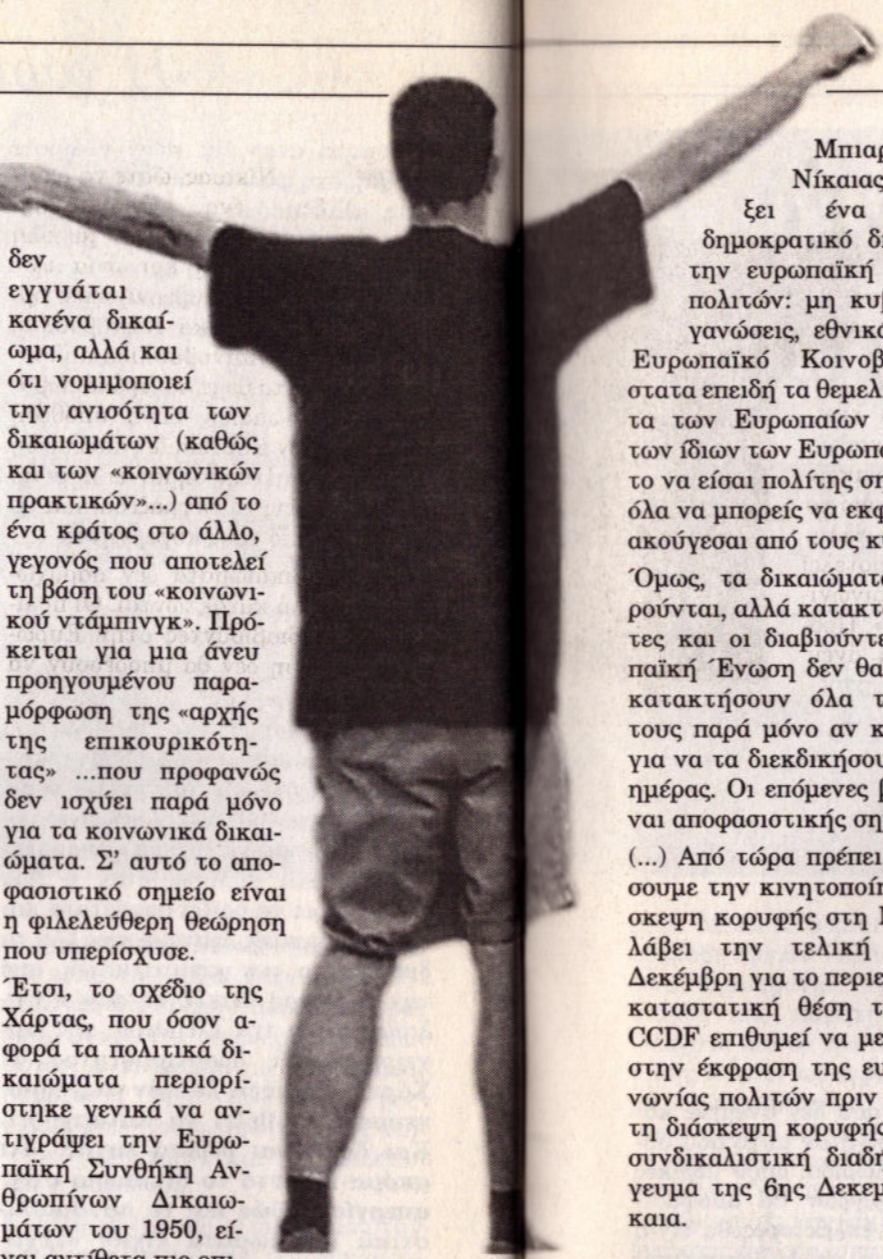
Η ισότητα μεταξύ πολιτών της Ένωσης και υπηκόων τρίτων χωρών πρέπει να ισχύει και προς τις δύο κατευθύνσεις. Ειδικότερα, αυτός είναι ο λόγος που κάνει έτσι ώστε να μην είναι δυνατό να αρνούνται το δικαίωμα...

Το περιεχόμενο: Ποιος φοβάται την κοινωνική Ευρώπη;

Το σχέδιο της Χάρτας δεν ικανοποιεί τους υπερασπιστές των δικαιωμάτων και του πολίτη ακόμα και

όσον αφορά αρκετά πολιτικά και αστικά δικαιώματα. Ειδικότερα, η διατύπωση του άρθρου 18 για το δικαίωμα στο άσυλο...

Όμως, εκεί που αυτό το σχέδιο γίνεται ανησυχητικό είναι όταν αναφέρεται στα κοινωνικά δικαιώματα. Αποτελεί οπισθοδρόμηση σε σχέση τόσο με το γαλλικό κοινωνικό δίκαιο...

den εγγυάται κανένα δικαίωμα, αλλά και ότι νομιμοποιεί την ανισότητα των δικαιωμάτων...

Έτσι, το σχέδιο της Χάρτας, που όσον αφορά τα πολιτικά δικαιώματα περιορίστηκε γενικά να αντιγράψει την Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1950...

Τα δικαιώματά μας αμφισβητούνται, ας κινηθούμε για να τα υπερασπιστούμε!

Η Συνέλευση που επεξεργάστηκε τον άρον-άρον αυτό το σχέδιο Χάρτας πρέπει να συνεχίσει τις εργασίες της για να βελτιώσει αυτό το κείμενο...

Μπιαρίτς και της Νίκαιας, ώστε να ανοίξει ένα πραγματικό δημοκρατικό διάλογο με όλη την ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών...

Όμως, τα δικαιώματα δεν παραχωρούνται, αλλά κατακτώνται. Οι πολίτες και οι διαβιούντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα μπορέσουν να κατακτήσουν όλα τα δικαιώματά τους...

(...) Από τώρα πρέπει να προετοιμάσουμε την κινητοποίηση για τη διάσκεψη κορυφής στη Νίκαια, που θα λάβει την τελική απόφαση το Δεκέμβριο...

Ευρωπαϊκή Ένωση: Πρόσω δεξιά! Και τα Κοινωνικά Δικαιώματα στον κάλαθο των αχρήστων της βελγικής Συλλογικότητας των Ευρωπαίων

Στην ευρωπαϊκή διάσκεψη κορυφής του Μπιαρίτς, στις 13 και 14 Οκτωβρίου 2000, τα πάντα έγιναν όπως είχε προβλεφθεί σχετικά με τη Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων...

σχυντο συμβιβασμό στις Βρυξέλλες στις 2 Οκτωβρίου 2000, παρουσιάστηκε στους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων...

Ο Ζακ Σιράκ, που προεδρεύει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου μέχρι το τέλος του χρόνου, έκανε λόγο για μια «ομόφωνη συμφωνία ώστε να κυρωθεί η Χάρτα στη Νίκαια με τη σύμφωνη γνώμη όλων των ευρωπαϊκών θεσμών»...

«Πρόκειται για ένα θετικό κεκτημένο», εκτιμάει ο Γκί Μπρεμπάν, εκπρόσωπος της γαλλικής κυβέρνησης στους κόλπους της Συνέλευσης που συνέταξε τη Χάρτα...

Τι κυνισμός! Τι αδιαφορία! Η μάλλον τι υποταγή στις δυνάμεις της αγοράς και του χρηματιστικού κεφαλαίου! Δεν θα μπορούσαν να γίνουν πιο σαφείς! Το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα σε ένα ελάχιστο εισόδημα...

για εκείνους στους οποίους θα αναγνωρίζεται ότι βρίσκονται σε ακραία βιοτική ανασφάλεια. Σίγουρα, μας «προσφέρει» το δικαίωμα να εργαζόμαστε στο κεφάλαιο ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Πράγμα που στη νομική ορολογία σημαίνει την ελευθερία να εργάζεσαι...

Γιατί αν αυτή η Χάρτα κυρωθεί στη Νίκαια -όπως έχει προβλεφθεί- τότε θα εισαχθεί ατόφια στα ιδρυτικά κείμενα της Ευρώπης και θα γίνει ένα εργαλείο για την κοινωνική οπισθοδρόμηση...

Αυτό που θέλουμε είναι μια Χάρτα με εγγυημένα κοινωνικά δικαιώματα, χωρίς αριστίες, που αναφέρεται ευθέως στην Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 1948...

Η κινητοποίηση για τη Νίκαια είναι κεφαλαίως σημαντική, για να εκφράσουμε δύο πράγματα: Ότι θέλουμε μια δημοκρατική Ευρώπη που εγγυάται τα κοινωνικά δικαιώματα. Και ότι θέλουμε να μη μεταβληθεί η διεύρυνση στις Ανατολικές χώρες σε μια τεράστια απάτη με θύματα τους πληθυσμούς που επιθυμούν να μπουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για να εξασφαλίσουν ελευθερίες και κοινωνικές κατακτήσεις...

Οι αμερικανικές εκλογές: αστεία, εξευτελισμός των θεσμών και αβεβαιότητα

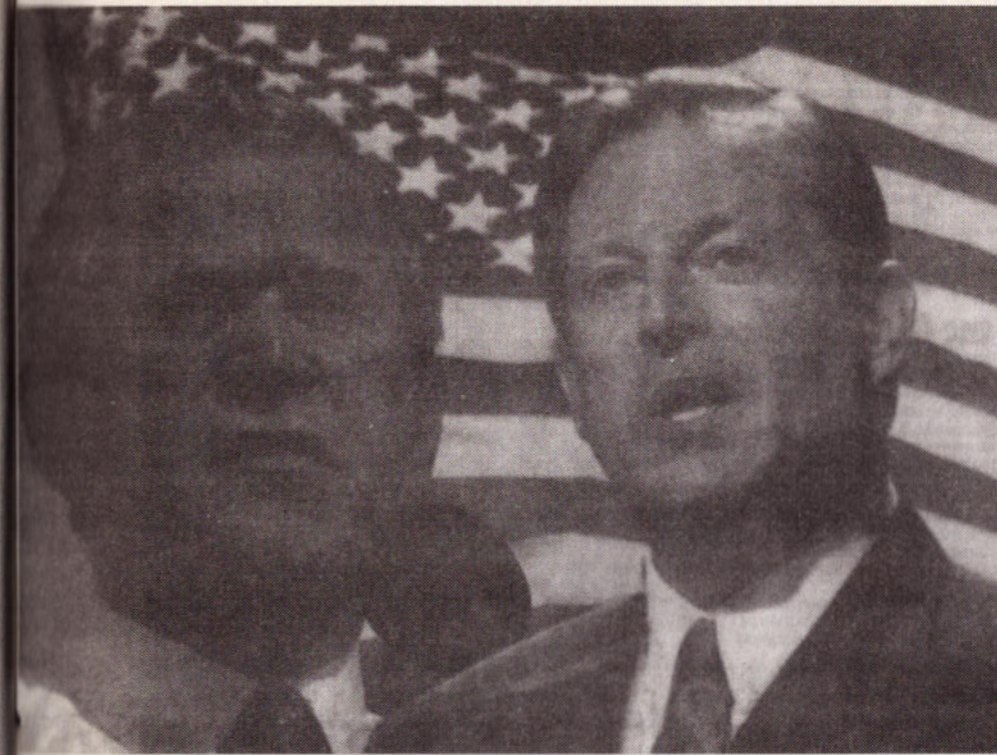
Ιωσήφ Παγιάτα

Τη στιγμή που σύρονται αυτές οι γραμμές, δεν είναι γνωστό ποιος θα είναι ο επόμενος πρόεδρος των Η.Π.Α. Ενδεχομένως δε, αν υπάρξουν αλληπάλληλες προσφυγές στο δικαστήριο, να περάσουν κι άλλες μέρες, μέχρι να μάθουν οι Αμερικανοί ποιος θα τους κυβερνά την επόμενη τετραετία. Μάλιστα χαριτολογώντας παρατήρησε χαρακτηριστικά ο νυν αμερικανός Πρόεδρος, ότι αν χρειαστεί θα μπορούσε να παραμείνει στην προεδρία και μετά το Γενάρη... Το ότι δεν υπήρχε βεβαιότητα ως προς το ποιος από τους δυο κύριους ανθυποψηφίους θα εκλεγόταν ήταν γνωστό, αφού οι διάφορες δημοσκοπήσεις έδειχναν, τότε να προηγείται ο ένας και τότε ο άλλος υποψήφιος. Ως γνωστόν οι Αμερικανοί λιγότερο ψηφίζουν με βάση τις πλατφόρμες των υποψηφίων και περισσότερο με τις εντυπώσεις που μπορεί κατά καιρούς να δημιουργούνται. Έτσι, κάποια έξυπνη κουβεντούλα ή κάποιο τρυφερό φιλάκι προς τη σύζυγο ήταν αρκετό για να μεταστρέψει τους εκλογείς.

Όμως, εκείνο που δεν ανέμενε κανείς Αμερικανός ήταν αυτό που συνέβει με τη Φλώριδα, όπου μερικές εκατοντάδες ψήφων θα αποφασίσουν αν οι 25 εκλεκτορες θα είναι Ρεπουμπλικάνοι ή Δημοκρατικοί και φυσικά και το ποιος θα είναι ο επόμενος Πρόεδρος.

Είναι προφανές ότι το εκλογικό σύστημα που υιοθετήθηκε τον 18ο αιώνα δεν εξυπηρετεί, αφού μπορεί να αναδείξει για πρόεδρο, όχι εκείνο που ψήφισε η πλειοψηφία αλλά εκείνο που θα εξασφαλίσει τους περισσότερους εκλεκτορες. Κατά τα άλλα, η χαμηλή προσέλευση στις κάλπες - γύρω στο 50% - είναι ενδεικτική του πόσο ενδιαφέρει το μέσο Αμερικανό η πολιτική, αλλά ακόμα και των οριακών διαφορών στα προγράμματα των δύο κομμάτων.

Φυσικά οι διάφοροι «καταπεσμένοι» από τους Αμερικανούς ή καλύτερα οι ενοχλημένοι από την υπερψήφια και την αλαζονεία τους, δε χάνουν την ευκαιρία να επιχαιρούν για τη τραγέλαφο στην οποία έχουν περιόπου εξελιχθεί οι τελευταίες αμερικανικές προεδρικές εκλογές, που κάπου θυμίζουν χολυγουντιανά σή-

ριαλ. Μάλιστα μερικοί έσπευσαν να αμφισβητήσουν κατά πόσο οι ΗΠΑ είναι δημοκρατία... Παρά τις παρατυπίες που παρατηρήθηκαν στη Φλώριδα και τα τρωτά της αμερικανικής κοινωνίας (υφιστάμενες ακόμα προκαταλήψεις στον αμερικανικό Νότο, συντηρητισμός, εσωστρέφεια, άγνοια και υπεροπτική αντίληψη για ό,τι συμβαίνει εκτός Αμερικής, στρατηγική ελέγχου της διεθνούς αγοράς, υπαγόρευση στους πολιτικούς των θελήσεων των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων), θάταν δύσκολο να ισχυριστεί κανείς από πρώτη άποψη ότι την αμερικανική κοινωνία χαρακτηρίζουν ελλείματα δημοκρατίας. Κι αυτό με την επιφύλαξη του πώς μεταχειρίζεται τον άνθρωπο ο καπιταλισμός του οποίου οι Αμερικανοί είναι οι πρωταθλητές. Όμως οι τελευταίες εκλογές κατάφεραν σίγουρα να γελοιοποιήσουν τη χώρα, να απομυθοποιήσουν τρόπον τινά και να κλονίσουν το αμερικανικό «ακτύπητο».

Σ' αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι ούτε ο ένας ούτε ο άλλος εκ των υποψηφίων είναι χαρισματικός, αλλά κι οι δυο κινούνται στα πλαίσια της μετριότητας και ίσως και λίγο πιο κάτω. Αξίζει να ρίξει κανείς μια ματιά στα... αποφθέγματα του ενός των υποψηφίων, του ρεπουμπλικάνου George Bush. Αν και άχρους και άοσμος, ο δημοκρατικός Al Gore, δια-

σώζεται κάπως. Να λοιπόν μερικά από τα φραστικά μαργαριτάρια του πιθανότερου, για την ώρα, νέου Αμερικανού προέδρου:

- Στη συντηρητική τους πλειοψηφία οι εισαγωγές προέρχονται έξω από τη χώρα.

- Εάν δεν πετύχουμε, διατρέχουμε τον κίνδυνο να αποτύχουμε.

- Το μέλλον θα είναι καλύτερο αύριο.

- Θα έχουμε τους καλύτερα μορφωμένους Αμερικανούς στον κόσμο.

- Η παρουσία λιγότερων ψηφοφόρων στις εκλογές είναι ένδειξη ότι λιγότεροι άνθρωποι έχουν ψηφίσει.

- Είμαστε έτοιμοι για κάθε απρόβλεπτο γεγονός που μπορεί να συμβεί ή και να μη συμβεί.

- Για τη NASA το διάστημα είναι πάντα υψίστης προτεραιότητας.

- Ειλικρινά, οι δάσκαλοι είναι το μόνο επάγγελμα που διδάσκει τα παιδιά μας.

- Δεν είναι η ρύπανση που βλάπτει το περιβάλλον, αλλά είναι οι ακαθαρσίες στον αέρα και το νερό που το προκαλούν.

- Οι Ρεπουμπλικάνοι αντιλαμβάνονται τη σημασία της σχέσης δουλειάς ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί.

- Καλωσορίζω την κα Bush και τους

συναδέλφους αστροναύτες.

- Άνθρωποι που είναι πολύ αλλόκοτοι, μπορούν να εξασφαλίσουν ευαίσθητες θέσεις και να έχουν τρομακτικό αντίκτυπο στην ιστορία.

- Ο Άρης είναι ουσιαστικά στην ίδια τροχιά... Ο Άρης είναι τρόπον τινά στην ίδια απόσταση από τον Ήλιο, κάτι που είναι πολύ σημαντικό... Έχουμε δει φωτογραφίες όπου υπάρχουν κανάλια πιστεύω και νερό... Αν υπάρχει νερό σημαίνει ότι υπάρχει και οξυγόνο. Αν υπάρχει οξυγόνο σημαίνει ότι μπορούμε να αναπνεύσουμε.

- Το Ολοκαύτωμα ήταν μια αισχρή περίοδος στην ιστορία της χώρας μας. Ενωώ την ιστορία αυτού του αιώνα. Αλλά όλοι ζήσαμε σ' αυτό τον αιώνα. Εγώ δεν έζησα σ' αυτό τον αιώνα.

- Πιστεύω ότι βρισκόμαστε σε μια μη αναστρέψιμη πορεία για περισσότερη ελευθερία και δημοκρατία αλλά αυτό θα μπορούσε να αλλάξει.

- Ίσως μια λέξη να συνοψίζει τις ευθύνες του οποιουδήποτε Κυβερνήτη και αυτή η λέξη είναι το «Έσω έτοιμος».

- Όλοι μπορούμε να κάνουμε λάθη αλλά δεν θα ήθελα να σας διαφωτίσω για τα λάθη που μπορεί να έχουμε ή να μη έχουμε κάνει.

- Η φλυαρία οδηγεί σε ασαφή, μη συγκροτημένα πράγματα.

- Εξέφρασα ορθές απόψεις στο παρελθόν, εξέφρασα ορθές απόψεις και στο μέλλον.

- Επικροτώ όλες τις εσφαλμένες δηλώσεις που έχω κάνει.

- Ο δημόσιος λόγος είναι πολύ εύκολος.

Είναι προφανές ότι ο συγκροτημένος λόγος δεν είναι ανάμεσα στα χαρίσματα του George Bush!

Εν πάση περιπτώσει, για τους Αμερικανούς επείγει να μάθουν ποιος θα είναι ο νέος τους Πρόεδρος και μετά να αποφασίσουν αν θα πρέπει να ανησυχούν λιγότερο ή περισσότερο. Όσο για τους υπολοίπους μας, πιο πολύ αυτούς που δε δέχονται μοιρολατρικά τη Νέα Τάξη, οι ανησυχίες για το μέλλον δε θα πρέπει να είναι λίγες. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι επί εποχής ενός πιο ικανού και χαρισματικού Clinton βίωσε η ανθρωπότητα τα γεγονότα στο Κόσσοβο.

Και το ηφαίστειο εξερράγη!

Μαρίας Χρυσάνθου

Και τελικά διαφεύστηκαν όλοι εκείνοι που πίστευαν ότι η «ειρηνευτική διαδικασία» στη Μέση Ανατολή έβαινε καλώς! Οι μεγάλες προσδοκίες του 1993 εξανεμίστηκαν και βάφτηκαν με αίμα, κυρίως των παιδιών των Παλαιστινίων. Ήταν όμως η εξέλιξη αυτή καταγίδα εν αιθρία ή ήταν μήπως τόσο προβλέψιμη όσο και αναμενόμενη; Πολλά ήταν τα παχιά λόγια που ακούστηκαν όταν Ραμπίν και Αραφάτ «έσφιξαν» τα χέρια μπροστά από τον, απερχόμενο σήμερα, πλανητάρχη. Ίσως και εσκεμμένα κάποιοι προσπάθησαν να περάσουν το μήνυμα ότι το Μεσανατολικό λύθηκε και να το παρουσιάζουν ως παράδειγμα που θα έπρεπε να ακολουθήσουν και άλλοι λαοί, ειδικότερα στη γειτονιά μας. Χωρίς να θέλω να μηδενίσω την προσπάθεια ή την καλή πρόθεση του εκλιπόντος Ισραηλινού Πρωθυπουργού Γιτζάκ Ραμπίν και του Γιασέρ Αραφάτ (οι οποίοι στο κάτω-κάτω έκαναν κάτι που κανείς ηγέτης και των δύο πλευρών δεν είχε προηγουμένως επιχειρήσει), το γεγονός ότι οι συνομιλίες δεν διεξάγονταν μεταξύ δύο ίσων, αλλά και το γεγονός πως για κάποια από τα θέματα κλειδιά οι θέσεις των δύο πλευρών χωρίζονται όχι απλά από θάλασσα αλλά από ωκεανό, αποτελούσαν από την αρχή κακούς οiwονούς. Οι Παλαιστίνιοι διαπραγματεύονταν από τη θέση του χαμένου, ίσως και του απεγνωσμένου, μετά από το λάθος τους να υποστηρίξουν ανοικτά τον Σαντάρ Χουσεϊν και να χάσουν όχι μόνο τη δυτική συμπάθεια που είχαν κερδίσει τα χρόνια της Ιντιφάτα, αλλά ακόμα και τους Αραβες που ηθικά, τουλάχιστον, τους στηρι-

ζαν πάντοτε. Οδηγήθηκαν λοιπόν σε μια «ειρηνευτική διαδικασία» στην οποία αφηνόταν να νοηθεί ότι ίσως σε κάποιο στάδιο να αποκτούσαν το δικό τους κράτος. Ένα κράτος όμως, που για να λειτουργεί θα βασιζόταν στην καλή θέληση του άσπονδου γείτονά του και στις διαθέσεις του εκάστοτε Ισραηλινού ηγέτη, γιατί δεν πρέπει να ξεχνά κανείς πως οι «Αυτόνομες Παλαιστινιακές Περιοχές», η Λωρδδα της Γάζας και η Δυτική Όχθη δεν συγκοινωνούν μεταξύ τους! Από την άλλη θέματα κλειδιά όπως εκείνο των Εβραίων εποίκων (οι πιο φανατικοί από τους οποίους βρίσκονταν ήδη εγκατεστημένοι στα κατεχόμενα τότε, αυτόνομα σήμερα, εδάφη των Παλαιστινίων) αγγίζονταν ξώπετσα μόνο. Παρόμοια ήταν και η αντιμετώπιση του θέματος των εκατοντάδων χιλιάδων Παλαιστινίων προσφύγων, ενώ για το θέμα των Ιεροσολύμων και οι δύο πλευρές επέμεναν στη θέση ότι θα αποτελεί πρωτεύουσα του αντίστοιχου κράτους τους και απέφευγαν την ολομέτωπη σύγκρουση, αποφεύγοντας επιμελώς τη συζήτηση του όλου θέματος. Όταν αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν το συγκεκριμένο αυτό πρόβλημα εξερράγη το ηφαίστειο και η λάβα του έκαψε έστω και τα λίγα εκείνα που οικοδομήθηκαν μέσα στα τελευταία δέκα χρόνια. Και το παράξενο και παράδοξο ήταν πως καμιά από τις ομάδες εκείνες, τόσο ανάμεσα των Ισραηλινών όσο και ανάμεσα των Παλαιστινίων, που υποστήριζαν ένθερμα την ειρήνη δεν βγήκαν να διαδηλώσουν στους δρόμους εναντίον της κατάστασης. Η διεθνής κοινή γνώμη έπαιξε το συνηθισμένο πλέον παιγνίδι της. Εκείνο της αποστασιοποίησης και της αδιαφορίας. Η αδυναμία

των Ηνωμένων Εθνών να προσφέρουν ουσιαστική βοήθεια και να ανταποκριθούν στους στόχους και τους σκοπούς που είχαν τάξει να υπηρετούν υπήρξε πιο εμφανής από ποτέ. Οι ΗΠΑ, οι αρχιτέκτονες της «ειρηνευτικής διαδικασίας» παρουσιάστηκαν το λιγότερο αδιάφορες μια και τώρα είχαν σοβαρότερα εσωτερικά προβλήματα να αντιμετωπίσουν, όπως την αδυναμία τους να εκλέξουν Πρόεδρο! Εξάλλου ούτε ο Αλ Γκορ αλλά ούτε και ο Τζορτζ Μπους επιθυμούσαν σε τέτοιες κρίσιμες για το μέλλον τους ώρες να διακινδυνέψουν την εύνοια του ισχυρού εβραϊκού λόμπι. Οι ξένοι μεσολαβητές

συνεχίζουν όμως το «πήγαινε-έλα» στη Μέση Ανατολή. Η Ρωσία προσπαθεί να αναλάβει κάποιο ρόλο που θα τη βοηθήσει να βγει από την απομόνωση στην οποία την έριξε η «νέα τάξη» πραγμάτων την οποία μοναδική υπερδύναμη παραμένουν οι ΗΠΑ. Ο Βλαντιμίρ Πούτιν κατάφερε να πείσει το Γιασέρ Αραφάτ να επικοινωνήσει τηλεφωνικά με τον Εχούντ Μπαράκ σε μια προσπάθεια αναβίωσης της συμφωνίας του Σαρμ ελ Σείχκ. Η προσπάθεια φαίνεται όμως να έχει πέσει και πάλι στο κενό μια και οι συγκρούσεις συνεχίζονται και νέα ονόματα καταγράφονται στις λίστες των νεκρών.

Τα αραβικά κράτη βρέθηκαν για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια σύσσωμα στο πλευρό των Παλαιστινίων και μίλησαν με σκληρή γλώσσα τόσο στη διάσκεψη στο Κάιρο τόσο και στην Ισλαμική Διάσκεψη. Το Κάιρο προχώρησε μάλιστα στην ανάκληση του Πρέσβη του από το Τελ Αβίβ, κίνηση που χαρακτηρίστηκε «ιδιαίτερα σοβαρή» λαμβανομένου υπόψη ότι πρόκειται για τη χώρα με τις καλύτερες ίσως σχέσεις με το εβραϊκό κράτος. Εκτός από ψηφίσματα και ενέργειες σε διπλωματικό επίπεδο δεν μπορεί όμως να αναμένει κανείς ανοικτή σύρραξη. Οι αναμνήσεις από τους αραβο-ισραη-

λινούς πολέμους είναι ακόμα νωπές και οι Αραβες ήταν πάντοτε οι χαμένοι. Είναι πάντως ηλίθιο φαινόταρο ότι χωρίς λύση στο θέμα των Ιεροσολύμων δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη στη Μέση Ανατολή. Τα Ιεροσόλυμα είναι θέμα γοήτρου και για τις δύο πλευρές. Για να επέλθει μια συμφωνία δεν χρειάζονται μόνο «γενναίοι» ηγέτες αλλά και «γενναίοι» λαοί. Φυσικά το επίθετο «γενναίος» έχει φτάσει στις μέρες μας να σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Οι «γενναίοι» του Α στρατοπέδου μπορεί να είναι οι «ηττοπαθείς» του Β. Οι ιεροί πόλεμοι που κηρύχθηκαν για τα Ιεροσόλυμα δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο και κάποτε σε αυτούς ενέχονταν εκτός από τους Εβραίους και τους Μουσουλμάνους και οι Χριστιανοί, αν θυμηθούμε τις Σταυροφορίες. Το αποκλειστικό δικαίωμα στην «ιερή πόλη» τη μονομερώς ανακηρυχθείσα από πλευράς του εβραϊκού κράτους ως την «αιώνια και αδιαίρετη πρωτεύουσά του» δεν είναι κάτι που οι Ισραηλινοί θα παραδώσουν εύκολα. Από το δικαίωμά τους στην Αλ Κουτς ως πρωτεύουσα του μελλοντικού κράτους τους δεν είναι έτοιμοι να συμβιβαστούν ούτε και οι Παλαιστίνιοι. Στο πλευρό τους στέκει σύσσωμος ο αραβικός κόσμος αλλά και όλες οι μουσουλμανικές χώρες. Κάποιες συμβιβαστικές προτάσεις από μέρος του πρωθυπουργού Εχούντ Μπαράκ κέρδισαν μόνο την υποστήριξη των ΗΠΑ. Ούτε οι Παλαιστίνιοι τις δέχτηκαν, αλλά ούτε και οι ίδιοι οι Ισραηλινοί. Ακόμα και η χήρα του Ραμπίν, Λέα, υπέρμαχος της ειρηνευτικής διαδικασίας είχε χαρακτηρίσει, λίγο πριν το θάνατό της, τις «υποχωρήσεις» Μπαράκ στο θέμα των Ιεροσολύμων υπερβολικές, επισημαίνοντας πως ο άντρας της δεν θα δεχόταν ποτέ κάτι τέτοιο. Η πρόταση των Ηνωμένων Εθνών από το 1947 για ειδικό διεθνές καθεστώς ως «corpus separatum» (ξεχωριστό σώμα) δεν έγινε τότε και ούτε γίνεται σήμερα αποδεκτή. Τα πράγματα είναι σίγουρα δύσκολα όπως και οι προβλέψεις για το μέλλον. Η παρούσα κατάσταση δεν μπορεί όμως να συνεχισθεί για πολύ καιρό. Η σημερινή Ιντιφάτα διαφέρει σίγουρα από εκείνη της δεκαετίας του 80. Όπως οι εξελίξεις δείχνουν οι Παλαιστίνιοι δεν θα περιοριστούν στις σφενδόκες και τις πέτρες. Η Χαμάς και η Φατάχ έχουν διαταγές να απαντούν στα ισραηλινά πυρά. Αλλά και αντίθετες να είναι οι διαταγές, είναι αμφίβολο πόσο πλήρης είναι ο έλεγχος που ο Γιασέρ Αραφάτ και η επίσημη ηγεσία έχουν πάνω στον απεγνωσμένο πλέον λαό τους.

Ισραήλ / Οκτώ Βήματα

Mubarak Awad και Abdul Aziz Said*
απόδοση στα ελληνικά Τ.Π.

Παρά τις προσπάθειες της Κυβέρνησης Clinton, η Ισραηλοπαλαιστινιακή διαμάχη παραμένει δυσθεράπευτη. Προφανώς οι παραδοσιακές μέθοδοι επίλυσης συγκρούσεων δε προσφέρονται στις περιπτώσεις συγκρούσεων που άπτονται θεμάτων ταυτότητας. Και τούτο γιατί διακυβεύονται εδώ οι πεποιθήσεις, οι αξίες και οι συμπεριφορές των μερών που βρίσκονται σε σύγκρουση. Εξού και οι αναγκαίες ουσιώδεις παραχωρήσεις για την ειρήνη θα προέλθουν, όχι μέσα από τεχνικής φύσεως συμφωνίες αλλά μόνο μέσα από ένα μετασχηματισμένο πολιτικό και ψυχολογικό περιβάλλον. Η Ισραηλοπαλαιστινιακή ειρήνη μπορεί να γίνει κατορθωτή, μόνο αν και οι δύο πλευρές θελήσουν να αλλάξουν νοοτροπία.

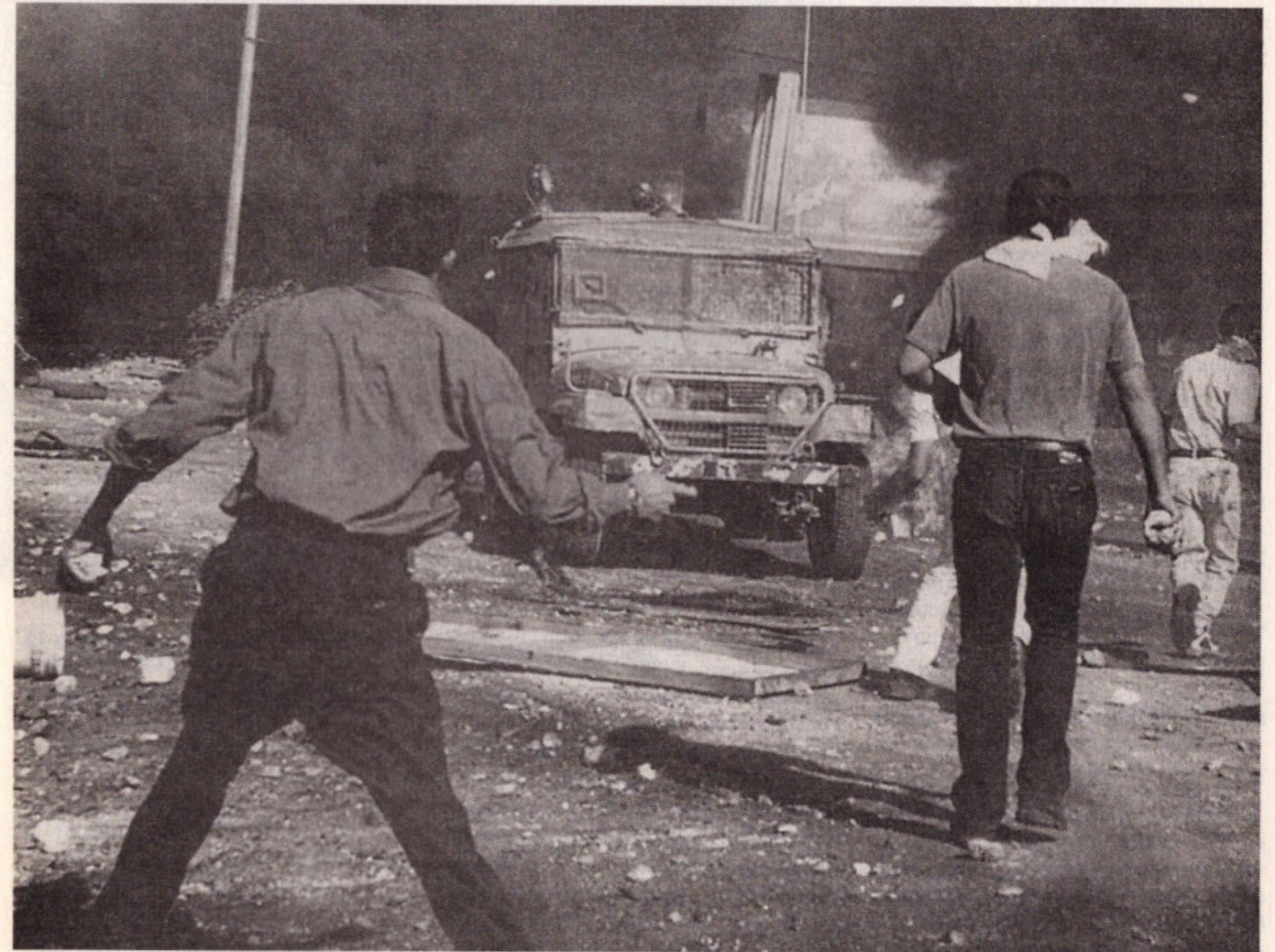
Τα παρόντα αδιέξοδα στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις αφορούν κατά κύριο λόγο σε μια κρίση πνεύματος και διανοίας. Αν δε μπορέσουν οι Ισραηλινοί και οι Παλαιστίνιοι να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτεται ο ένας για τον άλλο, η μια κρίση θα διαδέχεται την άλλη. Τίποτε λιγότερο από ένα κοινό όραμα δε θα μπορούσε να ήταν αρκετό.

Προς τι όμως το όραμα; Μα για να αποφεύγεται η εκτροπή. Να αποφεύγεται ο εγωκεντρισμός. Να υποβοηθείται η κινητοποίηση της φαντασίας και της ενέργειας των οπαδών και των ηγετών. Για να διευρυνθεί και να βαθύνει η αίσθηση της αμοιβαίας ευθύνης. Στην απουσία οράματος ο εκμαυλισμός υποκαθιστά την ηγεσία, η αθυμία τη δραστηριότητα και το χάρισμα τη δημιουργικότητα.

Προφανώς δεν αποδέχονται όλοι οι Ισραηλινοί και οι Παλαιστίνιοι ο ένας τον άλλο ή δεν αναγνωρίζουν την πραγματικότητα ότι ζουν πλάι πλάι. Μάλιστα οι ιρριτεντιστές των δύο πλευρών επιμένουν ότι δεν υπήρξε καμιά αλλαγή στις σχέσεις τους. Τη ίδια στιγμή υπάρχουν Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι που αναγνωρίζουν ότι η σχέση μεταξύ των δύο μερών έχει αλλάξει, όμως δεν έχουν τον τρόπο να κάνουν πράξη τις διαπιστώσεις τους. Παλαιστίνιοι και Ισραηλινοί δεν έχουν άλλη βιώσιμη επιλογή από του να ζήσουν δίπλα ο ένας στον άλλο. Η ασφάλεια των Ισραηλινών και η αξιοπρέπεια των Παλαιστινίων παν χέρι χέρι.

Ο μόνος λειτουργήσιμος τρόπος επίτευξης μιας Ισραηλοπαλαιστινιακής ειρήνης είναι η προώθηση ενός ευρύτερου κοινού οράματος. Η στρατηγική ενός τέτοιου κοινού οράματος επιβάλλει στους Ισραηλινούς και τους Παλαιστίνιους να ενισχύσουν τις αλληλοεξαρτήσεις τους και τους δεσμούς συνεργασίας. Θα πρέπει και τα δυο μέρη, πρόθυμα να προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν τις υφιστάμενες τάσεις αλληλοεξάρτησης. Απ' αυτή την άποψη η ασφάλεια του Ισραήλ λιγότερο θα διασφαλιστεί με την αποδυνάμωση των Παλαιστινίων, παρά από την οριοθέτηση και τον αυτοπεριορισμό του Ισραήλ, όσον αφορά εχθρικές πράξεις εναντίον τους. Η υιοθέτηση μιας στρατηγικής αλληλεξάρτησης εμπεριέχει μια τεκμαιρόμενη προθυμία υποβιβασμού της κυρίαρχου ελευθερίας κινήσεων ως προσδιοριστικού στοιχείου ασφάλειας. Η αναβαθμισμένη ασφάλεια για το Ισραήλ εξυπακούει μια βελτιωμένη ασφάλεια για τους Παλαι-

Παλαιστίνη: προς την Ειρήνη

στινίους. Μ' αυτό τον τρόπο κι οι δυο πλευρές επιτυγχάνουν την κοινή ασφάλεια.

Η υιοθέτηση μιας συναινετικής διαδικασίας, θα υπογραμμίσει το απηρχαιωμένο της συνήθους ανταγωνιστικής πρακτικής στις Ισραηλοπαλαιστινιακές σχέσεις. Πρόκειται για ένα μοντέλο που βασίζεται στην υπόθεση ότι η επιδίωξη του ίδιου συμφέροντος οδηγεί σε μια βελτιωμένη κατάσταση και για τις δυο πλευρές.

Η συναίνεση απαιτεί την υιοθέτηση ενός μοντέλου συνεργασίας στις Ισραηλοπαλαιστινιακές σχέσεις, που θα επικεντρώνεται στα οφέλη μιας σταθερής ειρήνης και για τους δυο. Από μόνοι τους, ούτε οι Ισραηλινοί ούτε οι Παλαιστίνιοι μπορούν να πετύχουν μια σταθερή ειρήνη. Στην πραγματικότητα και οι δυο πλευρές θα πρέπει να κάνουν θυσίες.

Μέσα στις σημερινές πραγματικότητες οι Ισραηλινοί δε μπορούν να ηττηθούν στρατιωτικά, ωστόσο όμως δε

μπορούν να κερδίσουν πολιτικά. Η απώλεια της δυνατότητας επιβολής μιας ετυμηγορίας μέσα από την ένοπλη σύγκρουση επιβάλλει κάποιους περιορισμούς στη μέχρι τώρα ακολουθούμενη Ισραηλοπαλαιστινιακή διπλωματία. Όμως πρόκειται για ένα περιορισμό που αφήνει περιθώρια για σθένος, φαντασία και δεξιότητες στην προσπάθεια διαμόρφωσης και επίτευξης της συμφιλίωσης και της συνεργασίας μεταξύ των δύο μερών.

Βήμα Πρώτο: Απολογία και Συγχώρεση

Οι Ισραηλίτες και οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει αμέσως ν' αρχίσουν τη δική τους διαδικασία της αλήθειας και της συμφιλίωσης. Σ' αυτή τη διαδικασία η απολογία και η συγχώρεση αποτελούν συστατικά κεφαλαιώδους σημασίας. Η απολογία ήταν θεμελιώδης παράγων στην επίτευξη ειρήνης στη Νότια Αφρική, ενώ σ' αυτή καταφεύγουν αυτή τη στιγμή η Καθολική Εκκλησία, η Γερμανία και η Πολωνία που ζητούν συγχώρεση από τους Εβραίους. Οι Ισραηλινοί θα πρέπει να απολογηθούν στους Παλαιστίνιους για την από μέρους του Ισραήλ κατάσταση βασικών, ανθρωπίνων παλαιστινιακών δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, θα πρέπει οι Παλαιστίνιοι να απολογηθούν στους Ισραηλινούς για τις από μέρους της παλαιστινιακής πλευράς πράξεις βίας εναντίον των Εβραίων. Και οι δύο θα πρέπει να συγχωρέσουν και μεγαλόψυχα να αποδεκτούν την απολογία.

Βήμα Δεύτερο: Αναγνώριση και Αποδοχή

Οι Παλαιστίνιοι και οι Άραβες θα πρέπει να αποδεκτούν το Ισραήλ ως ένα εβραϊκό κράτος. Οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει ακόμα να αναγνωρίσουν τους εβραϊκούς ιστορικούς, θρησκευτικούς και συναισθηματικούς δεσμούς με το χώρο του Ναού του Σολομώντος. Κάτι τέτοιο συνάδει με την ισλαμική παράδοση. Ενώ είναι αλήθεια ότι σε περιόδους παρακμής στην ισλαμική ιστορία οι Μουσουλμάνοι παραβίαζαν τους κανόνες συνύπαρξης, η θρησκεία του Ισλάμ ξεκάθαρα αναγνωρίζει και σεβεται τα δικαιώματα των Εβραίων καθώς και των Χριστιανών. Ο Ιουδαϊσμός, ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ δεν έχουν εγγενές το στοιχείο του ηγεμονισμού. Ωστόσο, στα γενικότερα πλαίσια της πολιτικής ισχύος οι Εβραίοι, οι Χριστιανοί και οι Μουσουλ-

μάνοι έχουν εμπλακεί σε πρακτικές ηγεμονισμού. Σεβόμενοι την ισλαμική παράδοση και τους κανόνες, οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει να αποδεκτούν την ισραηλιτική ταυτότητα.

Θα πρέπει ακόμα οι Άραβες να αναγνωρίσουν την τραγωδία του ολοκαυτώματος, να ακούσουν την εβραϊκή ιστορία του πόνου και να συναισθανθούν και ενβιώσουν την ιστορική μνήμη του εβραϊκού λαού. Οι Άραβες θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι ο εβραϊκός λαός έχει μια ιστορική σύνδεση με την Παλαιά Πόλη της Ιερουσαλήμ και να αποδεκτούν το Ισραήλ ως πλήρες μέλος της περιοχής της Μέσης Ανατολής. Το Ισραήλ θα πρέπει να περιλαμβάνεται στους χάρτες, τις αθλητικές συναντήσεις και τις συνάξεις της περιοχής.

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αποδεκτούν οι Ισραηλινοί ότι ο παλαιστινιακός λαός υπάρχει και ότι δε πρόκειται απλά για κατοίκους της Δυτικής Όχθης, ενώ θα πρέπει ακόμα να αναγνωρίσουν την ιστορική μνήμη

των Παλαιστίνιων. Θα πρέπει οι Ισραηλινοί να πάψουν να αναφέρονται στην παλαιστινιακή γη ως η Ιουδαία και η Σαμάρια και να αναγνωρίσουν τις δίκαιες απαιτήσεις των Παλαιστίνιων στη γη τους. Θα πρέπει και οι Ισραηλινοί να υποβάλουν τον εαυτό τους στη διαδικασία της ενδοσκοπησης και να αποδεκτούν ένα παρελθόν που περιλαμβάνει πράξεις καταπίεσης και στέρξης του ανθρωπισμού. Το Ισραήλ θα πρέπει ακόμα να συναισθανθεί ότι είναι μια χώρα της Μέσης Ανατολής. Για την ώρα το Ισραήλ προβάλλει στην περιοχή ως μια ανώτερη δυτική χώρα, επιλήσμων της πραγματικής της γεωγραφίας, κατά τρόπο που αναζωπυρώνει την αραβική αποστροφή για τη δυτική αποικιοκρατία και τη συνεχιζόμενη συμπεριφορά ηγεμονισμού.

Βήμα Τρίτο: Μη συγκρουσιακή σχέση

Οι Ισραηλινοί θα πρέπει να σταματήσουν να εκμεταλλεύονται τις ενδοαραβικές διενέξεις. Στα διεθνή φόρα θα πρέπει το Ισραήλ να αποφεύγει να ψηφίζει εναντίον των αραβικών κρατών. Στις δημόσιες συζητήσεις στις αραβικές χώρες, δε θα πρέπει το Ισραήλ να τυχχάνει συμπεριφοράς εχθρού αλλά γείτονα. Τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Άραβες θα πρέπει να απομακρυνθούν από τη συγκρουσιακή κατάσταση πραγμάτων, που κι οι δυο έχουν υιοθετήσει έναντι αλλήλων στην περιοχή καθώς και στη διεθνή арена, και να κινηθούν προς την κατεύθυνση μιας σχέσης συνεργασίας.

Βήμα Τέταρτο: Να μοιραστούν την πρόοδο

Χωρίς οικονομική ευημερία δε μπορεί να υπάρξει ειρήνη. Η ευημερία πρέπει να είναι κοινή. Η δημιουργία ευκαιριών οικονομικής ανάπτυξης, θα διασφαλίσει ότι τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Παλαιστίνιοι είναι πολύ απασχολημένοι για να βρουν καιρό να μισεί ο ένας τον άλλο. Η αμοιβαία ευημερία θα δημιουργήσει τη βάση για να ξεπεραστούν η καχυποψία, η παράνοια και το να βρίσκεται κανείς διαρκώς εν αμύνη.

Η ισραηλινή κοινωνία και η βιομηχανία είναι τεχνολογικά υπερσύγχρονες· ωστόσο το Ισραήλ δεν έχει επιδείξει οποιαδήποτε διάθεση να βοηθήσει τους Παλαιστίνιους. Οι Ισραηλινοί θα πρέπει να υιοθετήσουν μια πολιτική που να ευνοεί τις ισραηλινές επενδύσεις στην Παλαιστίνη και την ανάπτυξη της παλαιστινιακής οικονομίας. Ενθαρρυνόμενες από τους Παλαιστίνιους, οι αραβικές χώρες θα πρέπει να δώσουν τέλος στο οικονομικό μποϋκοτάζ του Ισραήλ και να αναπτύξουν εμπορικές σχέσεις μ' αυτό.

Βήμα Πέμπτο: Δικαιώματα λαών, όχι κρατών

Τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει να αναγνωρίσουν ο ένας του άλλου τα δικαιώματα. Το Ισραήλ θα πρέπει να αναγνωρίσει το ρόλο του στη δημιουργία της τραγωδίας των Παλαιστίνιων προσφύγων. Στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες θα πρέπει να δοθεί το δικαίωμα να επιλέξουν να ζήσουν όπου θέλουν. Στους Εβραίους εποίκους θα πρέπει να δοθούν παρόμοια δικαιώματα για να μπορούν να εγκατασταθούν στη Δυτική Όχθη. Οι Παλαιστίνιοι θα πρέπει επίσης να αποζημιωθούν για τις περιουσίες που έχουν χάσει, κατά τον ίδιο τρόπο που αποζημιώνονται σήμερα οι Εβραίοι για ό,τι έχασαν στην Ανατολική Ευρώπη. Το ίδιο θα πρέπει να εφαρμο-

στεί και στις περιπτώσεις Εβραίων που έχασαν περιουσία στις αραβικές χώρες.

Εάν το Ισραήλ αποφάσιζε να δεχτεί τον επαναπατρισμό των Παλαιστινίων προσφύγων, μικρό μόνο μέρος των προσφύγων θα επέστρεφε. Πιστεύεται γενικά ότι σημαντικός αριθμός Παλαιστινίων προσφύγων θα παραμείνει στην Ιορδανία, το Λίβανο και τη Συρία, αν αυτές οι κυβερνήσεις δώσουν κάποια κίνητρα και έχουν την προθυμία να τους εντάξουν στις δικές τους κοινωνίες.

Βήμα Έκτο: Αμοιβαία Θρησκευτική Ανοχή

Ο Ιουδαϊσμός, ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ θα πρέπει να αναγνωρίσουν αλληλούς. Το Ισραήλ θα πρέπει να αναγνωρίσει το νόμιμο του Ισλάμ, παρά να αντικρύζει το Ισλάμ ως τον εχθρό, και να απομακρυνθεί από τη σύγκρουση των πολιτισμών, σε μια κατάσταση διαλόγου των πολιτισμών. Οι Μουσουλμάνοι θα πρέπει με τη σειρά τους να αναγνωρίσουν ότι ο Ιουδαϊσμός έχει βαθιούς ιστορικούς δεσμούς με την Παλαιά Πόλη της Ιερουσαλήμ. Με το να αναγνωρίσουν ο ένας του άλλου την ιστορική αφήγηση, Εβραίοι, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι εμποδίζουν το λόγο των δικών τους φαντασμαλιστών από του να γίνεται όργανο της ξένης πολιτικής, όπως συμβαίνει αυτή τη στιγμή.

Βήμα Έβδομο: Η Παιδεία και η Επικοινωνία στην υπηρεσία της Ειρήνης

Τόσο οι Παλαιστίνιοι όσο και οι Ισραηλινοί, θα πρέπει να αλλάξουν τα σχολικά προγράμματα, τα σχολικά εγχειρίδια και άλλες πηγές μάθησης, για να μπορέσουν να δεχθούν τις νέες αλήθειες. Οι Ισραηλινοί και οι Άραβες που δε γνωρίζουν ο

έναν τον άλλο είναι πιο επιθετικοί μεταξύ τους γιατί ο «άλλος» δεν έχει πρόσωπο. Αυτό οδηγεί στον αντιεξανθρωπισμό. Και οι δύο πλευρές θα πρέπει να κινηθούν προς την κατεύθυνση του επανανθρωπισμού. Οι νέοι του Ισραήλ και της Παλαιστίνης έχουν περισσότερα κοινά απ' ό,τι είχαν οι παππούδες τους. Με το να αντικρίσουν τις διαφορές τους, θα ανακαλύψουν τις ομοιότητές τους, όπως κάνουν ήδη μερικοί.

Βήμα Όγδοο: Ιερουσαλήμ

Το τελευταίο βήμα θα είναι εφικτό, μόνο αν προηγουμένως έχουν υλοποιηθεί τα προηγούμενα επτά. Εβραίοι, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι έχουν ίσα δικαιώματα στην Ιερουσαλήμ. Όλες οι θρησκευτικές ομάδες θα πρέπει να αναγνωρίσουν τα δικαιώματα αλλήλων. Η πολιτική δεν έχει θέση τη Παλαιά Πόλη της Ιερουσαλήμ.

Η Παλαιά Πόλη, της οποίας τα τείχη προστατεύουν τα άγια μέρη των τριών θρησκειών, θα πρέπει να διοικείται από ένα συμβούλιο που να εκπροσωπεί τις αντίστοιχες θρησκευτικές κοινότητες. Οι κάτοικοι της πόλης θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα επιλογής ανάμεσα στην ισραηλινή και την παλαιστινιακή υπηκοότητα. Το συμβούλιο θα πρέπει να έχει ηγεσία εκ περιτροπής, ενώ η ασφάλεια στην Παλαιά Πόλη θα πρέπει να αποτελεί κοινή ευθύνη Ισραηλινών και Παλαιστινίων.

Οι πρωτεύουσες θα μπορούσαν να βρίσκονται έξω από την Παλαιά Πόλη. Τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Παλαιστίνιοι θα μπορούσαν να είχαν τις πρωτεύουσές τους στην ευρύτερη μητροπολιτική δυτική και ανατολική Ιερουσαλήμ, μη συμπεριλαμβανομένης της Παλαιάς Πόλης. Μέσα στα όρια της μητροπολιτικής Ιερουσαλήμ θα μπορούσε να μην υπάρχουν σύνορα. Άλλωστε είναι πλασματικά. Και σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει να δοθεί στους κατοίκους το δικαίωμα επιλογής ανάμεσα στην ισραηλινή και τη παλαιστινιακή υπηκοότητα. Οι πατριώτες θα μπορούσαν να βρίσκονται οπουδήποτε στην ευρύτερη Ιερουσαλήμ και να εξυπηρετούν τόσο τους Ισραηλινούς όσο και τους Παλαιστίνιους. Τέλος, θέλουμε να υπο-

δείξουμε ότι στην περίπτωση που ο αραβικός κόσμος αμετάκλητα και έντιμα θα αναγνώριζε το δικαίωμα του Ισραήλ να υπάρχει ως αδελφό κράτος στη Μέση Ανατολή, ο συμβολικός χαρακτήρας της Ιερουσαλήμ ως το κατεχοχίν στοιχείο εθνικής ταυτότητας των Ισραηλινών θα εξασθενίσει.

Αυτά δεν αποτελούν απλά όνειρο. Το ταξίδι προς την ειρήνη χρειάζεται το μεγάλο ζύπνημα...

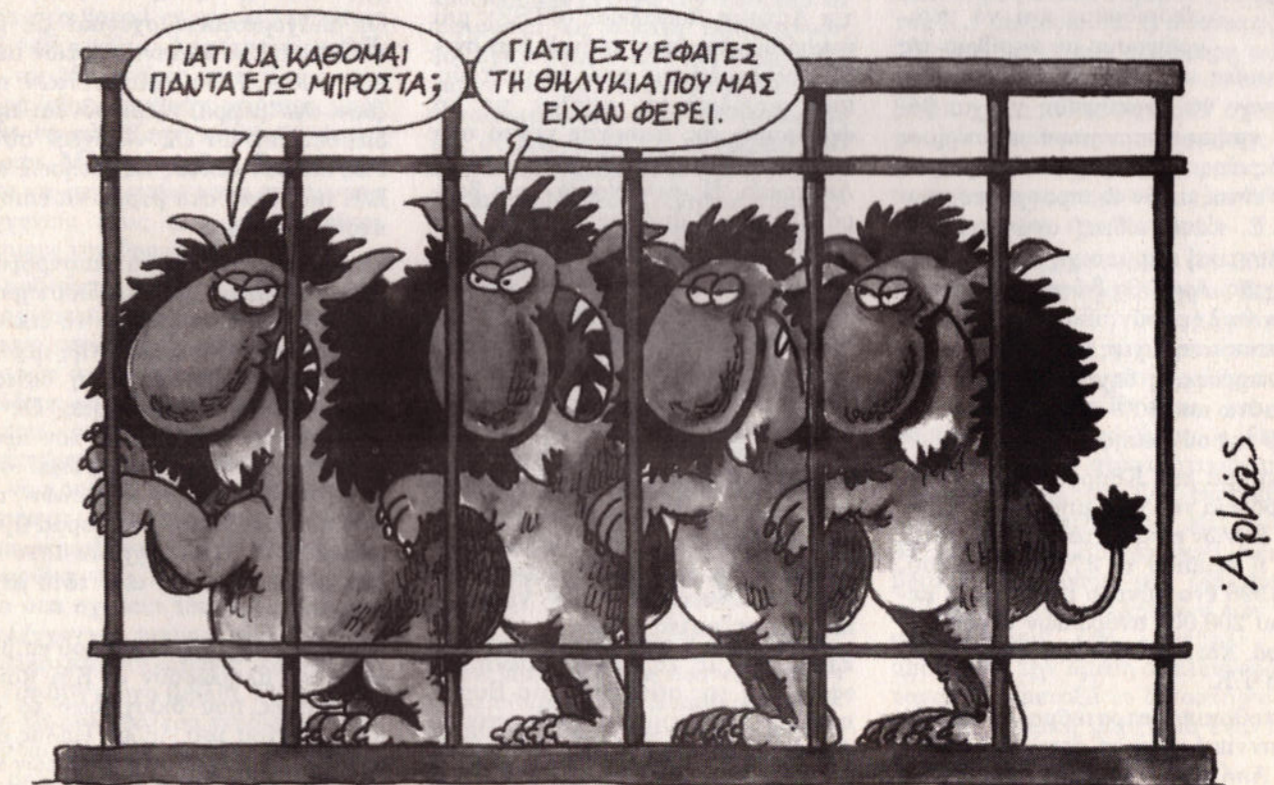
* Ο Δρ. Awad είναι πρόεδρος της Διεθνούς Οργάνωσης για τη Μη Βία.

Ο καθηγητής Said είναι διευθυντής του Διεθνούς Προγράμματος για την Ειρήνη και την Επίλυση Συγκρούσεων στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βυρηντού.

Σημ.: Το άρθρο στάλθηκε στο περιοδικό από Τουρκοκύπρια φίλη που ζει στα κατεχόμενα, με την παρατήρηση ότι όσα αναφέρονται στο άρθρο θα μπορούσαν να αποτελέσουν μαθήματα για μας. Ασφαλώς η ισραηλοπαλαιστινιακή διένεξη δεν είναι ακριβής réπλικα του δικού μας κυπριακού προβλήματος. Ωστόσο μερικές αναλογίες είναι κατά την άποψή μας κτυπητές, ενώ αρκετά από τα βήματα που εισηγούνται οι αρθρογράφοι θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως τροφή για σκέψη και σοβαρό προβληματισμό στη δική μας περίπτωση.

U

ΕΥΠΝΑΣ
ΜΕΣΑ ΜΟΥ
ΤΟ ΖΩΟ!..

Φαντάσου πίνεις

Φαντάσου. Πίνεις και βλέπεις τον κόσμο ανάποδα. Απ' το τραπέζι όπου κάθεται κάνεις μια κωλοτούμπα στον αέρα και πετώντας φτάνεις στη στέγη του απέναντι σπιτιού. Από 'κει παρατηρείς τον κόσμο ανάποδα. Βλέπεις να γίνονται περίεργα πράγματα τώρα, ίσως φταίει και το αλκοόλ.

Στον ηλεκτρικό να σηκώνονται όλοι οι επιβάτες και να περιστοιχίζουν ένα άρρωστο εξασθλιωμένο ζητιάνο. Αυτός είναι νεαρός και άσχημος. Του 'χουν πέσει τα περισσότερα μαλλιά κι έχει ανάγκη φαρμάκων. Όλοι οι επιβάτες να του ζητάνε λεφτά. «Δώσε ένα κατοστάρικο», «ότι έχεις ευχαρίστηση», «σε παρακαλώ». Όλοι οι θλιβεροί επιβάτες. Κι αυτός σε άλλον δίνει, σ' άλλον όχι, κάποιον αγνοεί, κάποιον αγριοκοιτάζει, στην τύχη, ανάλογα με τη διάθεσή του. Στη στάση φεύγει, πάει στη δουλειά του.

Έξω στο δρόμο ένας παπάς να πάνει όποιον βρίσκει μπροστά του, μια γριούλα, ένα φοιτητή, έναν τυχαίο διαβάτη και να του εξομολογείται πράγματα φρικτά που έκανε ή θέλησε να κάνει. «Είπα ψέματα, άφησα να πεθάνουν άνθρωποι ενώ μπορούσα να τους σώσω, έκλεψα, θύμωσα αναίτια, ένιωσα φθόνο, επεθύμησα να γαμήσω κάθε όμορφη γυναίκα που ήλθε στην εκκλησία μου, κλονίστηκε η πίστη μου στο Θεό». Αμαρτίες κοινές ή μεγάλες κι όσο τις λέει, η ψυχή του τρέμει συθέμελα. Η γριούλα αγγίζει με το χέρι της το μέτωπό του και του λέ-

ει: «Δεν πειράζει πάτερ, είσαι συγχωρεμένος». Και αυτός κάπως ηρεμεί και η αγωνία του κοπάει.

Πιο πέρα κάποιοι αλλοδαποί πετάνε πέτρες, φτύνουν, βρίζουν και χτυπάνε μια ομάδα παραταγμένων αστυνομικών. Οι αστυνομικοί, καταματωμένοι, σκύβουν το κεφάλι και δεν αντιδρούν, μόνο κοιτάζουν με μίσος και οργή τους βασανιστές τους. Βαθιά μέσα τους έχουν φυλαγμένη μια θετική σκέψη, μια ελπίδα, που τους κρατάει και δεν τσακίζονται. Οι περαστικοί γύρω τους αδιάφορα περνάνε.

Μακρύτερα, στο Ηρώον της πόλης, ανάμεσα στα καλλωπιστικά φυτά και τα δέντρα δεσπόζει ο αδριάντας του Αγνώστου Αντιρρησία Συνειδήσεως, στη βάση του οι επίσημοι εναποθέτουν στεφάνια κατά τις εθνικές (και μη) εορτές. Αντιθέτως, τους πεσόντες υπέρ πίστεως και πατρίδος τους αποκαλούν προδότες και ρουφιάνους οι επίσημοι στους μακροσκελείς πανηγυρικούς λόγους τους κατά τις εθνικές (και μη) εορτές.

Βλέπω επίσης άλλα περίεργα. Ο φίλος μου ο Δημήτρης, καταθλιπτικός και τοξικομανής, βρίσκεται ανέμελος τώρα σε μια πλατεία και παίζει με κάτι μικρά παιδιά ένα παιχνίδι που δεν προϋποθέτει νίκη ή ήττα, αλλά μόνο χαρά. Και το σπουδαιότερο, αντί για χάρμα ο Δημήτρης κατεβάζει καρμέλες. Πολλές καρμέλες. Με διάφορες γεύσεις και διάφορα χρώματα, κόκκινες, κίτρινες, πράσινες, με γεύση μέντα οι πιο ωραίες. Μου δίνει κι εμένα - όπως πάντα - να γλυκάνω λίγο το στόμα μου και να ξεχαστώ. Και η κοπέλα, εκείνη η πρεζού που την ερωτεύτηκε παράφορα ο φίλος μου, τρώει ζαχαρωτά, οι άσπρες σκόνης της είναι ζάχαρη και αλεύρι που το πετάει για πλάκα στον κόσμο. Γιατί τώρα δεν πετάει χολή στον κόσμο. Και ο Δημήτρης δεν είναι ερωτευμένος μαζί της, απλώς τη συμπαθεί πολύ και

θέλει να τη βλέπει. Αυτή αντί να κάνει εμετούς πλέον, τραγουδάει.

Ένα μικρό κοριτσάκι - απ' αυτά που πουλάν λουλούδια - μπαίνει στην ταβέρνα και γυρίζει από τραπέζι σε τραπέζι. Ένας μεσήλικας κύριος της προσφέρει ένα απ' τα λουλούδια της και γονατιστός της κάνει πρόταση γάμου. Αυτή ξεκαρδίζεται στα γέλια και του λέει: «Είμαι ακόμα πολύ μικρός, ο άντρας που θα πάρω θέλω νά 'χει φτερά αγγέλου». Η μικρή φεύγει και ο κύριος ανεβαίνει σ' ένα τραπέζι και χαιρετώντας ναζιστικά τους θαμώνες του μαγαζιού, φωνάζει: «Δεν αντέχω άλλο να είμαι απλώς ένας άντρας!» Βγάζει ένα πιστόλι απ' την τσέπη του και αυτοκτονεί.

Μετά απ' αυτό είναι που σε θυμάμαι και 'γω.

Πέρα μακριά, απ' τη θάλασσα αναδύεται βήμα βήμα ένας τυφλός ακορντεονίστας. Είναι καλλιτέχνης, δίνει συναυλία και τον ακούν τα βότσαλα της παραλίας και οι ψυχές των ανθρώπων. Απ' το βρεγμένο ακορντεόν βγαίνει ένα λυπητερό μουρμούρισμα, μια μελωδία, σκοτεινή γαλάζια, σαν τα ίδια τα μάτια της μελαγχολίας. Είναι φθινοπωρινό απόγευμα, ακούς;

Μα αυτή τη λιτή, υποτονική μουσική τη σκεπάει μια πιο μεγαλόπνοη και πιο άγρια, σαν κύμα που χτυπιέται στις άκρες τ' ουρανού. Είναι μια κραυγή συνοθύλευμα πολλών κραυγών αυτή η μουσική. Σ' όλες τις πρωτεύουσες του κόσμου γίνονται τεράστιες διαδηλώσεις. Οι διαδηλωτές, κρατώντας ο καθένας στην αγκαλιά του μια τηλεόραση, φωνάζουν τα αιτήματά τους, αιτήματα άσχετα, εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους και αντικρουόμενα πολλές φορές, και άναρθρα. Σχηματίζονται τεράστιες πομπές και κανείς δεν στέκει αμέτοχος ή ασυγκίνητος. Ένα συλλογικό αμόκ έχει κα-

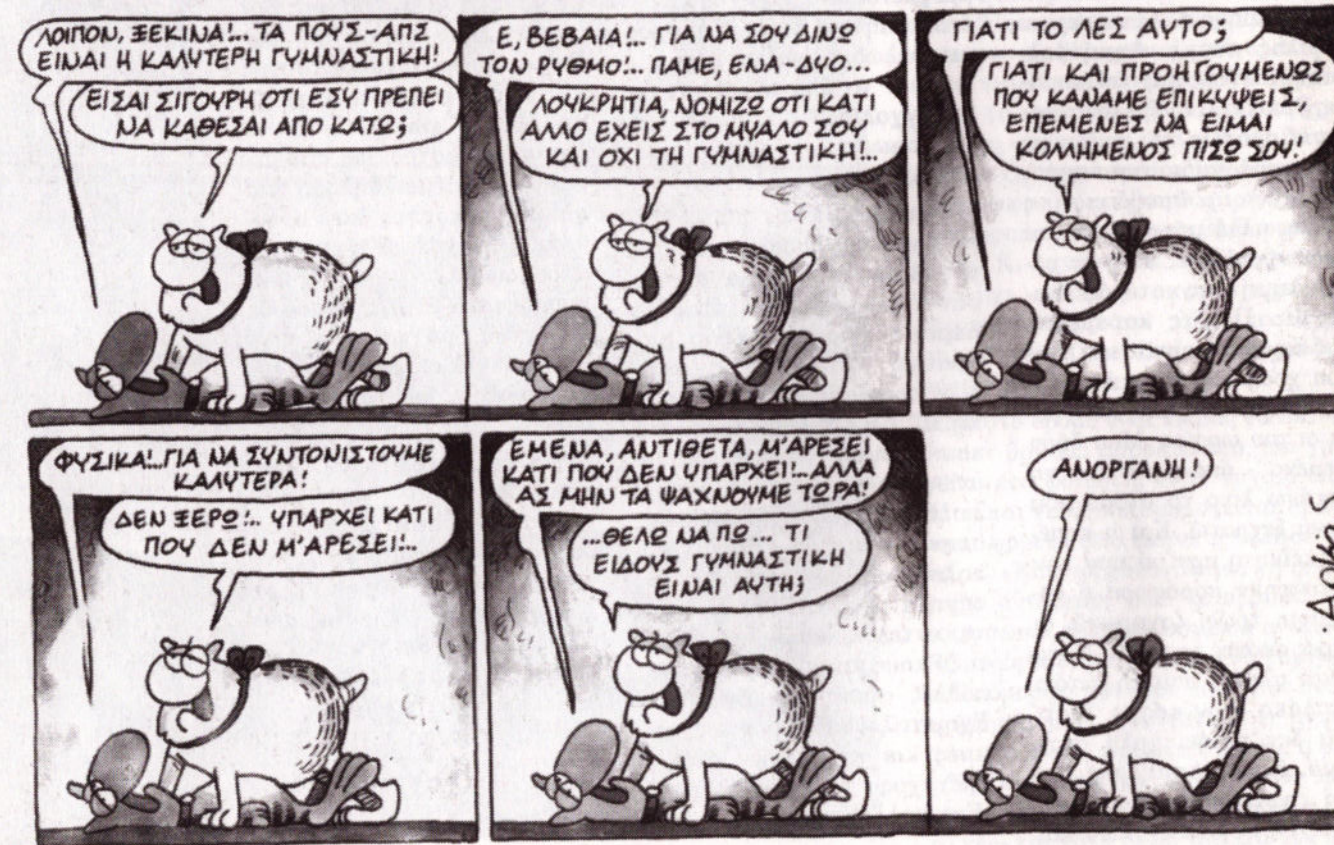
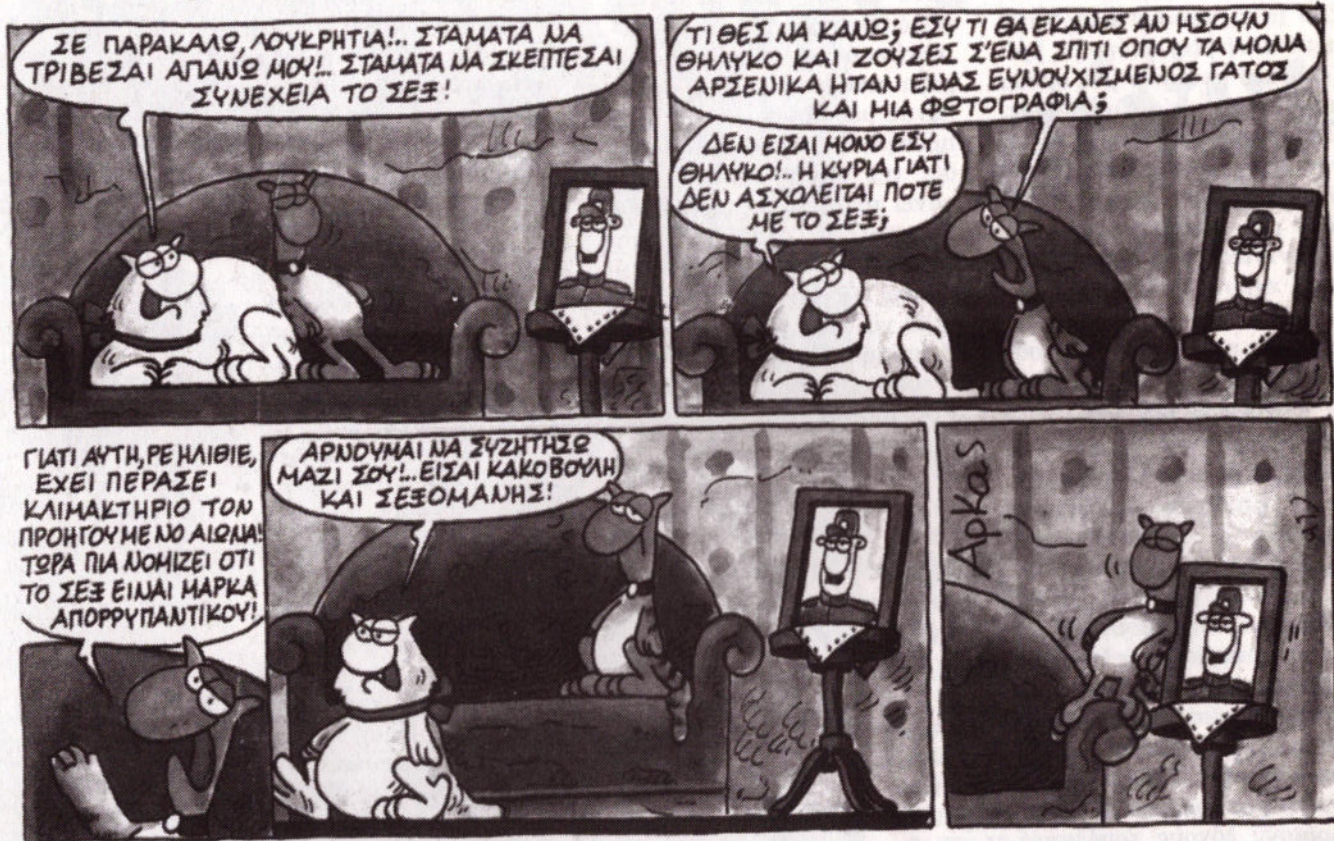
ταβάλει τον κόσμο και ο καθένας δίνει στον άλλο ότι έχει. Άλλος χρήματα, άλλος πόνος, άλλος φρούτα, άλλος καρφιά. Και μοιάζει κάθε άνθρωπος σαν μια μικρή, μοναχική επιθυμία κρεμασμένη στο χάος, στο κενό και αυτή η επιθυμία μεγαλώνει, θεριεύει και είναι για γέλια και για λύπηση.

Εκεί που συγκλίνουν όλες αυτές οι αναστατωμένες ορδές, στον Παρθενώνα, στον Γολγοθά ή στο Θιβέτ, παραστράτιζει από τα πλήθη ο Σατανάς με μορφή ανθρώπου, στήνει μόνος του ένα ξύλινο σταυρό και σταυρώνεται για ένα λόγο που ούτε ο ίδιος καλά καλά γνωρίζει. Μα το παράδειγμα του κάτι λίγοι το ακολουθούν. Και το μεγάλο βουητό σβήνει σιγά σιγά σαν όνειρο και χάνεται.

Προσέχω τη μουσική που βγάζουν οι γαρδένιες καθώς βραδιάζει. Πόση θλίψη κουβαλούν τα λουλούδια της νύχτας; Πόση τα πουλιά της; Φαντάσου. Η σκέψη μου γυρίζει πάλι σε σένα. Βλέπω. Να μη σε έφαχνα εγώ μα εσύ. Και 'γω να είμαι κάπου απ' τον Σείριο άπαστος και μακρυνός και να μην ανήκω σ' αυτή τη γη. 'Η νά 'χω έρθει απ' το λαμπρό το άστρο, ίσα από μέσα του, να 'μαι δηλαδή μια ηλιακή οντότητα και προορισμός μου νά 'ταν η χαρά να σκορπάω απ' το σακούλι μου χρυσάφι και γέλια, γυρολόγος για μένα, μα ιππότης των ονειρών για σένα. Και να μη με βρίσκεις, να μη με βρίσκεις.

Πίνω και βλέπω τον κόσμο ανάποδα. Μα φαντάσου ακόμα και σ' αυτό τον αναποδογυρισμένο κόσμο με τα περίεργα και τα αναπάντεχά του συναντώ τον εαυτό μου σε περίοπτη θέση - στην ίδια πάντα θέση - με βλέπω ακόμα και τώρα, εδώ - να πίνω.

Φώτης
Οκτώβρης 2000

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Εκσυγχρονισμός
Απομυθοποίηση και
η Αριστερή Προοπτική

Η μυθολογία της
μεταβιομηχανικής
εποχής

Σελίδες θεωρητικής σκέψης και ανάλυσης

Ο Εκσυγχρονισμός είναι το θέμα του άρθρου του Νίκου Τριμικλιγιώτη, ενώ ο Θωμάς Αντωνίου ασχολείται με τη «Μυθολογία της μεταβιομηχανικής εποχής».

Εκσυγχρονισμός

Απομυθοποίηση και η Αριστερή Προοπτική

Γράφει ο Νίκος Τριμιζλιιώτης

«Η αστική τάξη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς να επαναστατεί αδιάκοπα τα εργαλεία παραγωγής, δηλαδή όλες τις σχέσεις παραγωγής, δηλαδή όλες τις κοινωνικές σχέσεις... Η συνεχής ανατροπή της παραγωγής, ο αδιάκοπος κλονισμός όλων των κοινωνικών σχέσεων, η αιώνια αβεβαιότητα και κίνηση, διακρίνουν την αστική εποχή από όλες τις προηγούμενες... Καθετί το κλειστό και στεκούμενο εξατμίζεται...»

(Μαρξ και Έγκελς, Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο).

Η παρέμβαση αυτή θα εξετάσει από αριστερή σκοπιά το ιδεολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο προβάλλονται οι διαφορές για εκσυγχρονισμό της κυπριακής κοινωνίας. Υπάρχει ανάγκη για δημόσιο διάλογο και προβληματισμό γύρω από το θέμα για να διασαφηνίσουμε τους όρους της συζήτησης, την κατεύθυνση και την διάσταση που πρέπει να πάρει το φαινόμενο «εκσυγχρονισμός» στην κοινωνία μας. Οφείλω να αναφέρω ότι το κείμενο που ακολουθεί είναι οι κατ' αρχήν σχέψεις γύρω από το ζήτημα που σκοπό έχουν να ανοίξουν κι όχι να κλείσουν τον διάλογο.

Τι είναι «Εκσυγχρονισμός»;

Στην Κύπρο ο όρος «εκσυγχρονισμός» έχει εισαχθεί για καλά στην πολιτική ζωή. Ο «Ομίλος Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας» (ΟΠΕΚ) έχει προβάλει την πρότασή του έχοντας σαν κεντρική ιδέα τον όρο αυτό (ΟΠΕΚ 1997, 1998).

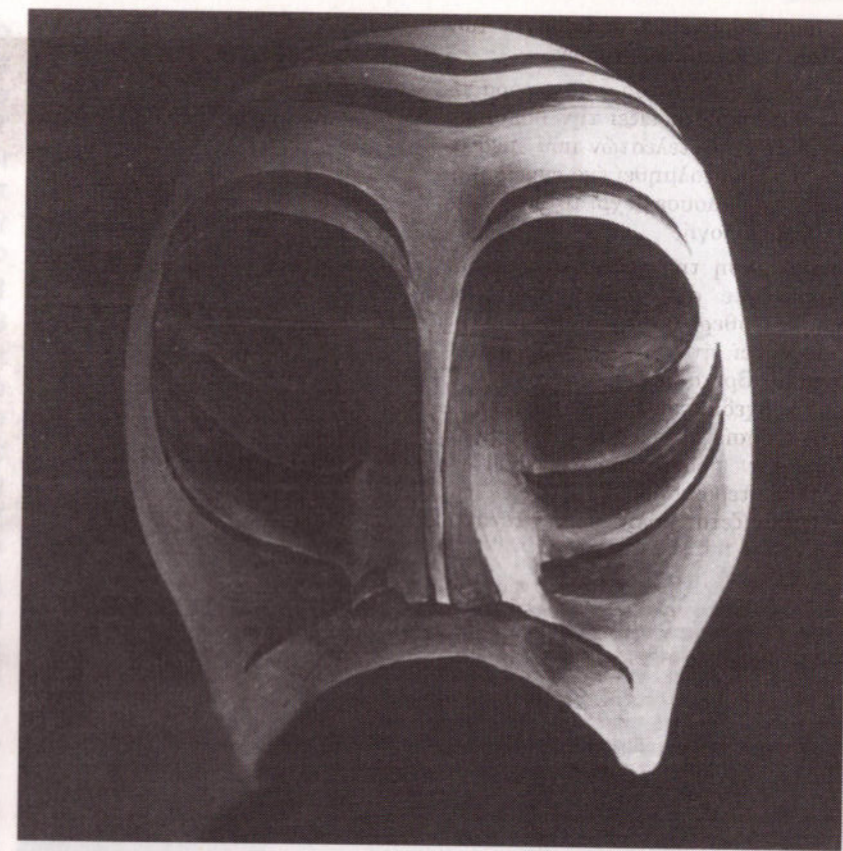
Ο Κώστας Σημίτης στην Ελλάδα, τόσο κι ο Μπλέρ στην Βρετανία έχουν κάνει παντιέρα τον όρο. Η δε Θάτσερ είχε τον όρο πάντα στο μανίκι για να δικαιολογήσει το όποιο αντιλαϊκό μέτρο έπαιρνε. Σημείο κρούσης λοιπόν είναι ακριβώς το πώς ορίζουμε τον όρο. Στο *Λεξικό Τεγόπουλου-Φυτράκη* (1991), 5η έκδοση, «εκσυγχρονίζω» σημαίνει «εισάγω σύγχρονες μεθόδους στην παραγωγική διαδικασία/εφαρμοζω στην πολιτική σύγχρονες αντιλήψεις.»

Η ένταση λοιπόν βρίσκεται στο τι είναι «σύγχρονο», τι είναι «πιο σύγχρονο», πιο «εκσυγχρονιστικό» σε αντίθεση με το «αναχρονιστικό», το «πεπαιωμένο», το «ξεπερασμένο εκ των πραγμάτων» και από την ίδια τη ζωή. Κι έτσι έχουμε αυτό το «κυνήγι» για να «προλάβουμε» τις αλλαγές που συντελούνται στον κόσμο. Αυτή η πολιτική κούρσα είναι συμφυής με την ίδια την δυναμική του κοινωνικού συστήματος. Δεδομένου ότι «τα πάντα ρεί», τα πολιτικά κινήματα και κόμματα, οι εταιρείες, τα κράτη κι οι άνθρωποι μετακινούνται βάσει των αλλαγών που συντελούνται.

Έχω και στο παρελθόν αναφερθεί στον όρο «εκσυγχρονισμός», θέτοντας μάλιστα επιτακτικά το ζήτημα της υφαρπαγής του όρου από την νεο-φιλελεύθερη

Δεξιά, αλλά και την Δεξιά Σοσιαλδημοκρατία, οι οποίες τον επικαλούνται για να νομιμοποιήσουν τις επιθέσεις ενάντια στα εργατικά κεκτημένα, βασικές αρχές και πρακτικές του κράτους προνοίας («Για Ένα Αριστερό Εκσυγχρονισμό», Χαραυγή 22.3.98). Στο ίδιο άρθρο επίσης επισήμανα ότι οι όροι Αριστερά - Δεξιά κάθε άλλο παρά έχουν χάσει το νόημα τους. Οι συγκλονιστικές αλλαγές στο διεθνές πολιτικό σκηνικό του 1989 δημιούργησαν «σύγχυση» και πανικό σε πολιτικά κόμματα τα οποία παραδοσιακά θεωρούσαν ότι ανήκαν στην Αριστερά και κέντρο-Αριστερά. Γι' αυτό κι είχαμε άτακτες κινήσεις είτε προς τα δεξιά (Γαλλικό Κ.Κ., Ισπανικό Σοσιαλιστικό, Βρετανικό Εργατικό Κόμμα, Ιταλικό Κ.Κ., ΠΑΣΟΚ), είτε προς το λαϊκισμό - εθνικισμό (η πρώην Ένωση Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας και ορισμένα Ανατολικό-Ευρωπαϊκά κόμματα). Καταλήξαμε τότε, θέμα που ανέπτυξα και σε μετέπειτα άρθρα, ότι η Δεξιά σε τελική ανάλυση θέλει τη συντήρηση και διαίωξη των ταξικών και εκμεταλλευτικών σχέσεων. Αντίθετα, η Αριστερά θέλει την υπέρβαση - ανατροπή των υφιστάμενων σχέσεων και μια κοινωνία βασισμένη στην *ισότητα*, (ριζοσπαστική) *δημοκρατία* και *κοινωνική δικαιοσύνη*. Όπως σωστά διαπιστώνει και Ιταλός Αριστερός διανοητής Νομπέρτο Μπόμπιο, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ Δεξιάς και Αριστεράς σήμερα, όπως και πάντα, είναι στην έννοια της Ισότητας. Ο Μπόμπιο στο βιβλίο του *Αριστερά και Δεξιά* (1996: 86) πιστεύει είναι αρκετό να εξετάσει «το κοινωνικό ζήτημα σε διεθνή κλίμακα για ν' αντιληφθεί κανείς ότι η Αριστερά κάθε άλλο παρά έχει φτάσει στο τέλος της πορείας της αλλά ότι η πορεία της τώρα έχει αρχίσει».

Η πρότασή μου τότε ήταν ότι πρέπει προχωρήσουμε στον περαιτέρω εκδημοκρατισμό, *Αριστερό εκσυγχρονισμό, πέραν των αδιεξόδων σοσιαλδημοκρατικών και δογματικών προσεγγίσεων*. Για να ανταποκριθούμε στα καλέσματα των καιρών πρέπει να υπερβούμε και την αδράνεια της Αριστεράς του «καλά έχουν τα πράγματα, το μόνο που χρειάζεται είναι να βελτιώσουμε λίγο το προφίλ μας (image)». Οι αρχές και οι στόχοι μας παραμένουν αληθινοί. Θα συνεχίσουν να είναι ζωντανοί μόνο αν συνεχώς επαναπροσδιορίζονται και προσαρμόζονται με βάση την ανάγκη. Χρειάζεται πρώτα όμως να ερμηνεύσουμε αυτές τις αλλαγές στην κοινωνία.

Ιδεολογικές (Κατα)χρήσεις του Όρου «Εκσυγχρονισμός»- Παγκοσμιοποίηση, Εξευρωπαϊσμός και Άλλα Ζώα

Η ουσία της οποίας «αλλαγής» ή και «ανάπτυξης» που συντελείται δεν πρέπει να συγχέεται με την ιδέα της «προόδου», δηλαδή την κατ' ανάγκη εξέλιξη προς τα εμπρός ή τη μετάβαση από την ατελέστερη μορφή σε κάποια τελειότερη, τουλάχιστον για την μάζα του πληθυσμού. Εδώ θα δανειστούμε τον ορισμό του Δ. Γ. Τσαούση ότι «κοινωνιολογικά ο όρος πρόοδος εκφράζει την ιδέα ή την πεποίθηση ότι η ανθρωπότητα ακολουθεί ανοδική πορεία προς την κατεύθυνση της ικανοποίησης των ηθικών απαιτήσεων του ανθρώπου». Θα προσθέτουμε και τις υλικές, κοινωνικές, γνωσιολογικές και πολιτικές απαιτήσεις του ανθρώπου, τις οποίες θεωρούμε σαν βασικούς άξονες της κοινωνικής προόδου. Σε κάθε περίπτωση υπάρχει διάχυτη αυτή η πεποί-

θηση της βελτίωσης της ανθρώπινης ζωής και της «προόδου». Κι όμως αυτή η ιδέα της αναπόφευκτης και βαθμιαίας γραμμικής «προόδου» από το «κατώτερο» στο «ανώτερο» είναι και απλοϊκή και αντι-διαλεκτική. Η πρόοδος είναι προϊόν σύγκρουσης και κοινωνικών αγώνων επομένως δεν είναι ποτέ ούτε δεδομένη ούτε αναπόφευκτη. Ο «εκσυγχρονισμός», όπως προτείνεται από τους διάφορους θιασώτες του, παρουσιάζεται και ως «πρόοδος» σε αντιδιαστολή με την «παράδοση» και την «συντήρηση». Παρόλο που δεν θα θέλαμε να ισοπεδώσουμε τις ιδιαιτερότητες της κάθε κατάστασης και τις διάφορες πολιτικές παραδόσεις, παρατηρούνται κάποιες κοινές προσεγγίσεις με τις δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες. Ο Μπλέρ κι ο Σρέντερ μιλούν για «πρόοδο» κι «εκσυγχρονισμό» (progress and modernisation). Ο Σημίτης τονίζει το τρίπτυχο «εξευρωπαϊσμός, εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη», όταν αναγγέλλει περικοπές στο κράτος προνοίας. Ανάλογα γίνονται και στην Κύπρο όταν η Δεξιά επιτίθεται κατά της ΑΤΑ. Οι «εκσυγχρονιστές» κατηγορούν τους αντιπάλους τους για «αναχρονισμό», «συντηρητισμό», «προσκολληση στο τετριμμένο και παραδοσιακό». Τελικά γι' αυτούς «εκσυγχρονισμός» δεν είναι τίποτε άλλο παρά πιο τελειοποιημένη εκμεταλλευτική σχέση, μεγαλύτερη κερδοσκοπία, καλύτερη προσαρμογή στο διεθνές σύστημα εκμετάλλευσης.

Η άλλη ταλαιπωρημένη έννοια που χρησιμοποιείται παράλληλα, αν όχι και ταυτόσημα, είναι αυτή της «ανάπτυξης». Απλοϊκά χρησιμοποιείται ως στιδήςποτε διατείνεται ότι θα αυξήσει το εθνικό εισόδημα της χώρας και η λέξη κλειδί σήμερα είναι «ανταγωνιστικότητα». Όχι πως η Αριστερά υποστηρίζει τα όποια μονοπώλια. Κάθε άλλο. Απλά στην πράξη οι εργοδότες και οι συντηρητικές κυβερνήσεις επικαλούνται τον όρο όταν θέλουν να μειώσουν ή να παγοποιήσουν τους μισθούς.

Η «θεωρία του εκσυγχρονισμού» στην κοινωνιολογία και στα οικονομικά παρουσιάζεται σαν να έχει «ανακαλύψει» τους παράγοντες ανάπτυξης μιας κοινωνίας. Ενώ θα ήταν ορθό να πούμε ότι οι παράγοντες αυτοί, όπως για παράδειγμα η τεχνολογική ανάπτυξη ή οι επενδύσεις σε κεφάλαια και η ζήτηση, δεν είναι κατ' ανάγκη αναγκαία για την οικονομική ανάπτυξη. Υπάρχουν παραδείγματα όπου αυτά τα στοιχεία δεν είναι παρόντα κι όμως παρατηρείται σ' αυτά ραγδαία ανάπτυξη. Αυτή η «θεωρία» που τείνεται ότι «ανακάλυψε» τους «νόμους» της

οικονομικής ανάπτυξης, έχει και τον χαρακτηριστικό υποβολής στο θεωρητικό επίπεδο και επιβολής στο πρακτικό (μιας και η Διεθνής Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αλλά και οι δυτικές κυβερνήσεις θέτουν σαν όρο για δανειοδοσία την εφαρμογή λεγόμενων «εκσυγχρονιστικών» μέτρων) στις «μη ανεπτυγμένες» χώρες.

Επομένως δεν είναι «αθώες» οικονομικές θεωρίες αλλά και μέρος του νομιμοποιητικού συστήματος επιβολής από τους ισχυρούς που θέλουν τα ισχυρά κέντρα αποφάσεων στις Η.Π.Α., και στις χώρες της δυτικής Ευρώπης και G8 να λειτουργούν σε βάρος των πιο αδυνάτων λαών και με την «συναίνεση» των κρατών τους που είναι εύλωτα στις πιέσεις των ισχυρών.

Η θεωρία αυτή είναι υπερ-απλούστευση μιας πολυσύνθετης διαδικασίας ανάπτυξης που στερείται, πρώτον, ιστορικής προσέγγισης και, δεύτερον, δομικής ανάλυσης. Τρίτον, και ίσως σημαντικότερο για την Αριστερά, στερείται πλήρως ανάλυσης όσον αφορά την παραγωγή κοινωνικής ανισότητας, ταξικών και σχέσεων εξουσίας (βλέπε Webster 1993). Η «θεωρία του εκσυγχρονισμού» είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια της «βιομηχανικής κοινωνίας» (industrial society), η οποία δέχεται ουσιαστικά την ιδέα ότι η εκβιομηχανοποίηση λειτουργεί ως απελευθερωτική και προοδευτική τάση στην κοινωνία. Η προσέγγιση διαφόρων θεωριών που έχουν σαν κέντρο την ιδέα της «βιομηχανικής κοινωνίας» (industrial society), σε αντιδιαστολή με την έννοια της «καπιταλιστικής κοινωνίας», έχουν συγκεκριμένη άποψη για τις σχέσεις των ανεπτυγμένων βιομηχανοποιημένων χωρών με τον υπόλοιπο κόσμο (Giddens 1989). Υπάρχουν πάμπολλες έγκυρες κριτικές στη «θεωρία του εκσυγχρονισμού» από το 1960 και μετά, από Νεο-Μαρξιστές και άλλους (βλέπε Ayres 1995). Οι συζητήσεις αυτές των θεωριών της ανάπτυξης και της υπανάπτυξης θα πρέπει να μας απασχολήσουν σ' ένα εξειδικευμένο χωριστό άρθρο. Εδώ αναφέρεται απλά και μόνο για να δείξω ότι ενώ σε θεωρητικό - επιστημονικό επίπεδο η «θεωρία του εκσυγχρονισμού» είναι ξεπερασμένη, στην πολιτική έχει πολλούς θιασώτες που χρησιμοποιούν τον όρο σαν ακαταμάχητο ιδεολογικό όπλο.

Η προσέγγιση του όρου «ανάπτυξη» δεν μπορεί να είναι στενή και απλά ποσοτική αύξηση του εθνικού εισοδήματος, αλλά να έχει μια ολόπλευρη προσέγγιση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.

Τέτοια προσέγγιση προτείνεται από αναλυτές όπως ο Dudley Seers (1972: 21) ο οποίος θεωρεί ως «ανάπτυξη» τη δημιουργία εκείνων των συνθηκών για ανάπτυξη / πραγμάτωση της ανθρώπινης προσωπικότητας και σίγουρα περιλαμβάνει μείωση της φτώχειάς, της ανεργίας και της ανισότητας.

Αυτή είναι ακριβώς και η προσέγγιση που τονίζουμε σαν Αριστερά στην πραγματική εκτίμηση του βιοτικού επιπέδου κι όχι στην απλή αναφορά σε διάφορους δείκτες όπως το λεγόμενο «ρυθμό ανάπτυξης» ή με το «κατά κεφαλήν εισόδημα», τα οποία αποτελούν κάποιους επιμέρους συγκριτικούς δείκτες.

Η πρόσφατη στροφή της σοσιαλδημοκρατίας προς τα δεξιά από τις ηγεσίες των κομμάτων, όπως τον Μπλέρ στη Βρετανία, τον Σημίτη στην Ελλάδα, τον Σρέντερ της Γερμανίας και τον Ντ' Αλέμα στην Ιταλία, χωρίς βέβαια να ισοπεδώνουμε τις διάφορες παραδόσεις στην κάθε χώρα, αποτελεί μόνιμη και μη ανατρέψιμη πορεία για τα κόμματα αυτά. Ο όρος «εκσυγχρονισμός» είναι το κύριο ιδεολογικό και πολιτικό επιστέγασμα των ηγεσιών αυτών στη μετάβαση από την παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία της μεταπολεμικής Ευρώπης (και την μετα-Ρούσβελτ εποχή για τις Η.Π.Α.), αγγλίστι το λεγόμενο post-war settlement, στην Νέα Σοσιαλδημοκρατία, η οποία και αποτελεί τον *ιδεολογικό διάδοχο της Νέας Δεξιάς* (π.χ. Θατσερισμός, Ρηγκανισμός στην πολιτική και Μονεταρισμός στην οικονομία, Χάικε στην οικονομική φιλοσοφία).

Στην Ελλάδα ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον από το Σημιτικό ΠΑΣΟΚ ενάντια στο «λαϊκιστικό» Παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ και στην Δεξιά προβάλλοντας μάλιστα, αρχικά τουλάχιστον, τον όρο «σοσιαλιστικός εκσυγχρονισμός» στην «προώθηση των συμφερόντων των εργαζομένων, των πολιτών, του λαού για καλύτερες συνθήκες» (Σημίτης 1992: 22). Βέβαια στο Μανιφέστο του Σημίτη διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι την πορεία εκσυγχρονισμού την αντιλαμβάνεται σαν συνυφασμένη με την πορεία ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Δηλαδή ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας πρέπει να «αγκυροβοληθεί» ή «πολιτικά να διασυνδεθεί» στις διαδικασίες εναρμόνισης με την Ε.Ε. Στην πράξη ο Σημίτης εφάρμοσε ακριβώς την ίδια πολιτική που επιβλήθηκε από την ΕΕ με τις περικοπές, απορρυθμίσεις κτλ., ένα πρόγραμμα κάθε

άλλο παρά σοσιαλιστικό (όπως ούτε σοσιαλιστής ήταν κι ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ που είχε το δικό του λαϊκιστικό προφίλ και κυβέρνησε με βάση τις πελατειακές σχέσεις). Στην Κύπρο παρόμοιες θέσεις προβάλλουν διάφοροι εκσυγχρονιστές ευρωπαϊστές, όπου ο εκσυγχρονισμός ταυτίζεται με τις διαδικασίες εναρμόνισης (βλ. ΟΠΕΚ 1997, Ηλιάδης 1997: 13-30, Λάγκου 1998: 7-8, Κρανιδιώτης 1998: 11-16).

Άλλοι μελετητές μιλούν για «ένα όραμα εκσυγχρονισμού» το οποίο «γεννά και απαιτεί η Ευρωπαϊκή ενοποίηση» (Ιωακείμης 1992: 19). Μάλιστα ο εξευρωπαϊσμός προβάλλεται σαν «η πιο αριστερή πρόταση» (Παπαγιαννάκης, *Οικονομικός Ταχυδρόμος* 2/12/90). Εδώ βέβαια οφείλουμε να πούμε ότι έχει σίγουρα και θετικές ή προοδευτικές πτυχές αυτή η διαδικασία αυτή π.χ. καταπολέμηση του ρουσφετιού, η μη αναγραφή του θρησκευματος στην ταυτότητα, ο διαχωρισμός κράτους - εκκλησίας, η προστασία των μειο-

νοτικών δικαιωμάτων, οι θεσμικές και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις κ.τ.λ., στις οποίες συναινούν και δυνάμεις που υπό άλλες περιστάσεις ίσως να ήταν εχθρικές. Κι όμως αυτές οι μεταρρυθμίσεις πηγάζουν από την αναποτελεσματικότητα του κράτους και των διεθνών συμβάσεων που έπρεπε να είχαν εφαρμοστεί κι όχι από ντιρεκτίβες της Ε.Ε. Επιπλέον, οι όποιες προοδευτικές - δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις μέσα στην Ε.Ε., όπως είναι σήμερα, θα έχουν να αντιπαραβληθούν με το όλο αντιδημοκρατικό, γραφειοκρατικό και οικονομικά μονοπωλιακό θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. (βλέπε σειρά άρθρων για την Ευρωπαϊκή Ένωση, *Χαραυγή* 17.7.95 - 4.9.5).

Υπάρχει εδώ ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο στη όλη «φιλολογία» περί εκσυγχρονισμού και πώς λειτουργεί ιδεολογικά. Προβάλλεται πολλές φορές σαν να είναι υπεράνω ιδεολογικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών πραγματικοτήτων. Ο Ιωακείμης (1992: 106) μιλά για «αποϊδεολογικοποίηση του περιεχομένου του όρου» από τις όποιες «αγκυλώσεις» και προτείνει ως «πρότυπο εκσυγχρονισμού» αυτό που διαμορφώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Χαρακτηριστικά αναφέρει τα εξής:

«...το απελευθερωμένο από ιδεολογικές φορτίσεις εκσυγχρονιστικό αίτημα έχει δίκαιη και υπερκομματική διάσταση».

Προτείνει «ένα συναινετικό πλαίσιο που ξεπερνά και εν μέρει ακυρώνει τις παραδοσιακές κατηγορίες προοδευτικού/ συντηρητικού, δεξιού/ αριστερού». Οι απόψεις αυτές προσομοιάζουν με το ιδεολόγημα περί του «τέλους της Ιστορίας» του Αμερικάνου Φράνσις Φουκιάμα, με την θριαμβολογία του για επικράτηση της «δυτικής δημοκρατίας» για πάντα, χωρίς πολέμους κι ουσιαστικές αντινομίες (Fukuyama 1992). Είναι φανερό επίσης πιστεύουμε η προσπάθεια να διαλύσουν τις όποιες κοινωνικές αντιστάσεις υπάρχουν κυρίως από την Αριστερά. Σάμπως και υπάρχει σχέση που δεν διαπερνάται ή επηρεάζεται από ταξικά συμφέροντα και ιδεολογικά φαινόμενα.

Υπενθυμίζουμε εδώ ότι τυχόν «αποδολογικοποίηση» και κατάργηση διαχωριστικών γραμμών Αριστεράς - Δεξιάς, χωρίς την υιοθέτηση και εφαρμογή της ατζέντας της Αριστεράς, σημαίνει απορρόφηση της Αριστεράς γιατί είναι η Αριστερά η οποία θέλει την ανατροπή - υπέρβαση του υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος.

Κι όμως η Αριστερά οφείλει να απομυθοποιήσει τα φαινόμενα και να συγκεκριμενο-

ποιήσει τις αντιστάσεις της. Να αποκαλύψει τι κρύβεται πίσω από τους όρους «απορρύθμιση», «φιλελευροποίηση» (π.χ. των επίτοκίων ή των εργασιακών σχέσεων). Πίσω από την τεχνοκρατική και τεχνική γλώσσα υπάρχει συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα που χρειάζεται την σωστή αντιμετώπιση.

Αριστερή Κριτική στον Εκσυγχρονισμό: Διεθνοποίηση και Αναδομήσεις

Η κατάχρηση του όρου για ιδεολογικές και πολιτικές - οικονομικές σκοπιμότητες δεν πρέπει να δημιουργεί την εντύπωση ότι τίποτε δεν αλλάζει στην βάση του συστήματος. Κάθε άλλο. Οι αλλαγές είναι τρομακτικές από κάθε άποψη. Απλά δεν είναι τόσο καινούρια και «θετικά» φαινόμενα όσο μας αν μας τα παρουσιάζουν πολλές φορές.

Αναφέραμε πιο πάνω ότι η ειδοποιός διαφορά μεταξύ Αριστεράς - Δεξιάς έγκειται στην προσέγγιση τους στο ζήτημα της ισότητας, επομένως ο προοδευτισμός για την Αριστερά είναι άμεσα συνυφασμένος με συγκεκριμένη κατεύθυνση, προς τις συνθήκες εκείνες που θα καταπολεμήσουν την κοινωνική ανισότητα. Γι' αυτό και η έννοια του εκσυγχρονισμού προσεγγίζεται εντελώς διαφορετικά από Δεξιά κι Αριστερά. Βέβαια οποιεσδήποτε αλλαγές στις κοινωνικές δομές ή κρατικές δομές κ.τ.λ. επιδρούν στις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις. Μπορεί να έχουν ακόμα και ριζοσπαστικά αποτελέσματα ανοίγοντας νέες προοπτικές πάλης για την Αριστερά των εργαζομένων και των καταπιεζόμενων. Για τον λόγο αυτό οι Μαρξ και Έγκελς, στο *Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, βλέπουν με κριτικό μάτι μεν την κάθοδο και διεθνή επικράτηση του καπιταλισμού, με την φτώχεια και την πόλωση που δημιούργησαν, όμως διαβλέπουν ταυτοχρόνως και τις νέες αισιόδοξες προοπτικές για την εργατική τάξη που διανοίγονται με το νέο σύστημα. Μ' αυτή την έννοια ο καπιταλισμός αποτελεί «πρόοδο» σε σύγκριση με την φεουδαρχία, κι οι αστικό - δημοκρατικές επαναστάσεις χαιρετίζονται σαν προοδευτικές, αφού τσακίζουν το παλιό σύστημα. Το αστικό δημοκρατικό σύστημα στη Γαλλία ή τη Ρωσία π.χ. δίνει νέες δυνατότητες οργάνωσης και πάλης καταργώντας την δουλοκτησία (κι όμως παράγει την μισθωτή δουλοκτησία).

Επομένως εδώ ο καπιταλιστικός εκσυγχρονισμός είναι και «προοδευτικός». Σήμερα όμως έχουμε περάσει σε νέο στάδιο και κάθε περίπτωση πρέπει να ερμηνεύεται μέσα στα δικά της ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά και γεωγραφικά της πλαίσια.

Για την Marshall Bergman (1982: 16) ο όρος «εκσυγχρονισμός» αναφέρεται σε μια σειρά από οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές που συνδέονται με την ανάπτυξη του καπιταλισμού. Επισημαίνει ότι το να είσαι «σύγχρονος» (modern) είναι συμμετέχεις σ' ένα κόσμο όπου, όπως είπε κι Μαρξ, «καθετί το κλειστό και στεκούμενο εξατμίζεται...». Αυτά τα λέμε για να τονίσουμε ότι οφείλουμε σαν Αριστερά να αναγνωρίζουμε τις έντονες και συνεχείς αναδομήσεις του καπιταλιστικού συστήματος.

Αν ανατρέξουμε στον ίδιο τον Μαρξ και τον Έγκελς, ιδίως στο *Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, θα δούμε την ανάλυση του για την δυναμική του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος να μεταλλάσσει, να αναδομείται και να οξύνει τις ενδογενείς του αντιθέσεις. Δεν είναι τυχαίο που αργότερα ο Λένιν, καθώς επίσης κι ο Μπουχάριν ανέπτυξαν την θεωρία του ιμπεριαλισμού σαν μια νέα βαθμίδα ανάπτυξης του καπιταλισμού. Χαρακτηριστικό του «σύγχρονου» καπιταλισμού είναι η τάση προς διεθνοποίηση του κεφαλαίου και αγορών, πράγμα που διέκριναν τόσο οι Μαρξιστές (Λένιν, Μπουχάριν, Λούξεμπουργκ, Αυστρομαρξιστές), τόσο και μη Μαρξιστές (Χόμπσον, Σούμπετερ κ.ά.). Όπως διαπιστώνει και ο Λένιν «Δεν χωράει αμφιβολία ότι η ανάπτυξη γίνεται με την κατεύθυνση προς ένα παγκόσμιο τρασπ που καταβροχθίζει όλες χωρίς εξαίρεση τις επιχειρήσεις κι όλα χωρίς εξαίρεση τα κράτη». «Πρόλογος στην Μπροσούρα του Ν. Μπουχάριν». Η παγκόσμια Οικονομία και ο Ιμπεριαλισμός, *Για τον Ιμπεριαλισμό και τους Ιμπεριαλιστές*, 1975, σελ. 36).

Ιστορικά, για αυτές τις πρώην αποικίες ο «εκσυγχρονισμός» δεν ήταν κατ' ανάγκη ενδογενής ή μαζικό φαινόμενο κοινωνικής αλλαγής αλλά πολλές φορές επιβάλλεται εκ των έξω και από τα πάνω. Έτσι διαφορετικός είναι ο εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα για παράδειγμα από το μοντέλο ανταρτικού εκσυγχρονισμού του *Κεμαλισμού* στην Τουρκία ή του *Νασσερισμού* στην Αίγυπτο. Στην Κύπρο πρώτα με την Βρετανική είχαμε τον αποικιοκρατικό εκσυγχρονισμό με τις νομικές, διοικητικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που δημιούργησαν αρχικά τε-

ράστια φτώχεια στην Κύπρο (Λέφκης 1984). Μετα-αποικιοκρατικό εκσυγχρονισμό που είχε έντονο το κρατικό στοιχείο (Παναγιωτόπουλος 1995).

Ένα ερώτημα είναι, σε ποιά φάση βρίσκεται αυτή η τάση προς «ενοποίηση», προς του κεφαλαίου; Υπάρχει το στοιχείο της υπερβολής σήμερα στην φιλολογία περί παγκοσμιοποίησης (Hirst and Thompson 1996).

Ο Αμερικανός Μαρξιστής Fredric Jameson, επισημαίνει την κάθοδο και επιβολή της παγκόσμιας «λογικής», της αγοράς την υποβόσκουσα «λογική» του «ύστερου καπιταλισμού» (late capitalism). Στο λεγόμενο «μεταμοντέρνο» καιρό επιβάλλεται η (μετ)αλλαγή των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ του πολιτικού και του οικονομικού και του πολιτιστικού, επιστήμης και τέχνης, γεγονότα και μύθους, δεξιάς κι αριστεράς

κ.τ.λ. Σήμερα η αντίσταση στην «παγκοσμιοποίηση» προβάλλει σαν μια από τις σημαντικές προκλήσεις για την Αριστερά (Jameson 2000). Ιδίως για τις χώρες του λεγόμενου «τρίτου κόσμου» η «παγκοσμιοποίηση» είναι άρρηκτα δεμένη σήμερα με τα διάφορα «εκσυγχρονιστικά» προγράμματα που επιβάλλονται από την World Bank, IMF και τις Δυτικές κυβερνήσεις σ' αντάλλαγμα για οικονομική βοήθεια. Η αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση θα μας απασχολήσει σε μελλοντικό άρθρο.

Κατ' αρχήν Συμπεράσματα

Τα βασικά συμπεράσματα για τη χρήση του όρου «εκσυγχρονισμός» είναι τα εξής:

Πρώτον, η Σοσιαλδημοκρατική πρόταση για τον «εκσυγχρονισμό» δεν είναι παρά δεξιός/συντηρητικός εκσυγχρονισμός με άλλα μέσα. Μπορεί να προτείνονται και θεσμικές αλλαγές οι οποίες είναι χρήσιμες, όμως όσο η φιλοσοφία τόσο και το πλαίσιο μέσα στο οποίο συντελούνται είναι αντιλαϊκά. Στην βάση της πρότασης τους αποτελούν ουσιαστική συνέχιση του έργου της «Νέας Δεξιάς».

Δεύτερον, φαινόμενα όπως η «παγκοσμιοποίηση», «εξευρωπαϊσμός», εναρμόνιση κι άλλα υποκατάστατα του όρου «εκσυγχρονισμός» τα οποία τόσο οι σοσιαλδημοκράτες όσο και οι συντηρητικοί επικαλούνται σαν «αναγκαία» για την ανάπτυξη κι «αναπόφευκτα» για τον σύγχρονο κόσμο δεν είναι παρά ιδεολογικά κατασκευάσματα για να πετύχουν τις μεταρρυθμίσεις που εξυπηρετούν τα συγκεκριμένα ταξικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.

Επομένως, οι πολιτικές/οικονομικές επιλογές, οι οποίες προτείνονται εν ονόματι της παγκοσμιοποίησης ή του εκσυγχρονισμού είναι ανατρέφιμες, υπάρχει χώρος για αντίσταση και είναι διαπραγματεύσιμες. Αυτό χρειάζεται είναι να συγκεκριμενοποιηθεί η Αριστερή πρόταση για εκσυγχρονισμό με ολοκληρωμένο πρόγραμμα με το οποίο να εκφράσει το όραμα για μια καλύτερη κοινωνία. Η ανάγκη για σε βάθος μελέτη των θεσμικών, συνταγματικών και διοικητικών δομών με σκοπό την ριζοσπαστική μεταρρύθμιση για να γίνουν πιο δημοκρατικές και να ανταποκριθούν καλύτερα στις ανάγκες της σύγχρονης ζωής προβάλλει πιο δυνατή παρά ποτέ.

Βιβλιογραφία

- Ayres, R. (1995) «Introduction: A Review of Development Studies», Ayres, R. (ed.) (1995) *Development Studies, An Introduction Through Selected Readings*, Greenwich University Press, London.
- Berman, M. (1982) *All That Is Solid Melts Into Air, The Experience of Modernity*, Verso, London.
- Bobbio, N. (1996) *Left and Right*, Cambridge.
- Fukuyama, F. (1992) *The End of History and the Last Man*, Penguin, London.
- Giddens, A. (1989) *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*, 3η έκδοση, Αθήνα.
- Λένιν, Β. Ι. (1975) *Για τον Ιμπεριαλισμό και τους Ιμπεριαλιστές*.
- Μαοξ, Κ. και Έγκελς, Φ. (1948) *Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, Διαλεκτά Έργα, Τόμ. 1ος, σελ 24.
- Ηλιάδης, Μ. (1997) «Εκσυγχρονισμός και Ευρωπαϊκή Διάσταση», *Για Μια Σύγχρονη Κοινωνία*, Λευκωσία, σελ. 13-30.
- Hirst, P. and Thompson, G. (1996) *Globalisation in Question*, Polity Press, London.
- Ιωακείμης, Π. Κ. (1992) *Η Ευρώπη σε Αναζήτηση Νέας Στρατηγικής*, Θεμέλιο.
- Jameson, F. (2000), *Globalisation and Political Strategy*, *New Left Review*, July-August 2000).
- Κρανιδιώτης, Γ. (1998) «Το Περιεχόμενο του Εκσυγχρονισμού», ΟΠΕΚ Κύπρου (Εκδ.) *16+1 Θέσεις για τον Εκσυγχρονισμό*, σελ. 11-16, Λευκωσία.
- Λάρκου, Λ. (1998) «Η Ταυτότητα του ΟΠΕΚ Κύπρου», ΟΠΕΚ Κύπρου (Εκδ.) *16+1 Θέσεις για τον Εκσυγχρονισμό*, σελ. 7-8, Λευκωσία.
- Λέφκινς, Γ. (1984) *Ρίξες*, Λεμεσός.
- ΟΠΕΚ (1997) «Διακήρυξη Αρχών», ΟΠΕΚ Κύπρου (Εκδ.) (1998) *16+1 Θέσεις για τον Εκσυγχρονισμό*, σελ. 83-84, Λευκωσία.
- Panayiotopoulos, P. (1995) «Cyprus: The Developmental State in Crisis», *Capital and Class*, No 57, Autumn 1995, pp. 13-53.
- Seers, D. (1972) «What are we Trying to Measure?», Ayres, R. (1995) *Development Studies, An Introduction Through Selected Readings*, Greenwich University Press, London.
- Σημίτης, Κ. (1992) *Εθνικιστικός Λαϊκισμός Η Εθνική Στρατηγική*, Αθήνα.
- Τσαούση, Δ. Γ. (1980) *Η Κοινωνία των Ανθρώπων*, Αθήνα.
- Webster, A. (1993), «Modernisation Theory», *Introduction to the Sociology of Development*, Macmillan, London.

Η μυθολογία της μεταβιομηχανικής εποχής

Γράφει ο Θομάς Αντωνίου

«... και κατέβη πυρ από του θεού εκ του ουρανού και κατέφαγεν αυτούς· και ο διάβολος ο πλανών αυτούς ερρίφθη εις την λίμνην του πυρός και του θείου, όπου [είναι] το θηρίον και ο ψευδοπροφήτης, και θέλουσι βασανίζεσθαι ημέραν και νύκτα εις τους αιώνας των αιώνων».¹

Εξατολογία για το τέλος της ιστορίας (διάβολος), καταστροφολογίες για το πέρας των τεχνών (ο πλανών αυτούς), παραισθήσεις για τον θάνατο της κοινωνικής τάξης και του Μαρξισμού (ψευδοπροφήτης), ιωβηλαία για την ανατροπή του κράτους πρόνοιας (το θηρίον), προαισθήσεις για το τέλος των ιδεολογιών και της εργατικής τάξης (θέλουσι βασανίζεσθαι ημέραν και νύκτα εις τους αιώνας των αιώνων). Προλεγόμενα που διαλαλούν οι νέοι προφήτες και ιερωμένοι της αναπαλαιωμένης θρησκείας του καπιταλιστικού συστήματος. Αλλά η νέα αίρεση θέλει να ονομάζεται «Μεταμοντερνισμός».

Η νέα αυτή ιδεολογία κηρύττει το τέλος των ιδεολογιών και αρνείται την ύπαρξη αντικειμενικής αλήθειας, θέτοντας σε αμφισβήτηση ολόκληρο το «επιστημονικό πρόγραμμα». Θεωρεί, για παράδειγμα, την επιστήμη ως κοινωνικό παρασκεύασμα (socially constructed) και την κουλτούρα ως μια σειρά από λόγους (discursive in nature). Η θεωρία της σχετικοποίησης της επιστήμης όμως - που άλλοι βλέπουν με παράπονο και απογοήτευση και άλλοι χρησιμοποιούν για να αμφισβητήσουν οτιδήποτε δεν τους βολεύει - δεν είναι κάτι το νέο, και εν πάση περιπτώσει δεν

αποτελεί μονοπώλιο των μεταμοντέρνων². Είναι γνωστό ότι η παραγωγή της επιστημονικής γνώσης - και η ίδια η «επιστήμη» - παράγεται μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια και πολλές φορές εξυπηρετεί συγκεκριμένα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά συμφέροντα. Οι κυρίαρχοι σφαιρικοί της επιστήμης σχετικοποιούνται μέσα στα ιστορικά και κοινωνικά πλαίσια στα οποία παράγονται.³

Πέραν όμως της σχετικοποίησης του επιστημονικού προγράμματος, το ζητούμενο είναι το πώς αυτή η διαπίστωση ερμηνεύεται είτε στη θεωρία είτε στην πράξη: Η μια η ερμηνεία είναι ότι δεν μας ξενίζει αυτή η διαπίστωση (αφού η επιστημονική παραγωγή γνώσης εντάσσεται στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνικής παραγωγής, τότε η γνώση θα είναι κοινωνικά προσδιορισμένη). Αυτό όμως σημαίνει ότι αφού η επιστημονική παραγωγή είναι κοινωνική, πρέπει να αποβλέπει στην απελευθέρωση των ανθρώπων από τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δεσμά και όχι να στρέφεται ενάντια στον άνθρωπο και να εξυπηρετεί τα ταξικά συμφέροντα μιας μόνο κοινωνικής τάξης. Η άλλη ερμηνεία - αυτή του μεταμοντερνισμού - είναι ότι, αφού δεν μπορεί να υπάρξει αντικειμενική αλήθεια, δεν μπορεί να υπάρξει ούτε ολική θεώρηση / ερμηνεία του υφιστάμενου κοινωνικοοικονομικού συστήματος,

άρα δεν μπορεί να υπάρξει ούτε η συνολική αμφισβήτηση και η επαναστατική υπέρβασή του.

Αλλά, αξίζει να αναφέρουμε ότι οι μεταμοντέρνοι μας φίλοι, ενώ από την μια αρνούνται την υπαρξη αντικειμενικής αλήθειας και απορρίπτουν το επιστημονικό πρόγραμμα, από την άλλη χρησιμοποιούν όλους τους υφιστάμενους μηχανισμούς παραγωγής και διάδοσης της αλήθειας / γνώσης στην τέχνη και την επιστήμη (κοινωνιολογία, ιστορία, αρχιτεκτονική κ.τ.λ.) για να παραγάγουν, να αποδείξουν και διαδώσουν τη δική τους - απόλυτη - «αλήθεια/ γνώση». Αυτή η «αλήθεια» που στηρίζεται πάνω σε γενικές διαπιστώσεις σχετικά με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη μετάθεση του κέντρου βάρους της οικονομίας από τη βιομηχανία στις υπηρεσίες, μας πληροφορεί ότι οι κοινωνίες μας έχουν εισέλθει στη μεταβιομηχανική εποχή και οι κουλτούρες μας στην μεταμοντέρνα εποχή.

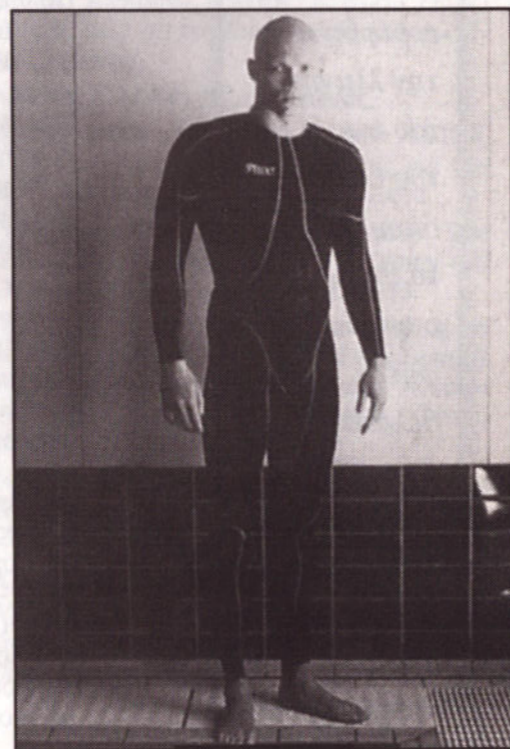
Και ενώ ο Ιωάννης καταγράφει κάποιες «αλήθειες» που στηρίζονται στις πληροφορίες που του δόθηκαν από κάποιο όνειρο στον θερινό του ύπνο, οι μεταμοντέρνοι μας προφήτες μας αφήνουν στο σκοτάδι όταν πρόκειται για τις πηγές των πεποιθήσεών τους. Ενδεικτικά, ο μεγάλος μεταμοντέρνος γκουρού Jean-Francois Lyotard θεωρεί αρκετό το να μας παραθέσει μια μακροσκελή λίστα από «τεχνολογικές εξελίξεις» του τελευταίου μισού αιώνα για να πεισθούμε ότι «το στάτους της γνώσης έχει μετατραπεί με την είσοδο των κοινωνιών στη μεταβιομηχανική εποχή και την εισδοχή των κουλτούρων στη μεταμοντέρνα εποχή...»⁴.

Η επιφοίτηση είχε γίνει αρχικά στον Daniel Bell στις αρχές της δεκαετίας του '70. Αυτός εισήγαγε τον όρο «μεταβιομηχανική κοινωνία» για να δώσει έμφαση σε αυτό που έβλεπε σαν την άνοδο και κυριαρχία του τομέα των υπηρεσιών και την υποχώρηση του βιομηχανικού τομέα. Έκτοτε οι φαντασιώσεις για την ελευθερωτική φύση της υψηλής τεχνολογίας και την «υποτιθέμενη κυριαρχία των υπηρεσιών»⁵ έχουν καταβάλει ένα πλατύ φάσμα εμπειρογνομόνων: πολιτικούς, επαγγελματίες, διανοούμενους, καλλιτέχνες και ιδιαίτερα ακαδημαϊκούς, σε ένα πλατύ ιδεολογικό φάσμα από νεοφιλελεύθερους απολογητές της νέας τάξης πραγμάτων μέχρι πρώην μαρξιστές, μεταμαρξιστές και σοσιαλδημοκράτες.

Ο γνωστός σε όλους μας ιεροκήρυκας - απολογητής του Αμερικανικού Ιμπεριαλισμού κ. Francis Fukuyama είναι διαφωτιστικός:

«... οι πιο αναπτυγμένες χώρες, έχουν από καιρό ξεπεράσει τη φάση της βιομηχανικής εξέλιξης. Σε αυτό που την ξεπέρασε έχουν δοθεί πολλά ονόματα: «ώριμη βιομηχανική κοινωνία», η «εποχή της μαζικής καταναλώσης», η «τεχνοτρονική εποχή», η «εποχή των πληροφοριών» ή «μεταβιομηχανική κοινωνία». Ενώ οι συγκεκριμένες διατυπώσεις διαφέρουν, όλες τονίζουν την τεράστια αύξηση του ρόλου των πληροφοριών, της τεχνικής γνώσης και των υπηρεσιών σε βάρος της βιομηχανίας»⁶.

Οι διαπιστώσεις αυτές δεν ήταν όμως καθόλου ελεύθερες από κάποια προκαθορισμένα πολιτικο - ιδεολογικά πλαίσια. Αυτά τα πλαίσια που ήθελαν τον εξοστρακισμό του Μαρξισμού από το πεδίο της πολιτικής και της θεωρίας βρήκαν εύφορο πεδίο σε αυτή τη νέα «αλήθεια». Ο Alain Touraine, για παράδειγμα, σπατάλησε δεκάδες σελίδες πολύτιμου χαρτιού για να μας πει ότι μαζί με τη μετατόπιση του κέντρου βάρους στην οικονομία επήλθε ανάλογη μετακίνηση στο πεδίο των κοινωνικών συγκρούσεων. Υποστηρίζει (δίχως να το στηρίζει) ότι η «παραδοσιακή» σύγκρουση ανάμεσα «στο κεφάλαιο και την εργασία» έχει παραμεριστεί. Τώρα κυρίαρχη θέση έχουν οι συγκρούσεις ανάμεσα στις «οικονομικές και πολιτικές δομές λήψης αποφάσεων» από τη μια, και αυτούς που καθιλώνονται στην «εξαρτημένη συμμετοχή» (dependent participation) από την άλλη⁷. Στα ίδια μήκη κύματος κινείται και κάποιος άλλος αριστερίζων γάλλος διανοούμενος ο Andre Gorz. Σε

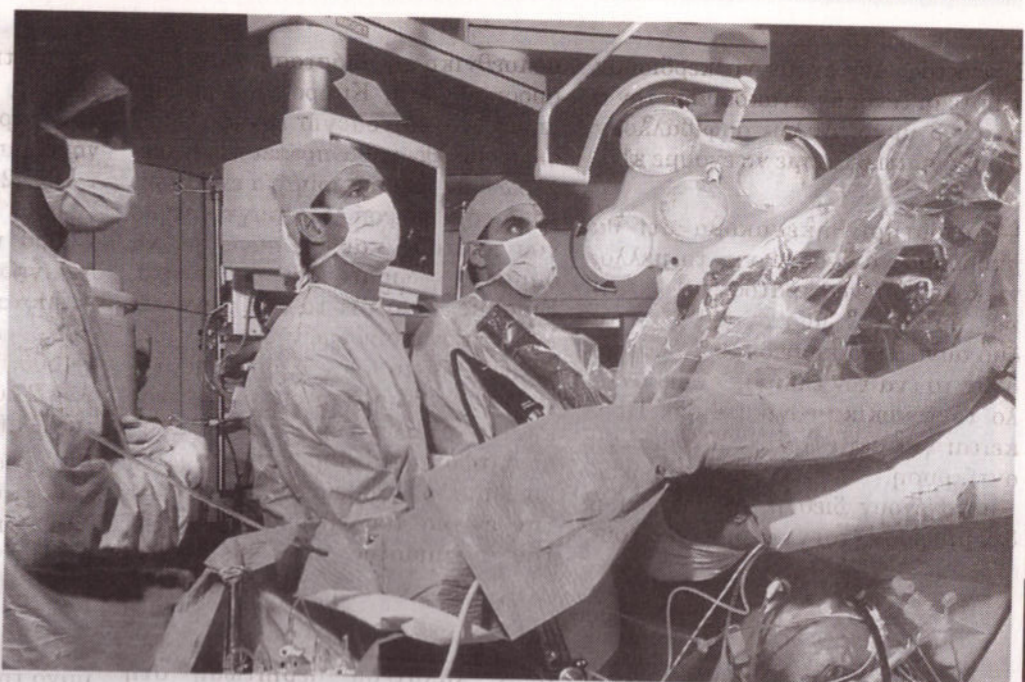

μία έκθεση του με την οποία αποβάλλει μια για πάντα την εργατική τάξη (και μαζί της τον μαρξισμό) από τα δικαιώματα της στην πολιτική και την ιστορία, εισαγάγει από την πίσω πόρτα ένα συγχισμένο παρδαλό και αδύναμο να δράσει «αταξικό μεταβιομηχανικό προλετάριο» (Non-class post-industrial proletarian)⁸.

Πιθανότατα, «εμπνευσμένος» από τους πιο πάνω ο Λούης Ηγουμενίδης μας ξεκαθάρισε το πραγματικό περιεχόμενο όλων αυτών: «Η παγκοσμιοποίηση της αγοράς και οι μεταβιομηχανικές παραγωγικές σχέσεις κρατούν εκτός του ζωντανού πολιτικού γίγνεσθαι τη λογική της παραδοσιακής αριστεράς»⁹. Και αφού κανένας δεν άκουσε, επανήλθε για να μας παραθέσει με ευλάβεια την ευαγγελική του διαπίστωση που αφορά την αμφισβήτηση «της εκμετάλλευσης της εργασίας σε περίοδο μεταβιομηχανικών παραγωγικών σχέσεων» και της «ταξικής αντιπαλότητας». Αναρωτιέται λοιπόν με περισσή αντιδιαλεκτική διάθεση που αγγίζει τα όρια της a priori άρνησης του Μαρξισμού:

«Μπορούμε δηλαδή σήμερα με την παγκοσμιοποίηση της αγοράς και της οικονομίας να προσδιορίσουμε τον εχθρό της εργατικής τάξης (αλήθεια ποιας [εργατικής τάξης];) στα πρόσωπα των αστών βιομηχάνων ή των μικροαστών που με βίαια μέσα ιδιοποιούνται την αξία της εργασίας;»¹⁰

Αλλά ας επιστρέψουμε στην πραγματικότητα. Η πονηριά της πιο πάνω θεώρησης συνίσταται στον εξής εσωτερικό μηχανισμό: αφού δώσουν ένα στενό ορισμό στη βιομηχανική εποχή (για παράδειγμα ως την εποχή της βαριάς βιομηχανίας), αφού μετά δώσουν ένα γενικό και αόριστο ορισμό στις υπηρεσίες (που θα καλύπτει ότι δεν καλύπτει ο πρώτος ορισμός), αφού δημιουργήσουν τον μύθο της οργανικής αντίφασης / αντίθεσης μεταξύ βιομηχανικής παραγωγής και υπηρεσιών - όπως θα βολέψει τα προκαθορισμένα συμπεράσματά τους - , αφού υποθέσουν ότι ο Μαρξισμός, η ταξική πάλη και το όραμα της εργατικής τάξης για χειραφέτηση είναι άρηκτα συνδεδεμένα με τη βιομηχανική εποχή όπως την έχουν καθορίσει (και όχι με τον καπιταλισμό), και αφού τέλος μας επιβάλουν ότι αυτή η βιομηχανική εποχή έχει ξεπεραστεί, τότε είναι εύκολο

να στηρίξουν και το επιχείρημα ότι και ο Μαρξισμός και οι θεωρητικές και πολιτικές του εκφράσεις είναι άσχετες με το σήμερα.

Φυσικά αυτά συμβαίνουν μόνο μέσα στα κεφάλια των καλοθελητών και όχι στην πραγματικότητα, αφού για να μπορούν να νομιμοποιήσουν έστω και κάποιες καταρχήν σκέψεις περί του υπερβατικού σταδίου της μεταβιομηχανικής τους κοινωνίας, της διάλυσης της εργατικής τάξης και της καταδίκης του Μαρξισμού, θα πρέπει πρώτα να αποδείξουν μεταξύ άλλων:

1. Ότι η βιομηχανική εποχή είναι αυτό που νομίζουν και ότι ο μαρξισμός είναι άρηκτα συνδεδεμένος με την βιομηχανική εποχή - όπως την ορίζουν - (και ότι δεν είναι η κριτική αντίφαση του καπιταλισμού),
2. Ότι η «παγκοσμιοποίηση της αγοράς και της οικονομίας» δεν συνιστούν φάσεις διεθνοποίησης και παγκοσμιοποίησης του κεφαλαίου και του κεφαλαιοκρατικού / καπιταλιστικού συστήματος αλλά, αντίθετα, φάση υπέρβασης του καπιταλισμού,
3. Ότι οι βιομηχανίες της πληροφορικής και της τεχνικής γνώσης δεν είναι βιομηχανίες αλλά κάτι άλλο,
4. Ότι η βιομηχανία και οι υπηρεσίες βρίσκονται σε βαθιά αντίφαση και ότι βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαδικασία διεύρυνσης του ρόλου των υπηρεσιών, και ότι αυτή η αύξηση γίνεται σε βάρος της βιομηχανίας (και όχι προς ενίσχυσή της),
5. Ότι αυτή η αύξηση συνιστά και μια νέα ποιοτική εποχή που την χαρακτηρίζουν «νέες παραγωγικές σχέσεις»,

6. Ότι η νέα αυτή ποιοτικά εποχή είναι τέτοια που όχι μόνο επιβάλλει ριζικές αλλαγές στη θεωρία του μαρξισμού και στις δομές και τρόπους δράσης των μαρξιστικών κομμάτων, αλλά είναι τέτοια που να επιβάλλει την εξολοκλήρου εγκατάλειψη και της θεωρίας και των σκοπών και των δομών της μαρξιστικής αριστεράς,

7. Ότι στη μεταβιομηχανική εποχή καταργείται ο καπιταλισμός και μαζί η ανάγκη υπέρβασής του.

Φυσικά καμιά προσπάθεια δεν γίνεται έστω και να διασκεδαστούν τα πιο πάνω ερωτήματα αφού απλά τα θεωρούν δεδομένα. Η αυθαίρετη φιλολογία για τη μεταβιομηχανική εποχή πρώτα υποθέτει τα πιο πάνω, μετά αυτές τις υποθέσεις της τις χειρίζεται ως «δεδομένα» και τέλος πάνω σε αυτά τα ψευδο-δεδομένα αναπτύσσει ένα ψευδοδιάλογο και μια σειρά επιχειρημάτων και ψευδοδιλημάτων. Αντιμετωπίζοντας παρόμοια προβλήματα ο Merton παρατήρησε ότι «στην κοινωνιολογία όπως και σε άλλες επιστήμες (disciplines), ψευδο-δεδομένα έχουν τον τρόπο να προκαλούν ψευδο-προβλήματα που δεν βρίσκουν λύση διότι τα πράγματα δεν είναι όπως τα υπέθεσαν».¹¹ Έτσι, και οι μεταμοντέρνοι φίλοι μας, στηριγμένοι πάνω στο ψευδο-δεδομένο της «μεταβιομηχανικής κοινωνίας», δημιουργούν ολόκληρες προβληματικές, ερωτήματα και συστήματα ιδεών που ανατρέπουν εποχές και δημιουργούν «νέες».

Τα ψευδο-δεδομένα συνοδεύονται φυσικά και από μια στρατιά ψευδοδιλημάτων: αντιπαράθεση του «παραδοσιακού» (βλ. Αριστερά) με το «σύγχρονο» (βλ. Σοσιαλδημοκρατία), της «ιδεολογίας» με το «ρεαλισμό», του «αριστερού συντηρητισμού» με τον «δεξιό προοδευτισμό» κ.τ.λ. Δεν θα σπαταλήσω ούτε το μελάνι μου ούτε το χρόνο σας να απαντήσω αναλυτικά στο ποιο είναι το περιεχόμενο αυτού του ρεαλισμού, του εκσυγχρονισμού και του δεξιού «προοδευτισμού». Απλά να αναφέρω ότι αυτός που θα αμφισβητήσει τα «ιερά» και απόλυτα πλαίσια του καπιταλισμού και της νεοφιλελεύθερης του έκφρασης (όπως και όλων των συστατικών του στοιχείων: διεθνοποίηση του κεφαλαίου, ανταγωνισμός, χρήμα, ατομισμός, κέρδος, καταναλωτισμός κ.τ.λ.) στην καλύτερη περίπτωση θα καταδικαστεί από το αισχροδικαίον στην πυρά του θετικισμού.

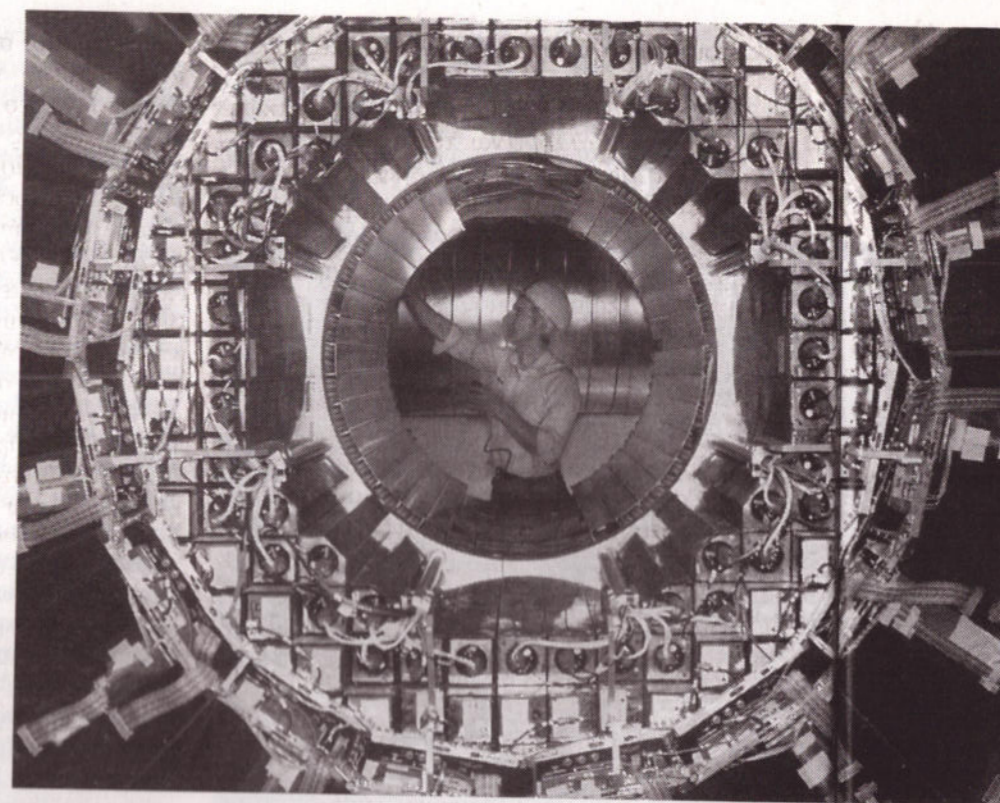
Αλλά ας επιστρέψουμε στην επιχειρηματολογία, όπως εκτίθεται στα κείμενα τους: Διερωτώνται λοιπόν αν θα μπορούσαμε σήμερα να «... προσδιορίσουμε τον εχθρό της εργατικής τάξης ... στα πρόσωπα των αστών βιομηχάνων ή των μικροαστών που με βίαια μέσα ιδιοποιούνται την αξία της εργασίας». Απαντά, λοιπόν, ο Μαξ στην εισαγωγή του, στον πρώτο τόμο του «Κεφαλαίου» ότι:

«πρέπει να αναφέρω κάτι, για να αποφυγώ τυχόν παρεξηγήσεις. Σε καμιά περίπτωση

δεν ζωγραφίζω το πορτρέτο των καπιταλιστών και των γαιοκτημόνων couleur de rose. Αλλά εδώ τα άτομα χρησιμοποιούνται (are dealt) μόνο στο βαθμό που είναι οι προσωποποιήσεις οικονομικών κατηγοριών (μορφών) ενσωματώσεις συγκεκριμένων ταξικών - σχέσεων και ταξικών συμφερόντων. Η τοποθέτησή μου, από όπου η εξέλιξη της οικονομικής διαμόρφωσης, της κοινωνίας θεωρείται ως διαδικασία (-process) της φυσικής ιστορίας, δεν μπορεί περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο να θεωρήσει (προσδιορίσει) το άτομο υπεύθυνο για σχέσεις των οποίων αυτός είναι απλά κοινωνικό δημιουργήμα...»¹²

Είχε λοιπόν προβλέψει και ξεκαθαρίσει ο Μαξ αυτό που οι διάφοροι πολέμοί του θα παρεξηγούσαν ενάμισι αιώνα μετά. Όσο για το ζήτημα της «βίαιης ιδιοποίησης της αξίας της εργασίας», φαίνεται ότι οι μεταμοντέρνοι μας διανοούμενοι και πάλι έχουν παρεξηγήσει την ουσία της Μαρξιστικής θεωρίας. Είναι αλήθεια ότι η «πρωτόγονη συσσώρευση κεφαλαίου» (primitive accumulation of capital) πράγματι συντελείται με βίαια μέσα. Η ιδιοποίηση της αξίας της εργασίας όμως σε συνθήκες αναπτυσσόμενου καπιταλισμού συντελείται μέσω του μηχανισμού της υπεραξίας, που υποστηρίζεται από ένα σωρό θεσμούς και μηχανισμούς του «εποικοδομηματος» - που εν πολλοίς συντελούν στο να παρουσιάζεται η κατά τεκμήριο εξέλιξη άγρια εκμετάλλευση, πιο ραφιναρισμένη και επομένως πιο δυσδιάκριτη. Η βία επανέρχεται όταν εντατικοποιηθούν οι βασικές αντιφάσεις του καπιταλισμού ή όπως αναφέρει ο Meszaros όταν «ενεργοποιηθούν τα απόλυτα όρια του κεφαλαίου»¹³.

Να παρακολουθήσουμε ωστόσο τη λογική των μεταμοντέρνων όπως προχωρεί και διαμορφώνεται (ή μάλλον όπως κουτσαίνει και παραμορφώνεται). Μας υποβάλλεται ότι έχουμε πια περάσει σε μια νέα εποχή στην ιστορία της ανθρωπότητας, τη «Μεταβιομηχανική Κοινωνία». Αυτή η κοινωνία έχει υπερβεί τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις που τις χαρακτήριζαν η «εκμετάλλευση της εργασίας», και η «ταξική

αντιπαλότητα». Η «περίοδος των μεταβιομηχανικών παραγωγικών σχέσεων» χαρακτηρίζεται από την κατάργηση της «εργατικής τάξης», την «παγκοσμιοποίηση της αγοράς και της οικονομίας» και «την αύξηση του ρόλου των πληροφοριών, της τεχνικής γνώσης και των υπηρεσιών σε βάρος της βιομηχανίας». Στην παραμυθένια μας κοινωνία, «της μαζικής κατανάλωσης», οι άνθρωποι έχουν επιτύχει ένα υψηλό επίπεδο ζωής και οι ανάγκες τους είναι καλυμμένες.

Αυτό που στην ουσία μας υποβάλλουν είναι ότι μετά την ανατροπή του δουλοκτητικού συστήματος και την κατάρρευση των φεουδαρχικών παραγωγικών σχέσεων (κάτω από το βάρος των αστικών επαναστάσεων) τώρα έχουν ανατραπεί και οι καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις. Δίχως να το καταλάβουμε τώρα ζούμε σε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από νέες παραγωγικές σχέσεις. Κανένας όμως δεν μπόρεσε στον κόπο να μας εξηγήσει (πέραν της αυτοματοποίησης κάποιων βιομηχανικών μονάδων) ποιος κοινωνικός φορέας και πώς ανέτρεψε τις παλιές και από τι αποτελούνται οι νέες «μεταβιομηχανικές παραγωγικές σχέσεις». Ποιος τέλος πάντων παράγει, ποιος ιδιοποιείται και πώς αναπαράγονται και διαιώνονται οι παραγωγικές τους σχέσεις.

Στη γιγαντιαίων διαστάσεων καπιταλιστική συσσώρευση, οι βασικές αντιφάσεις του καπιταλιστικού συστήματος (ανεργία, φτώ-

χια, κοινωνικός αποκλεισμός, διακρίσεις, εθνικισμός, ρατσισμός, καταστροφή του περιβάλλοντος, καταπάτηση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι, ανισομερή ανάπτυξη και υπανάπτυξη μεγάλων τμημάτων της ανθρωπότητας κ.τ.λ.) έχουν ξεπεραστεί ή τουλάχιστον δεν είναι και δεν προβλέπεται σε καμιά περίπτωση στο μέλλον να είναι ζωτικής σημασίας: δηλαδή να μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την βιωσιμότητα είτε του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, είτε της ανθρωπότητας. Συμπερασματικά, προτείνεται ότι οι παραδοσιακές ταξικές δομές έχουν διαλυθεί και η εκμετάλλευση δεν υφίσταται. Το πιο τρομακτικό όμως είναι ότι εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα ουσιαστικό: αφού όπως έλεγε και η Margaret Thatcher, δεν υπάρχει εναλλακτική πορεία (there is no alternative) ή όπως νόμιζε ο John Major, ζούμε σε μια αταξική κοινωνία (classless society).

Αλλά ας αφήσουμε τον ίδιο τον Μαξ να μιλήσει στους κατηγορούς του:

«κάτω από τις συνθήκες [καπιταλιστικής] συσσώρευσης οι οποίες συνθήκες είναι και οι πιο ευνοϊκές για τους εργαζόμενους,

η σχέση εξάρτησής τους από το κεφάλαιο παίρνει υποφερτή [για τους εργαζόμενους] μορφή ή όπως αναφέρει ο Eden «εύκολη και φιλελεύθερη» (easy and liberal). Αντί να εντατικοποιείται (becomes more intensive) με την ανάπτυξη του κεφαλαίου, αυτή η σχέση εξάρτησης επεκτείνεται (become more extensive), δηλαδή, η σφαίρα της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και κυριαρχίας απλά επεκτείνεται με τις δικές της διαστάσεις και τον αριθμό των υποκειμένων της. Ένα μεγαλύτερο μέρος της δικής τους υπεραξίας - προϊόντων (Surplus-product) [των μισθωτών-εργαζομένων], πάντα αυξανόμενο και συνεχώς μεταβαλλόμενο σε επιπρόσθετο κεφάλαιο, επιστρέφει σε αυτούς υπό την μορφή τρώγων πληρωμής, ώστε να μπορούν να επεκτείνουν το κύκλο των απολαύσεων τους αλλά τόσο λίγο θα μειώσει την εκμετάλλευση των σκλάβων ο καλύτερος ρονχισμός, φαγητό και χειρισμός όσο και αυτή του μισθωτού - εργαζόμενου (wage-worker). Η αύξηση της τιμής της εργασίας [μισθών] ως αποτέλεσμα της συσσώρευσης κεφαλαίου σημαίνει στην πραγματικότητα ότι το μήκος και το βάρος των χρυσωμένων αλυσίδων που ο μισθωτός - εργάτης σφυρηλάτησε / έπλασε (forged)

για τον εαυτό του, επιτρέπουν μια κάποια χαλάρωση της έντασής τους».¹⁴

Έτσι τα φαινόμενα «της μαζικής κατανάλωσης», στον παραμυθένιο μεταβιομηχανικό κόσμο της ανωτάτης καπιταλιστικής διεθνοποιημένης συσσώρευσης, όχι μόνο δεν σημαίνουν την κατάργηση των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων, και της ταξικής αντιπαλότητας, αλλά αντίθετα τη διάδοσή τους. Η χαλάρωση των «χρυσωμένων αλυσίδων» όχι μόνο δεν σημαίνει την κατάργηση της εκμετάλλευσης αλλά αντίθετα την επέκτασή της. Το σφίξιμο των αλυσίδων και η εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης επέρχεται σε κατοπινό στάδιο, όταν δεν θα υπάρχει προοπτική αντίστασης.

Η Ursula Hums στην εργασία της «Υλικός Κόσμος: Ο Μύθος της Άυλης Οικονομίας» που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Socialist Register» 1999 στηρίζει αρκετά εμπειριστικά ότι τα υποτιθέμενα όρια μεταξύ υπηρεσιών και βιομηχανίας δεν είναι καθόλου ξεκάθαρα και ότι σίγουρα η διαλεκτική τους αντίφαση είναι μια ύποπτη υπόθεση που δεν μπορεί να στηριχθεί ούτε θεωρητικά ούτε εμπειρικά. Ταυτόχρονα, σημειώνει ότι η αυτοματοποίηση κάποιων παραδοσιακών βιομηχανιών συνοδεύεται με: α) την ανάπτυξη νέων προϊόντων, β) την μετακίνηση σε τριτοκοσμικές χώρες κάποιων παραδοσιακών βιομηχανιών, γ) την προλεταριοποίηση επαγγελμάτων που παραδοσιακά θεωρούνταν μικροαστικά, δ) τη μαζική είσοδο στην καπιταλιστική εμπορευματική παραγωγική διαδικασία του γυναικείου πληθυσμού, και ε) την εμπορευματοποίηση τομέων που ήταν εκτός της καπιταλιστικής οικονομίας - όπως οι οικιακές εργασίες. Όλοι αυτοί οι παράγοντες ενώ αυξάνουν την προλεταριοποίηση του πληθυσμού, επηρεάζουν αντίθετα τα επίσημα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εργασία.¹⁵

Σε αυτό το σημείο να μου επιτραπεί μια παρένθεση για να αναφέρω κάποια σημεία που θεωρώ σημαντικά: πρώτο, δεν είναι ο οποιοσδήποτε φορέας ιδεών που με ενδιαφέρει άλλα οι ίδιες οι ιδέες των οποίων γίνονται φορείς. Δεύτερο, δεν θα έκανα ένα διάλογο για το μέλλον της αριστεράς με τον Fukuyama (αφού δικαιούμαι να αμφισβητώ τις προθέσεις του). Τρίτο, είναι ευθύνη του οποιουδήποτε θεωρεί τον εαυτό του αριστερό (και όχι δική μου) να ξεκαθαρίζει τη θέση του και να διαφοροποιείται από τον Fukuyama και άλλους απολογητές του καπιταλιστικού συστήματος και της νέας τάξης πραγμάτων. Τέλος, η αριστερά δεν είναι κοστούμι που το φοράς στις δεξιώσεις, ούτε μπορείς να διακοσμήσεις τα κείμενά σου

με τους όρους της όποτε σε βολεύει. Όπως ανέφερε ο Louis Althusser «Η φιλοσοφία είναι η πάλη των τάξεων στο θεωρητικό επίπεδο». Η αριστερά είναι μια συνεχής θεωρηση και μια ασταμάτητη δράση υπέρβασης ενός κοινωνικοοικονομικού συστήματος

που στηρίζεται στην εκμετάλλευση και την ανισότητα.

Είναι αλήθεια ότι η αριστερά σήμερα είναι αντιμέτωπη με την εντατικοποίηση κάποιων παλιών και με την εισαγωγή μιας σειράς νέων φαινομένων και δεδομένων, που απαιτούν σοβαρή θεωρητική εμβάθυνση και πολιτική ιεράρχηση από τη μια, νέους τρόπους και μορφές οργάνωσης και δράσης από την άλλη, όπως:

1. Το γκρέμισμα του υπαρκτού σοσιαλισμού,
2. Η εντατικοποίηση της διαδικασίας διεθνοποίησης και παγκοσμιοποίησης του κεφαλαίου και του κεφαλαιοκρατικού / καπιταλιστικού συστήματος,
3. Η παντοκρατορία του χρηματιστικού κεφαλαίου,
4. Η αποδυνάμωση του εθνοκράτους,

5. Οι καπιταλιστικές / ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις, *αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής*.

6. Η όξυνση της αντίφασης ανάμεσα στις οικονομικές επιδιώξεις του αστικού κράτους από τη μια, και της παραδοσιακής αστικής δημοκρατίας (κοινοβουλευτισμός, ανθρώπινα δικαιώματα, κράτος πρόνοιας κ.τ.λ) από την άλλη.

7. Οι αυξημένες επενδύσεις και απασχόληση σε κατασταλτικούς και μη παραγωγικούς μηχανισμούς του κράτους. (πολεμική βιομηχανία, στρατός, αστυνομία κ.τ.λ),

8. Η ανάπτυξη νέων μεθόδων και τεχνολογιών εμποτισμού και κατήχησης (indoctrination) που της ηγούνται τα ΜΜΕ, η βιομηχανία θεάματος, η διαφήμιση και το εκπαιδευτικό σύστημα,

9. Η πλήρης ανικανότητα του αστικού κράτους να εντάξει στην παραγωγική διαδικασία και στο δικαίωμα στη ζωή μεγάλα τμήματα του πληθυσμού,

10. Η πρωτοφανής καταστροφή του περιβάλλοντος.

Πιθανότατα οι πιο πάνω μεταλλαγές να συνεπάγονται την είσοδο μας σε μια ποιοτικά νέα εποχή στην ιστορική πορεία του καπιταλισμού. Όμως η νέα αυτή εποχή χαρακτηρίζεται από την επέκταση και εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης, την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων και την εντατικοποίηση των οργανικών αντιφάσεων του καπιταλιστικού συστήματος. Σε καμιά όμως περίπτωση οι πιο πάνω μεταλλαγές δεν συνιστούν μια «ποιοτικά νέα εποχή» στην οποία

καταργείται η εκμετάλλευση, οι ταξικές σχέσεις, ο καπιταλισμός με τις οργανικές του αντιφάσεις και η ανάγκη υπέρβασής του. Σε καμιά περίπτωση δεν συνεπάγονται την εγκατάλειψη της θεωρίας των αρχών και των σκοπών της μαρξιστικής αριστεράς. Σε καμιά περίπτωση δεν συνηγορούν στην εγκατάλειψη της οργανωμένης πολιτικής δράσης μέσα από τα αριστερά / μαρξιστικά κόμματα και κινήματα.

Αναμφίβολα ο ιστορικός και διαλεκτικός υλισμός, που είναι τα βασικότερα μεθοδολογικά συστατικά της μαρξιστικής θεωρίας, εκλαμβάνουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις και θεσμούς ως δυναμικά και μεταβαλλόμενα στοιχεία ενός εξελισσόμενου συστήματος ιδιοκτησίας, οργάνωσης, παραγωγής και διανομής των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών πόρων - του καπιταλιστικού συστήματος-. Οι όποιες αλλαγές έχουν προκύψει στο διεθνές πολιτικό - κοινωνικό και οικονομικό σκηνικό, και οι όποιες εσωτερικές ποσοτικές, θεσμικές και οργανικές μεταλλαγές παρατηρήθηκαν στο καπιταλιστικό σύστημα, έχουν καταστήσει τον μαρξισμό και την ταξική ανάλυση ως το πιο επιτακτικό και αναγκαίο μέσο για τη σωστή ερμηνεία και προοπτική υπέρβασης του καπιταλισμού και των καταστροφικών οργανικών του αντιφάσεων.

Ο Μαρξ μας διαφωτίζει για τους «κινητήριους οικονομικούς νόμους της κοινωνίας» όπως την αντιλαμβάνονταν:

«... το κυριότερο γεγονός έχει γενικά περάσει απαρατήρητο, viz., "the differentia specifica" της καπιταλιστικής παραγωγής. Η εργατική δύναμη πωλείται ως σήμερα, όχι με την πρόθεση να ικανοποιηθεί, με την

υπηρεσία ή το προϊόν της, τις προσωπικές ανάγκες του αγοραστή [καπιταλιστή]. Σκοπός του είναι η αύξηση του κεφαλαίου του, παραγωγή προϊόντων που περιέχουν περισσότερη εργασία από ότι πληρώνει, περιέχοντας έτσι ένα ποσό αξίας που δεν του στοιχίζει τίποτα Η παραγωγή υπεραξίας είναι ο απόλυτος νόμος... [της καπιταλιστικής] παραγωγής. Η εργατική δύναμη πωλείται [και αγοράζεται] εφόσον διατηρεί τα μέσα παραγωγής στην ιδιότητα τους ως κεφάλαιο, αναπαράγει την αξία της ως κεφάλαιο και αφήνει πίσω ως απλήρωτη εργασία μια πηγή επιπρόσθετου κεφαλαίου. Οι συνθήκες της πώλησης της [εργασίας] είτε περισσότερο είτε λιγότερο ευνοϊκές στον εργαζόμενο, εμπεριέχουν για αυτό την αναγκαιότητα του συνεχούς ξαναπουλήματός της, και της συνεχώς επεκτεινόμενης αναπαραγωγής όλου του πλούτου εις τη μορφή κεφαλαίου».¹⁶

Ας μας πουν οι μεταμοντέρνοι τι έχει αλλάξει από τα πιο πάνω; Μήπως ο σκοπός του καπιταλιστικού συστήματος δεν εξακολουθεί να είναι μόνο «η αύξηση του κεφαλαίου» ανεξάρτητα από - αν όχι ενάντια - τις ανάγκες του ανθρώπου; Μήπως ο καπιταλιστής δεν εξακολουθεί να ιδιοποιείται από την παραγωγική διαδικασία ένα «ποσό αξίας που δεν του στοιχίζει τίποτα»; Μήπως «οι συνθήκες της πώλησης της [εργασίας]» δεν εμπεριέχουν πλέον «την αναγκαιότητα του συνεχούς ξαναπουλήματός της, και της συνεχώς επεκτεινόμενης αναπαραγωγής όλου του πλούτου εις τη μορφή κεφαλαίου»; Τι άλλαξε για να δικαιολογεί τις φιλολογικές τους φλυαρίες περί νέων «μεταβιομηχανικών παραγωγικών σχέσεων» και τις ευσεβοποιητικές προβλέψεις τους για ανατροπή της μαρξιστικής θεωρίας;

1. Αποκάλυψις Ιωάννου, Καινή Διαθήκη, 1985, σελ. 627.

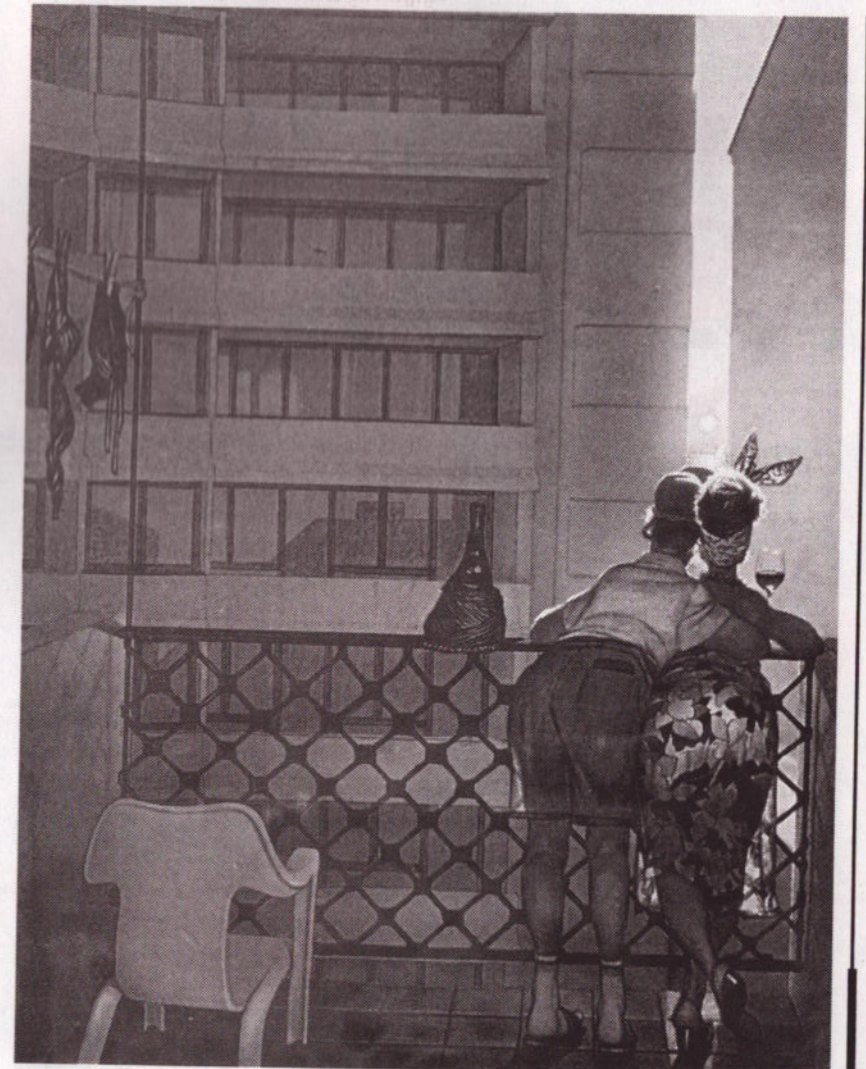
2. Ο Thomas Kuhn ανατρέπει με εμπειριστατωμένο τρόπο την λογικοφανή εμπειριστική υπόθεση της επιστήμης που θεωρείται ως μια αντικειμενική συνεχής πορεία προς την αλήθεια. Δείχνει ξεκάθαρα ότι από την μια η επιστημονική διαδικασία επηρεάζεται από ανορθολογικούς παράγοντες και από την άλλη ότι η πορεία της επιστημονικής γνώσης μπορεί να ακολουθεί πορεία απομάκρυνσης από την «αλήθεια». Βλ. Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962.

3. Ο Μαρξ, στην κριτική του στο Φόιερμπαχ, ξεκαθαρίζει ότι η αλήθεια / γνώση δεν είναι ούτε ένα μεταφυσικό πνεύμα που κυριαρχεί και ορίζει τον άνθρωπο από έξω, αλλά ούτε μια ψυχρή υλική πραγματικότητα που απλά ο άνθρωπος είτε τη δέχεται είτε όχι. Στην πραγματικότητα η αλήθεια / γνώση είναι αποτέ-

λεσμα της εργασίας του ανθρώπου (μυικής και νοητικής) όπως αυτή η εργασία οργανώνεται, δημιουργεί και ιεραρχεί κάτω από τα διάφορα ιστορικά συστήματα παραγωγής. G. Kitching, *Karl Marx and the Philosophy of Praxis*, σελ. 26.

4. Jean-Francois Lyotard, *Post-modern Condition, A Report on Knowledge*, 1979.

5. Ursula Hums, *Socialist Register*, 1999.

6. Francis Fukuyama, *The end of history and the last man*, 1992, σελ. 91.

7. Alain Touraine, *The Post-Industrial Society*, σελ. 9.

8. Andre Gorz, *Farewell to the working class*, 1982.

9. Α. Ηγουμενίδης, *Εξ υπαρχής*, Μάιος 2000, σελ. 16.

10. Λούης Ηγουμενίδης, *Εξ υπαρχής*, Ιούλιος 2000.

11. Βλ. Rosemary Crompton, *Class and stratification*, 1993.

12. Karl Marx, *Capital* τ. I, σελ. 20.

13. Istvan Meszaros, *Beyond Capital*, 1995, σελ. 142.

14. Karl Marx, *Capital* τ. I, σελ. 579.

15. Ursula Hums, *Socialist Register*, 1999.

16. Karl Marx, *Capital* τ. I, σελ. 580.

Ο Χρυσός καφές της Κύπρου

Άρωμα
Γεύση
Φρεσκάδα

δωρείστε συνδρομές
του Εξ υπαρχής
για τα Χριστούγεννα

Ειδική τιμή για Κύπρο: £24.95 τα 12 τεύχη

Εξ υπαρχής

Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο.....

Διεύθυνση:

Όδός - αριθμός..... Πόλη - Τ.Τ.....

Επαρχία.....

Τηλ. Οικίας..... Φαξ Οικίας.....

Τηλ. Εργασίας..... Φαξ Εργασίας.....

Επάγγελμα.....

Σπουδές.....

Τιμή συνδρομής: Εσωτερικού ετήσια £25.00. Ελλάδα £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

2

01

5 290573 551022